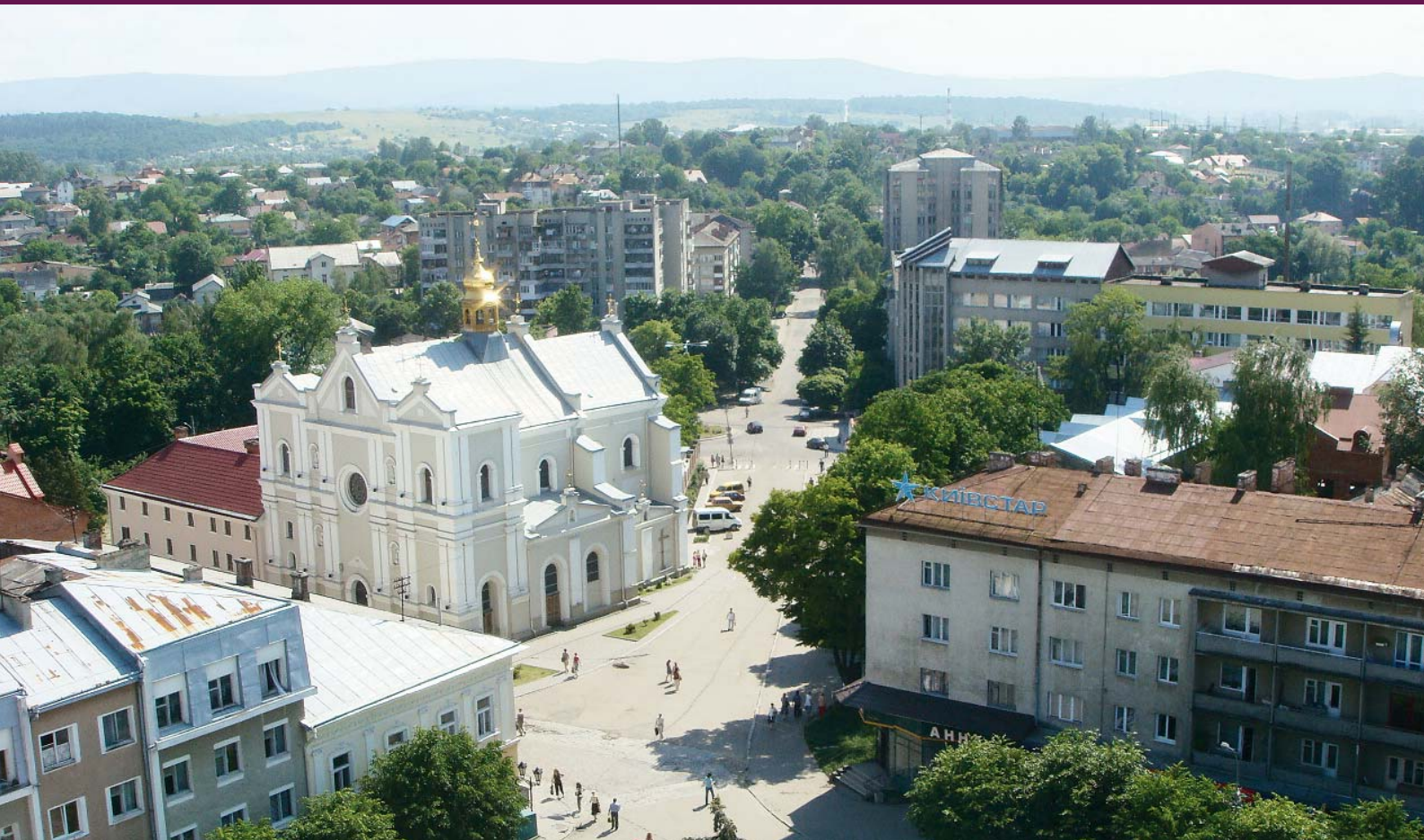

БЕНЧМАРКІНГ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

ДРОГОБИЧ

Розбудова спроможності до економічно обґрунтованого
планування розвитку областей і міст України
Проект міжнародної технічної допомоги

Бенчмаркінг конкурентоспроможності Дрогобича.

Звіт підготовано в межах Проекту міжнародної технічної допомоги «Розбудова спроможності до економічно обґрунтованого планування розвитку областей і міст України» (Проект РЕОП).

Авторський колектив: **Максим Борода** (консультант з аналізу даних та прогнозування, Проект РЕОП)
Бренда Лафлер (консультант з бенчмаркінгу, Проект РЕОП)
Наталія Ходько (консультант зі статистичного аналізу, Проект РЕОП)
Ільдар Ғазізуллін (директор програми «Економічна політика та бізнес», Український інститут публічної політики)
Ігор Шевляков (директор програми «Політичний процес та належне врядування», Український інститут публічної політики)

Редактори: **Ірина Вернослава**
Світлана Лутчин
Анна Музика

Дизайн і верстка: **Яна Копилова**

Команда Проекту РЕОП висловлює щирі подяку Дрогобицькій міській раді за сприяння та участь у підготовці звіту.

Проект «Розбудова спроможності до економічно обґрунтованого планування розвитку областей і міст України» (Проект РЕОП, www.ebed.org.ua) впроваджується Конференційною радою Канади (www.conferenceboard.ca) за фінансової підтримки Уряду Канади.

Метою Проекту РЕОП є сприяння стійкому розвитку областей і міст України шляхом розбудови спроможності місцевої влади до планування соціально-економічного розвитку територій з використанням інструментів кількісного аналізу та прогнозування.

Зміст публікації є виключно думкою авторів та необов'язково виражає офіційну позицію Уряду Канади.

Building Capacity in Evidence-Based Economic Development in Ukrainian Oblasts and Municipalities Project (EBED Project, www.ebed.org.ua) is implemented by The Conference Board of Canada (www.conferenceboard.ca) and undertaken with the financial support of the Government of Canada.

The EBED Project aims to facilitate sustainable economic development of Ukrainian oblasts and municipalities through building capacity of local authorities in social and economic development planning of the territories using quantitative analysis and forecasting tools.

The views and opinions expressed herein are the responsibility of the authors and do not necessarily state or reflect those of the Government of Canada.

Canada

**Government
of Canada**

**Gouvernement
du Canada**

ЗМІСТ

Резюме	4
1. Вступ	7
Визначення конкурентоспроможності	7
Система бенчмаркінгу	8
Міста-аналоги	9
Показники	9
Методологія ранжирування	10
Структура звіту	11
2. Досягнення Дрогобича: показники конкурентоспроможності	12
Виміри конкурентоспроможності	12
Підсумки	16
3. Чинники конкурентоспроможності: людський капітал	17
Демографія	18
Освіта	30
Ринок праці	34
Підсумки	36
4. Чинники конкурентоспроможності: інфраструктура	39
Транспортна інфраструктура	40
Медична інфраструктура	41
Туристична інфраструктура	43
Підсумки	45
5. Чинники конкурентоспроможності: розвиток бізнесу	47
Інвестиції бізнесу	48
Зовнішній сектор	51
Місцеві умови	54
Підсумки	56
6. Чинники конкурентоспроможності: довкілля	58
Навантаження	59
Реагування	62
Підсумки	65
7. Чинники конкурентоспроможності: інновації	67
8. Чинники конкурентоспроможності: ділове середовище	69
9. Рекомендації	72
Людський капітал	72
Інфраструктура	73
Розвиток бізнесу	74
Довкілля	75
Інноваційний розвиток	76
Ділове середовище	77

РЕЗЮМЕ

У цьому звіті відображено поточний рівень конкурентоспроможності Дрогобича порівняно з 7 вітчизняними та закордонними містами-аналогами на основі наявних джерел інформації. У ньому визначаються досягнення міста та виділяються сфери, де є можливості для покращення, а також звертається увага на сфери, які можуть створювати загрози чи виклики конкурентоспроможності Дрогобича. Ці результати можуть стати точкою відліку, відносно якої можна вимірювати прогрес у майбутньому.

Кінцева мета влади та громади Дрогобича — досягти високої якості життя та сталого добробуту всіх його жителів. Зробити це можна, якщо місто є конкурентоспроможним. Проте результати Дрогобича є неоднозначними. У деяких сферах Дрогобич є конкурентоспроможним, але в кількох інших є можливості для покращення.

За трьома показниками, що вимірюють загальний рівень конкурентоспроможності, Дрогобич загалом виглядає погано на тлі міст-аналогів. Місто посідає останнє місце як за показником ВВП на 1 особу, так і за показником продуктивності праці та має лише оцінку «задовільно» за показник економічного зростання. Занепокоєння викликає той факт, що упродовж останніх п'яти років результати міста були гіршими за цими трьома показниками.

Щоб зрозуміти чинники, що впливають на успішність Дрогобича за трьома показниками конкурентоспроможності, було проаналізовано ще 31 показник, які були розділені на групи за чотирма чинниками конкурентоспроможності. У таблиці узагальнено результати Дрогобича за кожним з 34 показників. Дрогобич отримав оцінку «добре» за 14 показниками, «задовільно» — за 5 показниками, «незадовільно» — за 15 показниками.

ПІДСУМКИ РЕЗУЛЬТАТІВ БЕНЧМАРКІНГУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДРОГОБИЧА

Умовні позначення

- ★★★★ Хороший результат
- ★★★ Задовільний результат
- ★ Незадовільний результат

Показник	Рейтинг Дрогобича / Конкуренти ¹	Рейтинг за зірками ²
Показники конкурентоспроможності (Розділ 2)		
Номінальний ВВП на 1 особу, дол. США, поточний ПКС	6/6	★
Зростання реального ВВП, %	2/6	★★
Продуктивність праці: ВВП на 1 працівника, дол. США, поточний ПКС	3/3	★
Чинники конкурентоспроможності: людський капітал (Розділ 3)		
Рівень народжуваності, кількість новонароджених на 1 000 осіб	3/8	★★★★
Рівень смертності на 1 000 осіб	4/8	★★★★
Природний рух населення на 1 000 осіб	5/8	★★★★
Сальдо міграції на 1 000 осіб	3/5	★★
Середня очікувана тривалість життя чоловіків, років	5/8	★
Середня очікувана тривалість життя жінок, років	5/8	★★★★
Середній вік населення, років	4/7	★★★★
Частка кількості населення працездатного віку, %	5/7	★
Демографічне навантаження людьми літнього віку, осіб	5/7	★★
Частка кількості штатних працівників з повною вищою освітою, %	1/3	★★★★
Кількість студентів професійно-технічних навчальних закладів на 100 000 осіб	1/3	★★★★
Кількість студентів вищих навчальних закладів на 100 000 осіб	4/7	★★
Рівень зайнятості, %	2/4	★
Зростання кількості зайнятих, %	4/4	★
Чинники конкурентоспроможності: інфраструктура (Розділ 4)		
Щільність доріг, км доріг на 1 км ² площі	3/3	★
Кількість лікарів на 10 000 осіб	2/8	★★★★

Продовження таблиці

Показник	Рейтинг Дрогобича / Конкуренти ¹	Рейтинг за зірками ²
Рівень смертності серед немовлят, смертність серед немовлят віком до 1 року на 1 000 новонароджених	5/7	★
Загальна кількість ліжко-місць у готелях усіх типів на 1 000 осіб	6/7	★
Кількість туристів на 1 000 осіб	3/4	★
Чинники конкурентоспроможності: розвиток бізнесу (Розділ 5)		
Співвідношення обсягу інвестицій у машини та обладнання та ВВП, %	2/3	★★★
Співвідношення обсягу інвестицій в основний капітал та ВВП, %	3/3	★
Інвестиції в основний капітал на 1 особу, дол. США, поточний ПКС	4/5	★
Співвідношення припливу ПІІ та ВВП, %	1/3	★★★
Частка обсягу експорту в сукупному обсязі реалізації, %	3/4	★
Витрати на оплату праці: середньомісячна номінальна заробітна плата, дол. США, поточний ПКС	1/5	★★★
Кількість нових підприємств і ФОП на 1 000 осіб	3/4	★
Чинники конкурентоспроможності: довкілля (Розділ 6)		
Споживання питної води, м³ на 1 особу за рік	2/5	★★★
Накопичення твердих відходів, м³ на 1 особу за рік	4/5	★★★
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, тонн на 1 км² площі за рік	2/4	★★★
Частка обсягу перероблених твердих відходів у загальному обсязі накопичених відходів за рік, %	3/3	★
Капітальні інвестиції та поточні витрати на захист довкілля, дол. США на 1 особу за рік	3/5	★★

Джерело: Проект РЕОП.

¹ Кількість міст, з якими проводиться порівняння, відрізняється залежно від наявності даних. Рейтинг Дрогобича відображено відносно певної кількості міст-конкурентів, для яких наявні дані.

² Три зірки присвоюються, якщо значення Дрогобича знаходиться у верхній третині нормалізованих значень міст, які порівнюються, дві зірки — якщо в другій третині, і одна зірка — якщо в нижній третині.

У кожній з чотирьох категорій чинників конкурентоспроможності Дрогобич продемонстрував хороші результати за одними показниками і погані — за іншими. Наприклад:

Людський капітал

- Працівники Дрогобича мають відносно високий рівень освіти, але місто отримало оцінку «незадовільно» за показниками рівня зайнятості та зростання кількості зайнятих.

Інфраструктура

- У Дрогобичі є відносно велика кількість лікарів у розрахунку на кількість населення, але в місті бракує добре розвиненої дорожньої та туристичної інфраструктури.

Розвиток бізнесу

- Вартість оплати праці в Дрогобичі є порівняно низькою, що робить Дрогобич привабливим для ведення бізнесу, але місто експортує мало своїх товарів і послуг.

Довкілля

- Рівень забруднення повітря в Дрогобичі є відносно низьким, але місто отримало оцінку «незадовільно» за показником перероблення відходів і лише «задовільно» — за показником витрат на охорону довкілля.

У звіті також міститься опис результатів бенчмаркінгу конкурентоспроможності Дрогобича за двома чинниками — інноваціями та бізнес-кліматом, для яких немає повних і порівнюваних даних. Деякі дані щодо інновацій наявні тільки на рівні Львівської області, і тенденції є невтішними. Львівська область характеризується меншими, ніж середньоукраїнські, значеннями інноваційного потенціалу, і п'ятирічний тренд за показниками інноваційного розвитку був негативним. Інформація щодо бізнес-клімату є лише на національному рівні, на рейтинг Дрогобича

негативно впливають низькі позиції України в таких міжнародних рейтингах, як «Doing Business», що публікується Групою Світового банку.

У звіті також містяться рекомендації щодо покращення у сферах, де Дрогобич відстає від міст-аналогів, і збереження досягнень у сферах, де місто демонструє хороші результати. Рекомендації спрямовані на такі покращення:

Людський капітал:

- зниження рівня смертності, якій можна запобігти, особливо серед чоловіків;
- адаптація інфраструктури міста та соціальних служб до потреб людей літнього віку;
- подовження активності людей літнього віку;
- підвищення рівня привабливості міста для мігрантів.

Інфраструктура:

- модернізація системи надання медичних послуг;
- створення ефективної системи надання транспортних послуг;
- підвищення ефективності туристичної інфраструктури.

Розвиток бізнесу:

- спрощення процесу залучення іноземних інвестицій та покращення регуляторного середовища в місті;
- створення стимулів для модернізації економіки міста;
- стимулювання експорту товарів і послуг.

Довкілля:

- запровадження системи поводження з твердими побутовими відходами;
- зниження рівня накопичення твердих відходів;
- підвищення рівня капітальних інвестицій і поточних витрат на охорону довкілля.

Інноваційний розвиток:

- заохочення фінансування інновацій з боку бізнесу;
- створення умов для інноваційної діяльності.

Ділове середовище:

- розвиток товарних ринків і бізнес-інфраструктури;
- підвищення ефективності функціонування державних інституцій.

1. ВСТУП

Дрогобич — одне з найстаріших міст України, яке розташоване в передгір'ї Карпат у південно-західній частині Львівської області. Історично місто було важливим місцем видобування природних ресурсів та культурним центром області. Аби місто відігравало важливу роль не лише в межах області та України загалом, але й істотно зміцнило позиції у світовій економіці, влада, бізнес і громада повинні докладати зусиль до підвищення рівня конкурентоспроможності міста.

У цьому звіті порівнюється поточний рівень конкурентоспроможності Дрогобича в національному та міжнародному масштабах за допомогою інструменту бенчмаркінгу. Бенчмаркінг — важливий і широко застосовуваний інструмент для визначення сильних та слабких сторін міста шляхом порівняння його результатів за набором показників з аналогічними містами. Використання бенчмаркінгу базується на переконанні, що влада та громада Дрогобича краще виконуватимуть свої стратегічні завдання, якщо вивчатимуть досвід подібних міст. Подані в цьому звіті результати бенчмаркінгу виділяють сфери, де є можливості для покращення, і встановлюють еталон, за яким у майбутньому можна вимірювати успіхи Дрогобича.

Визначення конкурентоспроможності

Термін «конкурентоспроможність» найчастіше вживають, коли йдеться про збільшення обсягу продажів і долі ринку, які займають окремі компанії, завдяки підвищенню ефективності та зменшенню витрат. Проте у випадку міста конкурентоспроможність не є кінцевою метою, для міста це засіб досягнення основної мети — бути привабливим місцем для життя, інвестицій, ведення бізнесу та забезпечувати всім жителям високий рівень життя і сталий добробут.

Поняття «сталість» передбачає, що конкурентоспроможність не забезпечуватиметься шляхом ухвалення стратегій, спрямованих на досягнення максимального рівня добробуту зараз за рахунок добробуту в майбутньому. Економічного зростання не можна досягати, завдаючи шкоди суспільству чи довкіллю. Для забезпечення довгострокового добробуту місту потрібні здорові жителі, освічена робоча сила та чисте довкілля.

Майкл Портер, професор Гарвардського університету та автор провідних робіт з питань конкурентоспроможності, пояснює:

«Конкурентоспроможність — це не найбільша економіка в абсолютному вимірі, а найпродуктивніша економіка з розрахунку на одну особу. Конкурентоспроможність — це не дешева робоча сила, не найбільша частка експорту і навіть не найшвидше економічне зростання. Це створення умов, за яких компанії та громадяни можуть працювати найбільш продуктивно, внаслідок чого розмір заробітних плат та прибутки від інвестицій дадуть можливість підтримувати привабливий рівень життя».

Майкл Портер,

Індекс конкурентоспроможності: Позиції Америки, Рада з конкурентоспроможності, 2007

У своїх роботах М. Портер наголошує на тому, що слід змінити традиційне визначення конкурентоспроможності. Для тих, хто стверджує, що конкурентоспроможність полягає в дешевій робочій силі, М. Портер наводить приклади Швеції та Німеччини, які досягли процвітання, попри високі заробітні плати¹. Конкурентоспроможність також не залежить від наявності багатих покладів природних ресурсів, оскільки М. Портер зауважує, що Німеччина, Японія та Південна Корея досягли успіху, незважаючи на обмежені природні ресурси. Так само М. Портер відкидає думку про те, що конкурентоспроможність залежить виключно від державної політики. Хоч політика сприяння торгівлі та субсидій може створювати конкурентне середовище, цього недостатньо, щоб забезпечити конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі.

Ідея М. Портера полягає в тому, що будь-яка країна, регіон чи місто можуть підвищити власний рівень конкурентоспроможності, навіть попри те, що немає того, що традиційно вважалося конкурентною перевагою. Жоден чинник не може сам собою забезпечити сталий добробут. Для підтримки рівня конкурентоспроможності, зростання продуктивності й добробуту потрібен широкий комплекс взаємозалежних чинників.

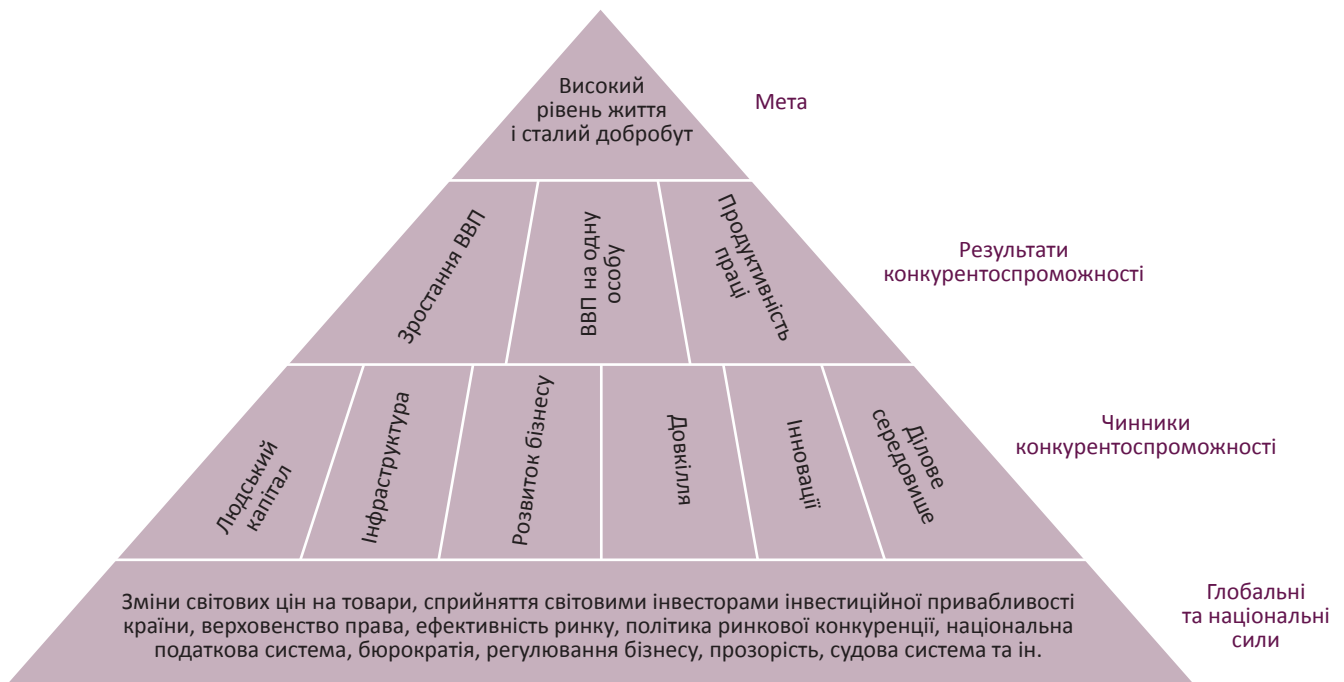
¹ Michael Porter "The Competitiveness Advantage of Nations", Harvard Business Review (March–April, 1990), p. 73–91.

Система бенчмаркінгу

Система бенчмаркінгу (див. Рис. 1.1) відображає основні складові конкурентоспроможності та демонструє зв'язки між основною метою міста, показниками та результатами конкурентоспроможності. На вершині умовного трикутника знаходиться основна мета — високий рівень життя та сталий добробут усіх жителів Дрогобича. Нижче наведені результати за показниками конкурентоспроможності: валовий внутрішній продукт (ВВП) на 1 особу, зростання ВВП і продуктивність праці.

В основі умовного трикутника — динаміка національної та світової економіки. Певним чином влада міста може впливати на цю динаміку, наприклад, шляхом обговорення з центральними органами влади законодавчого поля, податків та бюджетних асигнувань, але на інші аспекти, як-от зміни світових цін на товари, жодне окремо взяте місто, регіон чи країна впливати не може.

РИС 1.1. СИСТЕМА БЕНЧМАРКІНГУ

Джерело: Проект РЕОП.

Третя частина умовного трикутника — це чинники, що стосуються фізичного та людського капіталу, а також інноваційні й технологічні зміни на конкретній території.

У цій частині відображені чинники, що дають місту змогу досягти сталого економічного зростання й добробуту. Це такі чинники:

- **Людський капітал:** конкурентоспроможне місто потребує здорових і високоосвічених людей.
- **Інфраструктура:** конкурентоспроможне місто потребує відповідної високоякісної фізичної та соціальної інфраструктури.
- **Розвиток бізнесу:** конкурентоспроможне місто потребує сприятливих внутрішніх умов, високого рівня інвестицій та залучення іноземних інвесторів.
- **Довкілля:** економічне зростання за рахунок довкілля, а також витрачання дефіцитних і вичерпних фізичних ресурсів не є сталим.
- **Інновації:** місто повинно постійно покращувати якість товарів і послуг, які в ньому виробляються, та створювати можливості для появи нових товарів і послуг.
- **Ділове середовище:** ділове і регуляторне середовище, в якому працює бізнес, може сприяти конкурентоспроможності.

Міста-аналоги

У цьому звіті оцінюється рівень конкурентоспроможності Дрогобича шляхом порівняння сильних та слабких сторін міста за показниками та чинниками конкурентоспроможності з групою вітчизняних та закордонних міст-аналогів. В умовах зростання глобалізації економіки Дрогобич має бути конкурентоспроможним не лише серед міст України, а також серед інших міст світу, щоб приваблювати й утримувати людей, бізнес та інвестиції.

Порівняння здійснювалося з такими містами:

Міста України	Лисичанськ
	Кам'янець-Подільський
	Коломия
Закордонні міста	Пардубіце (Чехія)
	Шверін (Німеччина)
	Плоцьк (Польща)
	Ухта (Росія)

Ці міста були обрані з огляду на їх географічне положення, структуру економіки, соціальні й культурні особливості (див. Блок «Вибір міст-аналогів»).

Вибір міст-аналогів

У таблиці нижче узагальнено основні характеристики Дрогобича, зокрема кількість населення, особливості географічного положення, основні галузі в структурі економіки та соціально-культурні особливості, що були враховані під час вибору міст для порівняння. Кожне з цих міст було проаналізовано на відповідність зазначеним критеріям порівнюваності з Дрогобичем. Позначка у стовпці, який відповідає тому або іншому місту, вказує на його відповідність певному критерію.

Параметр	Дрогобич	Лисичанськ	Кам'янець-Подільський	Коломия	Плоцьк	Пардубіце	Шверін	Ухта
Чисельність населення, тис. осіб	96	121	103	61	127	91	95	100
Географічне положення	віддаленість від узбережжя	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	наближеність до кордону		✓					
Структура економіки	нафто-переробна промисловість	✓			✓	✓	✓	✓
	харчова промисловість			✓				
	машинобудування		✓	✓		✓	✓	✓
Соціально-культурні особливості	промисловий центр	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	університетське місто		✓		✓	✓	✓	✓
	туристичний потенціал		✓	✓	✓	✓	✓	

Джерело: Проект РЕОП.

Показники

Для порівняння рівня конкурентоспроможності Дрогобича та цієї групи міст у звіті було використано 34 показники. Три відображають показники конкурентоспроможності, а решта 31 стосується одного з чотирьох чинників конкурентоспроможності — людського капіталу, інфраструктури, розвитку бізнесу та довкілля. Хоча інновації й ділове середовище є важливими чинниками, виявилось неможливим зібрати порівнювані та достовірні дані щодо цих двох сфер.

Показники для порівняння обиралися за такими критеріями:

- показник є важливим для Дрогобича;
- влада міста може певною мірою вплинути на показник, реалізуючи відповідну політику;
- дані щодо показника є достовірними;
- дані є достатньою мірою порівнюваними, щоб можна було порівнювати міста України й закордонні міста;
- зміна значень показника однозначно тлумачиться як покращення або погіршення ситуації.

Де це було можливим, використовувалися найактуальніші дані, наявні станом на кінець 2013 р. У деяких випадках були наявні найактуальніші дані для певних об'єктів порівняння, але для інших їх не було. У таких випадках використовувалися дані, що були наявні для всіх об'єктів порівняння.

Для деяких показників не було порівнюваних даних для всіх міст, тому порівняння може обмежуватися меншою кількістю міст. Крім того, у деяких випадках можуть порівнюватися загальнонаціональні показники України чи інших країн, якщо в цих країнах немає відповідних даних щодо окремих міст.

Дані щодо міст України надавалися виконавчими комітетами міських рад або головними управліннями статистики у відповідних областях. Євростат був основним джерелом даних щодо європейських міст². Дані щодо міста Ухти (Росія) були отримані з веб-сайту Федеральної служби державної статистики Російської Федерації³.

Методологія ранжирування

Спочатку дані за окремими індикаторами приводилися до єдиної одиниці виміру шляхом нормалізації кожного елемента даних. Таким чином, була отримана послідовність даних, де найуспішніше місто отримує 100 балів, а найменш успішне — нуль (див. Блок «Формули нормалізації»).

Формули нормалізації

Якщо вищий показник означає кращий результат (наприклад, частка кількості населення працездатного віку):

$$\text{Нормалізоване значення} = \frac{(\text{значення показника} - \text{мінімальне значення})}{(\text{максимальне значення} - \text{мінімальне значення})} \times 100$$

Візьмемо приклад показника, що вимірює частку кількості працездатного населення (чим більша частка, тим краще). Плоцьк має максимальне значення (72,2 %), а Лисичанськ — мінімальне (64,0 %). Значення для Дрогобича становить 66,1 %. Нормалізоване значення обчислюється так:

$$\text{Нормалізоване значення} = \frac{(66,1 - 64,0)}{(72,2 - 64,0)} \times 100$$

$$\text{Нормалізоване значення} = 26,1$$

Нормалізоване значення інтерпретується таким чином: успішність Дрогобича оцінюється у 26,1 бала на континуумі між 0 (Лисичанськ) та 100,0 (Плоцьк). Тож значення Дрогобича знаходиться ближче до значення міста-аутсайдера, ніж до міста-лідера.

Якщо менше значення означає кращий результат (наприклад, коефіцієнт демографічного навантаження людьми літнього віку):

$$\text{Нормалізоване значення} = \frac{(\text{максимальне значення} - \text{значення показника})}{(\text{максимальне значення} - \text{мінімальне значення})} \times 100$$

² <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

³ <http://www.gks.ru>

Візьмемо приклад показника, що вимірює демографічне навантаження людьми літнього віку (чим менше, тим краще). Мінімальне значення є в Плоцька (189,2 особи), а максимальне значення — у Шверіна (366,3 особи). Значення Дрогобича (298,1) перетворюється на нормалізоване так:

$$\text{Нормалізоване значення} = \frac{(366,3 - 285,3)}{(366,3 - 189,2)} \times 100$$

Нормалізоване значення = 45,7

За кожним показником місту відводиться місце в рейтингу, використовуючи такий метод:

- різниця між найкращим і найгіршим ділиться на 3 (три групи);
- Дрогобич отримує рейтинг «три зірки» (зелений колір), якщо його нормалізоване значення показника знаходиться у верхній третині (між 66,8 та 100,0), «дві зірки» (жовтий колір), якщо його нормалізоване значення знаходиться в середній третині (між 33,4 та 66,7), і «одну зірку» (червоний колір), якщо його нормалізоване значення знаходиться в нижній третині (між 0 та 33,3).

Також оцінювався тренд за останні п'ять років для кожного показника: за допомогою «усміхненої» піктограми, якщо результат Дрогобича за п'ять років покращився, і «сумної» піктограми, якщо результат погіршився.

Структура звіту

У підсумку в цьому звіті подана деталізована інформація про конкурентоспроможність Дрогобича. У Розділі 2 розглядаються результати Дрогобича за трьома показниками конкурентоспроможності, а в Розділах 3–6 аналізується рейтинг Дрогобича за чотирма чинниками конкурентоспроможності: людським капіталом, інфраструктурою, розвитком бізнесу та довкіллям. Оскільки немає вичерпних даних щодо двох рушіїв конкурентоспроможності — інновацій та ділового середовища, у Розділах 7 і 8 розглядаються деякі аспекти успішності Дрогобича в тих двох сферах, для яких бракує інформації. У Розділі 9 подані рекомендації щодо підвищення рівня конкурентоспроможності Дрогобича в майбутньому.

2. ДОСЯГНЕННЯ ДРОГОБИЧА: ПОКАЗНИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Кінцева мета влади та громади міста Дрогобича — досягти високого рівня життя та сталого добробуту всіх його жителів. Бути конкурентоспроможним містом — означає досягти високого і сталого добробуту.

Викладена в Розділі 1 система бенчмаркінгу відображає зв'язки між кінцевою метою міста та складовими конкурентоспроможності. У цьому розділі описуються досягнення Дрогобича за показниками конкурентоспроможності: валовий внутрішній продукт (ВВП) на 1 особу, зростання ВВП і продуктивність праці.

У Таблиці 2.1 міститься оцінка досягнень Дрогобича порівняно з містами-аналогами за останній час, а також оцінка п'ятирічного тренду. Досягнення Дрогобича порівняно з містами-аналогами за показниками конкурентоспроможності загалом низькі. Місто посідає останнє місце як за показником ВВП на 1 особу, так і за показником продуктивності праці. Більш позитивним моментом є високий рівень економічного зростання міста у 2011 р., хоча Дрогобич отримав оцінку «задовільно» (дві зірки), оскільки його рівень зростання набагато відстає від показника лідера. Також непокоїть той факт, що п'ятирічні історичні тренди всіх трьох показників конкурентоспроможності були негативними.

ТАБЛИЦЯ 2.1. ПІДСУМКИ БЕНЧМАРКІНГУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДРОГОБИЧА

Показник	Рейтинг Дрогобича / Конкуренти ¹	Рейтинг за зірками ²	П'ятирічний тренд
Номінальний ВВП на 1 особу, дол. США, поточний ПКС	6/6	★	☹
Зростання реального ВВП, %	2/6	★★	☹
Продуктивність праці: ВВП на 1 працівника, дол. США, поточний ПКС	3/3	★	☹

Джерело: Проект РЕОП.

¹ Кількість міст, з якими проводиться порівняння, відрізняється залежно від наявності даних. Рейтинг Дрогобича відображено відносно певної кількості міст-конкурентів, для яких наявні дані.

² Три зірки присвоюються, якщо значення Дрогобича знаходиться у верхній третині нормалізованих значень міст, які порівнюються, дві зірки якщо в другій третині, і одна зірка якщо в нижній третині.

Низький рівень продуктивності праці є проблемою для міста. Щоб досягти сталого зростання продуктивності праці, Дрогобич повинен підвищити інноваційність і ефективність. Вищий рівень продуктивності праці збільшив би показник ВВП на 1 особу.

Виміри конкурентоспроможності

ВВП на 1 особу

ВВП на 1 особу найчастіше використовується як показник для порівняння економічного добробуту міст, регіонів і країн. Часто цей показник називають доходом на 1 особу, але він не вимірює доходи населення. ВВП вимірює вартість товарів і послуг, вироблених у певному місті (регіоні, країні) за певний період часу (зазвичай це календарний рік). Поняття ВВП пов'язане з доданою вартістю, тому в ньому враховано лише кінцеві товари та послуги, а не товари й послуги, що використовувалися на проміжних етапах виробництва іншого продукту⁴. Цей показник подається з розрахунку на 1 особу, оскільки сукупний ВВП міста може зростати разом зі зростанням чисельності населення, навіть якщо середній рівень ВВП на 1 особу не зростає. У цьому звіті показник ВВП на 1 особу обчислювався за паритетом купівельної спроможності (ПКС) за методикою Світового Банку.

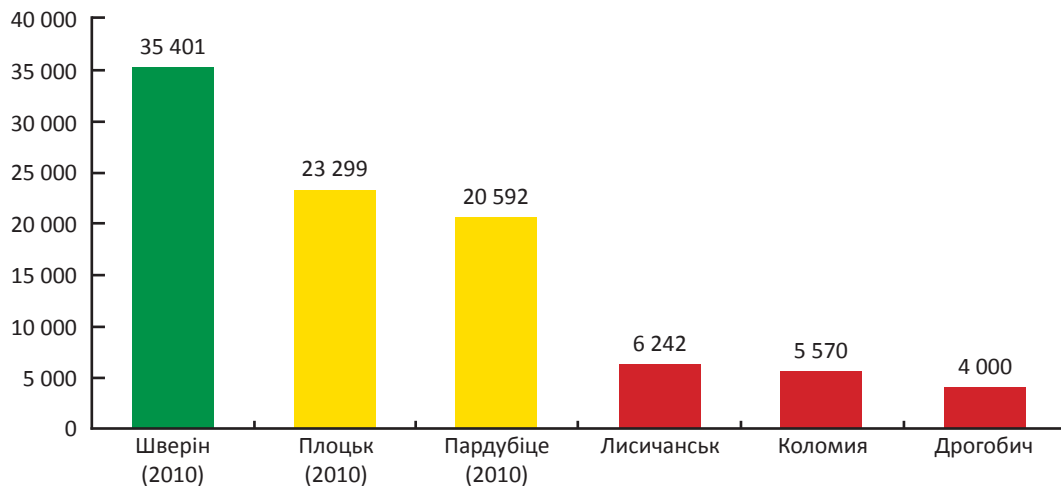
⁴ У звіті використовується термін «валовий внутрішній продукт (ВВП)», хоча при обчисленні не враховуються деякі незначні коригуючі чинники.

Хороший результат за цим показником не гарантує високої якості життя населення. Наприклад, можна мати високий рівень ВВП на 1 особу, але поганий результат за соціальними й екологічними показниками. Саме це спостерігається в Сполучених Штатах Америки, які мають один з найвищих рівнів ВВП на 1 особу у світі, але демонструють погані результати за показниками бідності, злочинності, тривалості життя та викидів парникових газів порівняно з країнами, що знаходяться на такому ж рівні економічного розвитку.

Проте місто, регіон чи країна, які не створюють достатньо ВВП на 1 особу, обмежені в можливостях в екологічній і соціальній сферах. Високі рівні ВВП (доходу) необхідні для індивідуального споживання та заощаджень громадян, інвестицій і витрат у бізнесі, а також державних витрат на соціальні програми, зокрема на охорону здоров'я, освіту, інфраструктуру й соціальний захист.

Дрогобич з показником доходу на 1 особу в розмірі 4 000 дол. США у 2011 р. мав найгірший показник серед міст-аналогів (див. Діаграму 2.1). Німецьке місто Шверін лідирує серед регіонів-аналогів, маючи 35 401 дол. США доходу на 1 особу, що майже в дев'ять разів більше, ніж показник Дрогобича. Шверін — єдиний з міст-аналогів потрапив до групи кращих. Два інші європейські міста — Плоцьк і Пардубіце — отримали оцінку «задовільно». Два міста-аналоги в Україні разом з Дрогобичем потрапили в групу аутсайдерів, отримавши лише одну зірку.

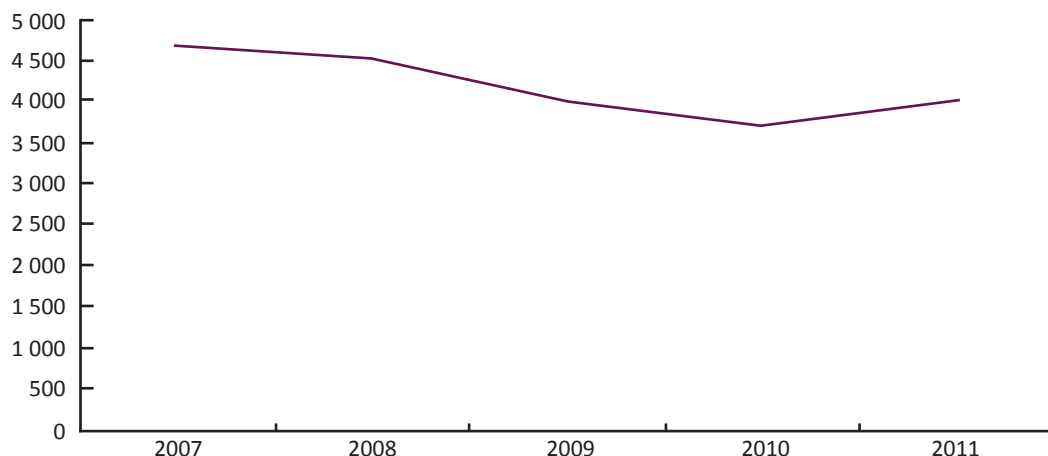
ДІАГРАМА 2.1. НОМІНАЛЬНИЙ ВВП НА 1 ОСОБУ, 2011 РІК, ДОЛ. США, ПОТОЧНИЙ ПКС

Джерела: Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>); Проект РЕОП.

Для Дрогобича загалом характерний негативний п'ятирічний історичний тренд показника ВВП на 1 особу. За винятком незначного зростання у 2011 р., ВВП Дрогобича в розрахунку на 1 особу зменшувався (див. Діаграму 2.2).

ДІАГРАМА 2.2. НОМІНАЛЬНИЙ ВВП НА 1 ОСОБУ В ДРОГОБИЧІ, 2007–2011 РОКИ, ДОЛ. США, ПОТОЧНИЙ ПКС

Джерело: Проект РЕОП.

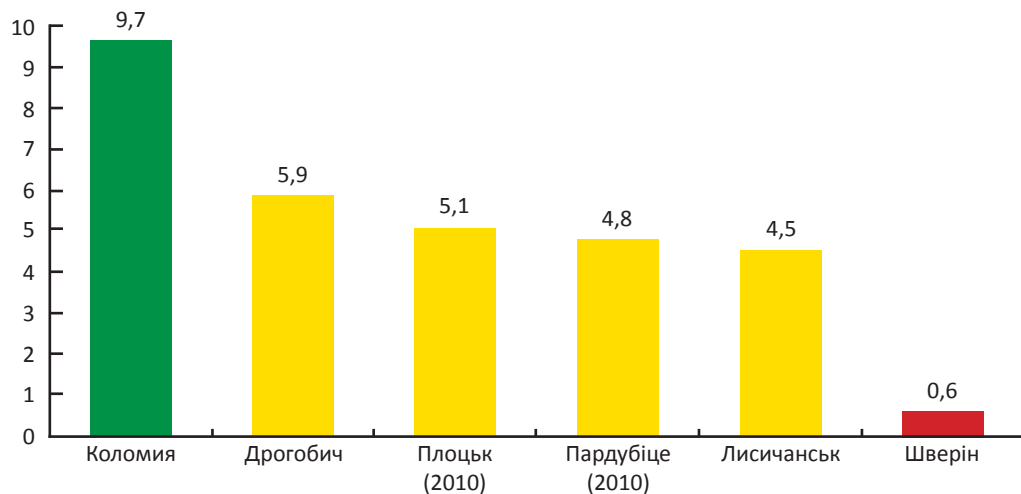
Через негативний вплив політичних подій 2013–2014 рр. на економічну активність у короткостроковій перспективі не очікується істотного відновлення показника ВВП на 1 особу. Однак у середньостроковій перспективі (від 2015 до 2017 рр.) очікується зростання доходу на 1 особу.

Зростання ВВП

Зростання ВВП вимірюється збільшенням вартості товарів і послуг, вироблених у місті, порівняно з попереднім роком і характеризує економічне зростання Дрогобича загалом.

У 2011 р. Дрогобич посідав друге місце за темпом зростання реального ВВП серед міст-аналогів (див. Діаграму 2.3). Темп зростання економіки Дрогобича (5,9 %) був на 3,8 % нижчим, ніж показник лідера, Коломиї, яка була єдиним містом, що отримало три зірки («добре»). Дрогобич і три міста-аналоги отримали дві зірки («задовільно»), а Шверін був єдиним аутсайдером.

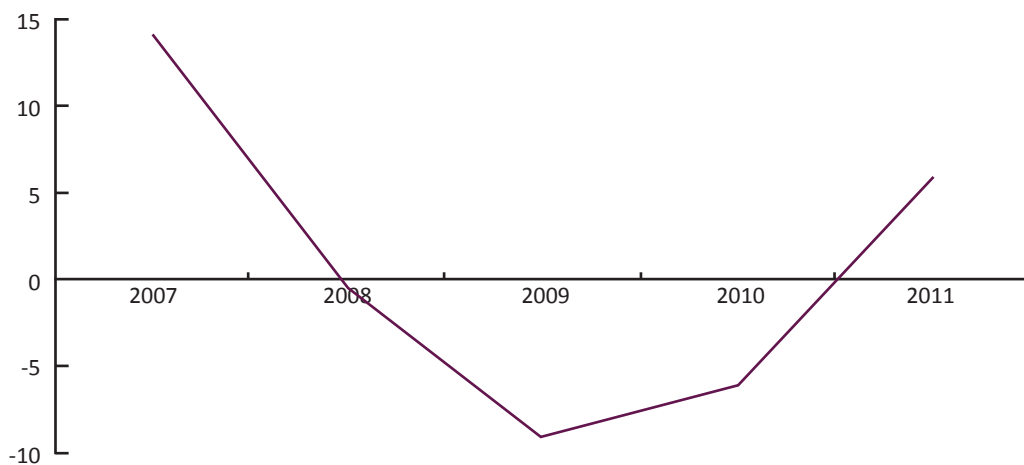
ДІАГРАМА 2.3. ЗРОСТАННЯ РЕАЛЬНОГО ВВП, 2011 РІК, %

Джерела: Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>); Проект РЕОП.

П'ятирічний історичний тренд зростання ВВП Дрогобича складно схарактеризувати через світову рецесію, яка сталася в середині цього періоду (див. Діаграму 2.4). Упродовж 2008–2010 рр. відбулося стрімке зменшення, але у 2011 р. показник ВВП дещо відновився. Однак цього зростання було недостатньо, щоб компенсувати спади в попередні періоди, тому загальний п'ятирічний історичний тренд було оцінено як негативний.

ДІАГРАМА 2.4. ЗРОСТАННЯ РЕАЛЬНОГО ВВП У ДРОГОБИЧІ, 2007–2011 РОКИ, %

Джерело: Проект РЕОП.

Політичні події 2013–2014 рр. негативно вплинуть на зростання показника ВВП, але очікується його відновлення та позитивна динаміка впродовж періоду 2015–2017 рр.

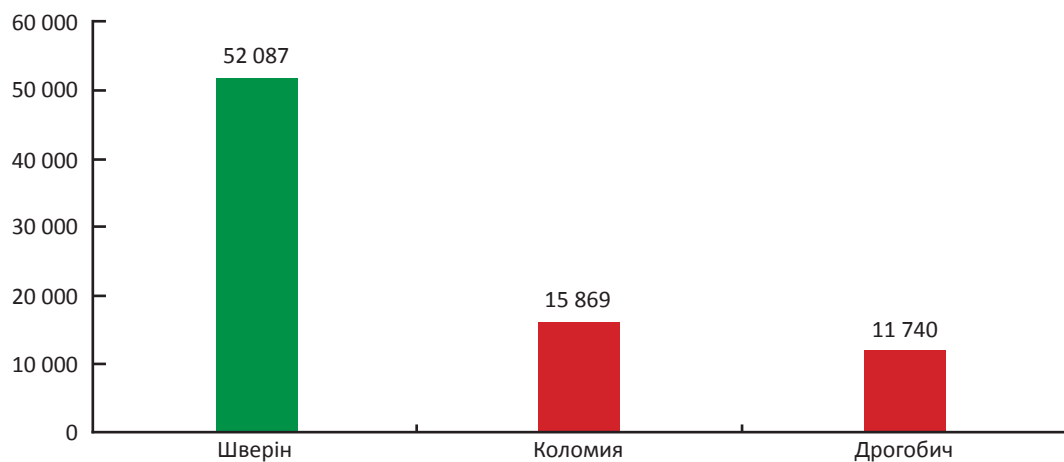
Продуктивність праці

Продуктивність праці — єдиний визначальний чинник, що впливає на дохід міста на 1 особу в довгостроковій перспективі. Міста, яким притаманна інноваційність і які можуть адаптуватися до змін у світовій економіці, характеризуються вищим рівнем продуктивності праці та добробуту.

Продуктивність праці вимірює ефективність виробництва товарів і послуг. Поширеною є думка про те, що поняття продуктивності праці пов'язане з поняттям інтенсивності праці. Однак підвищити продуктивність праці — не означає працювати довше чи напруженіше, а означає працювати розумніше. Це означає знаходити більш раціональні та дієві способи виробництва товарів і послуг, щоб виробляти більше, не докладаючи більше зусиль. Це також означає виробництво товарів і послуг з більшою доданою вартістю, які коштуватимуть дорожче на ринку. Завдяки вищому рівню продуктивності праці жителі Дрогобича можуть мати вищий рівень життя.

Рівень продуктивності праці (обчислюється як ВВП на 1 працівника) у Дрогобичі становив 11 740 дол. США у 2011 р. (див. Діаграму 2.5). Цей рівень значно нижчий, ніж показник міста-аналога Шверіна.

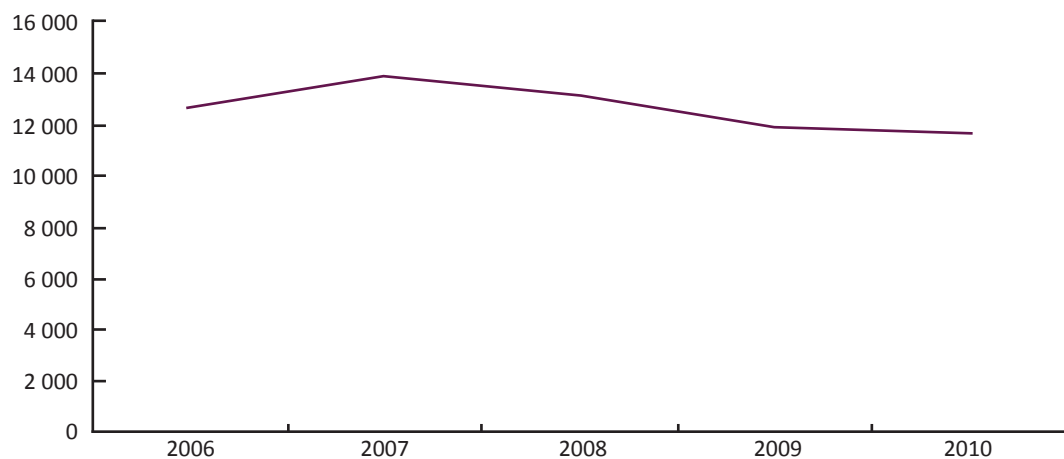
ДІАГРАМА 2.5. ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ: ВВП НА 1 ПРАЦІВНИКА, 2011 РІК, ДОЛ. США, ПОТОЧНИЙ ПКС

Джерело: Проект РЕОП.

П'ятирічний історичний тренд рівня продуктивності праці в Дрогобичі є загалом негативним (див. Діаграму 2.6). У 2008 р. та 2009 р. відбувся стрімкий спад продуктивності праці — більш ніж на 14 %. У 2011 р. продуктивність праці зменшилася на 2 %.

ДІАГРАМА 2.6. ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ В ДРОГОБИЧІ: ВВП НА 1 ПРАЦІВНИКА, 2006–2010 РОКИ, ДОЛ. США, ПОТОЧНИЙ ПКС

Джерело: Проект РЕОП.

Значного відновлення рівнів продуктивності праці не очікується упродовж періоду аж до 2015 р., враховуючи тривалий вплив рецесії та політичної ситуації. Однак очікується, що упродовж 2015–2017 рр. рівень продуктивності праці зростатиме. Щоб досягти суттєвого підвищення рівня продуктивності праці в довгостроковій перспективі, Дрогобичу треба збільшити інноваційність і ефективність. Причиною тому є той факт, що зростання ВВП зазвичай супроводжується збільшенням кількості зайнятих, а це означає, що рівні продуктивності праці не зміняться. Для істотного підвищення продуктивності праці ВВП повинен зростати швидше, ніж кількість зайнятих, а цього можна досягти лише завдяки підвищенню інноваційності та ефективності.

Підсумки

У Таблиці 2.2 відображені показники конкурентоспроможності, розділені на чотири категорії:

- досягнення;
- можливості;
- загрози;
- виклики.

Індикатори були віднесені до тієї чи іншої категорії відповідно до того, яке нормалізоване значення місто отримало за певним індикатором і як було оцінено минулий п'ятирічний тренд.

Значення індикатора у верхній третині нормалізованої шкали (66,8–100,0) трактувалися як досягнення міста. У Дрогобичі немає показників у цій категорії.

Значення індикатора в середній третині шкали (33,4–66,7) і позитивний п'ятирічний тренд розглядалися як можливості для міста. У Дрогобичі немає показників у цій категорії.

Значення індикатора в середній третині шкали (33,4–66,7) і негативний п'ятирічний тренд розглядалися як загрози для міста. У Дрогобичі є один показник у цій категорії — зростання ВВП.

І, нарешті, значення індикатора в нижній третині (0–33,3) розглядалися як виклики для міста. У Дрогобичі є два показники в цій категорії: ВВП на 1 особу та продуктивність праці.

У Таблиці 2.2 також наведений прогноз для кожного показника конкурентоспроможності.

ТАБЛИЦЯ 2.2. ПІДСУМКИ БЕНЧМАРКІНГУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДРОГОБИЧА

Категорія	Показник	Погляд у майбутнє	
Загрози	Зростання ВВП		Через негативний вплив політичних подій 2013–2014 рр. на економічну активність у короткостроковій перспективі не очікується істотного відновлення показника ВВП на 1 особу. Однак у середньостроковій перспективі (упродовж 2015–2017 рр.) очікується зростання показника ВВП у розрахунку на 1 особу.
	Продуктивність праці		Значного відновлення рівнів продуктивності праці не очікується до 2015 р., враховуючи тривалий вплив рецесії та політичної ситуації. Однак очікується, що упродовж 2015–2017 рр. рівень продуктивності праці зростатиме. Щоб досягти суттєвого підвищення рівня продуктивності праці в довгостроковій перспективі, Дрогобичу потрібно збільшити інноваційність і ефективність.
Виклики	ВВП на 1 особу		Політичні події 2013–2014 рр. негативно позначаться на зростанні ВВП, але в середньостроковій перспективі (упродовж 2015–2017 рр.) спостерігатиметься покращення.
	Продуктивність праці		Значного відновлення рівнів продуктивності праці не очікується до 2015 р., враховуючи тривалий вплив рецесії та політичної ситуації. Однак очікується, що упродовж 2015–2017 рр. рівень продуктивності праці зростатиме. Щоб досягти суттєвого підвищення рівня продуктивності праці в довгостроковій перспективі, Дрогобичу потрібно збільшити інноваційність і ефективність.

3. ЧИННИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ: ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ

Людський капітал — це перша і дуже важлива сфера, де здійснювалося порівняння Дрогобича з іншими містами. У цьому звіті людський капітал розглядається як сукупність кількісних та якісних характеристик населення міста. Людський капітал є одним з основних ресурсів економічного розвитку та фактором виробництва. Одночасно населення є основним споживачем економічних благ.

На кількісні характеристики людського капіталу впливають демографічні тенденції, а якість характеризується вміннями та навичками, знаннями та досвідом людей. У світі, де економічне процвітання все більше базується на знаннях та інформації, саме якість людського капіталу визначає різницю між більш успішними та менш успішними містами. Високий освітній рівень, здатність впроваджувати інновації, високий рівень економічної активності є характеристиками високої якості людського капіталу та умовами для економічного зростання як окремих міст, так і цілих країн.

У цьому дослідженні у сфері «*Людський капітал*» враховувалися три підсфери: демографія, освіта та ринок праці.

- **Демографія** є важливою для підтримки економічного зростання, для якого потрібне збільшення чисельності та сприятлива вікова структура населення.
- **Освіта** має значення для економічного зростання, тому що добре освічені та кваліфіковані працівники роблять важливий внесок в інновації, продуктивність і конкурентоспроможність бізнесу.
- **Ринок праці** повинен забезпечувати високу зайнятість та її зростання для процвітання міста.

У Таблиці 3.1 містяться результати порівняння показників Дрогобича з показниками інших міст-конкурентів на основі останніх даних, а також оцінка п'ятирічного тренду, якщо наявні історичні дані. Як відображено в Таблиці 3.1, Дрогобич досягнув найкращих результатів за демографічними показниками та показниками освіти. У підсфері освіти однозначною перевагою міста є велика частка кількості штатних працівників з вищою освітою, а також значна кількість студентів професійно-технічних навчальних закладів. Кількість студентів ВНЗ є значно нижчою, ніж у лідера рейтингу за цим показником — Кам'янця-Подільського. У підсфері демографії Дрогобич характеризується високими результатами за показниками рівня народжуваності та смертності, природного руху, середнього віку та середньої очікуваної тривалості життя жінок. Водночас показники середньої очікуваної тривалості життя чоловіків і частки кількості населення працездатного віку є низькими.

Ситуація у підсфері ринку праці є суттєвою проблемою для міста: рівень зайнятості є низьким, а також спостерігається зменшення кількості зайнятих.

**ТАБЛИЦЯ 3.1. ПІДСУМКИ БЕНЧМАРКІНГУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДРОГОБИЧА
У СФЕРІ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ**

Показник		Рейтинг Дрогобича / Конкуренти ¹	Рейтинг за зірками ²	П'ятирічний тренд
Демографія	Рівень народжуваності, кількість новонароджених на 1 000 осіб	3/8	★★★★	😊
	Рівень смертності на 1 000 осіб	4/8	★★★★	😞
	Природний рух населення на 1 000 осіб	5/8	★★★★	😊
	Сальдо міграції на 1 000 осіб	3/5	★★	😞
	Середня очікувана тривалість життя чоловіків, років	5/8 ³	★	😞
	Середня очікувана тривалість життя жінок, років	5/8 ⁴	★★★★	😊
	Середній вік населення, років	4/7	★★★★	😞
	Частка кількості населення працездатного віку, %	5/7	★	😞
	Демографічне навантаження людьми літнього віку, осіб	5/7	★★	😞

Показник		Рейтинг Дрогобича / Конкуренти ¹	Рейтинг за зірками ²	П'ятирічний тренд
Освіта	Частка кількості штатних працівників з повною вищою освітою, %	1/3	★ ★ ★	😊
	Кількість студентів професійно-технічних навчальних закладів на 100 000 осіб	1/3	★ ★ ★	😞
	Кількість студентів вищих навчальних закладів на 100 000 осіб	4/7	★ ★	😞
Ринок праці	Рівень зайнятості, %	2/4	★	😞
	Зростання кількості зайнятих, %	4/4	★	😞

Джерело: Проект РЕОП.

¹ Кількість міст, з якими проводиться порівняння, відрізняється залежно від наявності даних. Рейтинг Дрогобича відображено відносно певної кількості міст-конкурентів, для яких наявні дані.

² Три зірки присвоюються, якщо значення Дрогобича знаходиться у верхній третині нормалізованих значень міст, які порівнюються, дві зірки — якщо в другій третині, і одна зірка — якщо в нижній третині.

^{3,4} Перелік об'єктів порівняння відрізняється від інших показників: у порівнянні враховані дані Шверіна, Плоцька, Пардубіце, Львова, Червонограда, Львівської області та України загалом.

Варто зазначити, що через брак даних щодо двох показників у містах-конкурентах — середня очікувана тривалість життя чоловіків і середня очікувана тривалість життя жінок — порівняння здійснювалося з європейськими містами-конкурентами, щодо яких наявні дані, а також з іншими містами-партнерами Проекту РЕОП у Львівській області (Львовом і Червоноградом), Львівською областю та Україною загалом з метою більш повного представлення середовища, в якому знаходиться Дрогобич в Україні.

Демографія

Кількісні характеристики населення, його статеві-вікова структура є дуже важливою інформацією про будь-яке місто. Аналіз демографічних тенденцій допомагає визначити, чи відбувається відтворення населення за рахунок природного приросту, чи є місто достатньо привабливим для мігрантів, чи є населення міста «молодим» або «старим», чи народжується в місті багато дітей і чи є високою очікувана тривалість життя завдяки кращим умовам життя та розвиненій медицині.

Демографічна ситуація в Дрогобичі має риси, подібні до рис європейських міст. Однак у Дрогобичі також відчувається вплив пострадянських тенденцій (див. Таблицю 3.2). Як і в багатьох європейських містах, у Дрогобичі є населення, що старіє, і низький або від'ємний показник природного руху населення. Однак, на відміну від міст Європи, рівень внутрішньої і зовнішньої міграції в Дрогобичі недостатній, щоб компенсувати природне зменшення чисельності населення.

ТАБЛИЦЯ 3.2. ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РИС ДЕМОГРАФІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ І КРАЇНАХ, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

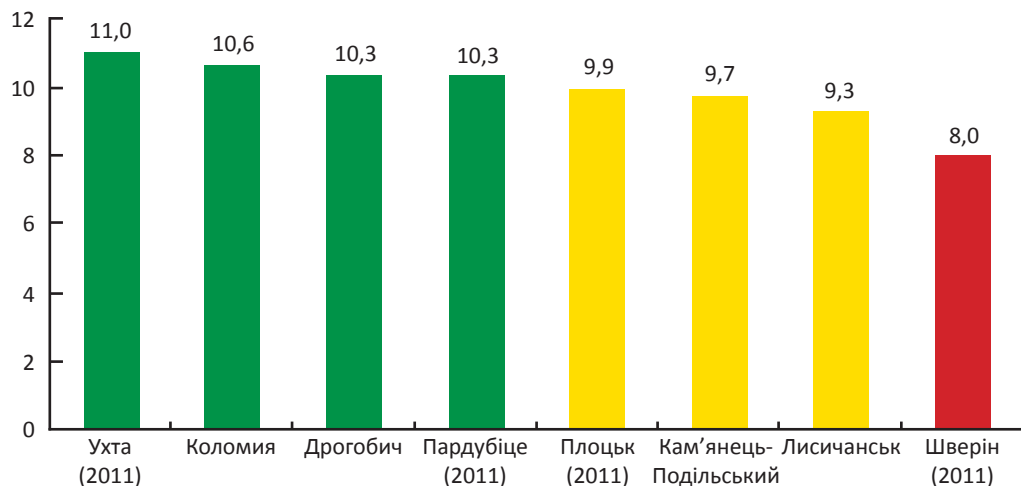
Показник	Розвинені країни Європи	Пострадянські країни Європи	Країни, що розвиваються
Зростання чисельності населення	Уповільнене зростання чисельності населення	Зменшення чисельності населення	Стрімке зростання чисельності населення
Чинники зростання	Зростання, яке відбувається переважно завдяки міграції, а не природному приросту	Значне зменшення кількості населення через від'ємний показник природного руху населення та низьке сальдо міграції	Зростання переважно завдяки природному приросту населення
Вікові характеристики населення	Населення, що старіє	Населення, що старіє	«Молоде» населення
Народжуваність	Низький рівень народжуваності, що продовжує знижуватися	Низький рівень народжуваності, що продовжує знижуватися	Високий рівень народжуваності, який має тенденцію до зниження

Рівень народжуваності

Народжуваність — одна з трьох основних демографічних характеристик, що впливають на чисельність населення, поряд зі смертністю та міграцією. Вищий рівень народжуваності створює умови для подолання тенденції до зменшення чисельності населення через високий рівень смертності або високий рівень відтоку населення, а також позитивно впливає на вікову структуру населення в довгостроковій перспективі.

У 2012 р. в Дрогобичі рівень народжуваності становив 10,3 новонароджених на 1 000 осіб, що є дещо меншим, ніж у Коломиї та Ухті (див. Діаграму 3.1). Водночас за цим показником Дрогобич випередив Лисичанськ і Кам'янець-Подільський, а також Плоцьк і Шверін. При цьому показник Дрогобича дорівнює показнику Пардубіце. Дрогобич був віднесений до групи міст з високим результатом за показником рівня народжуваності, до якої також належать Ухта, Коломия та Пардубіце.

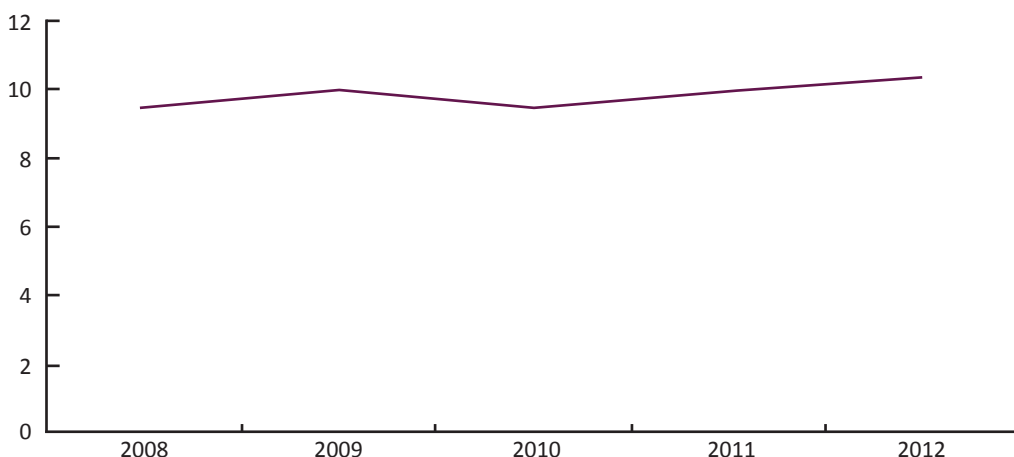
ДІАГРАМА 3.1. РІВЕНЬ НАРОДЖУВАНOSTІ, 2012 РІК, КІЛЬКІСТЬ НАРОДЖЕНИХ НА 1 000 ОСІБ

Джерела: Головні управління статистики в Івано-Франківській, Львівській, Луганській і Хмельницькій областях; Федеральна служба державної статистики РФ (<http://www.gks.ru>); Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>).

Для Дрогобича, як і для інших пострадянських міст, був характерним дуже низький рівень народжуваності у 1990-х рр. Починаючи з 2001 р., рівень народжуваності поступово підвищувався, і останній п'ятирічний тренд рівня народжуваності покращувався, оскільки, незважаючи на коливання, кількість народжених збільшилася у 2012 р. порівняно з періодом 2008–2009 рр. (див. Діаграму 3.2).

ДІАГРАМА 3.2. РІВЕНЬ НАРОДЖУВАНOSTІ В ДРОГОБИЧІ, 2008–2012 РОКИ, КІЛЬКІСТЬ НАРОДЖЕНИХ НА 1 000 ОСІБ

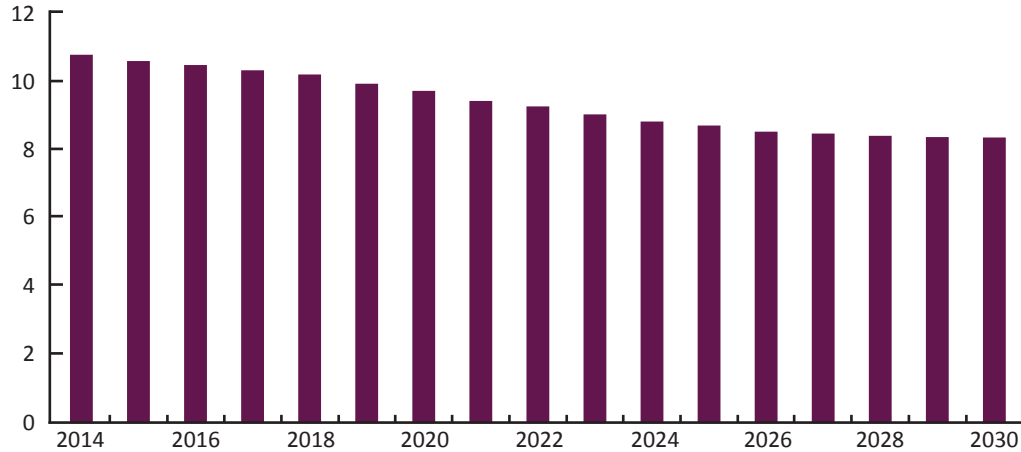

Джерело: Головне управління статистики у Львівській області.

Однак важливо зазначити, що перевага Дрогобича в рівні народжуваності є такою, що не триватиме довгий час. Так, згідно з демографічним прогнозом, розробленим командою Проекту РЕОП і робочою групою виконавчого

комітету Дрогобицької міської ради⁵, відносно високий рівень народжуваності упродовж останніх років почне знижуватися після 2013 р. через суттєве зменшення кількості жінок дітородного віку. У 2030 р. у Дрогобичі прогнозується 8,3 новонароджених на 1 000 осіб (див. Діаграму 3.3).

ДІАГРАМА 3.3. ПРОГНОЗ ЩОДО РІВНЯ НАРОДЖУВАНOSTІ В ДРОГОБИЧІ, 2014–2030 РОКИ, КІЛЬКІСТЬ НАРОДЖЕНИХ НА 1 000 ОСІБ

Джерело: демографічний прогноз для Дрогобича до 2030 року.

Рівень смертності

Рівень смертності є важливим демографічним показником, який, з одного боку, характеризує якість життя та медичних послуг у місті, а з іншого, залежить від вікової структури населення. Так, кращий стан медицини та здоровіший спосіб життя створюють умови для зниження рівня смертності. Однак старіння населення та збільшення частки кількості людей старших вікових категорій у майбутньому може призвести до підвищення рівня смертності, попри вищу очікувану тривалість життя.

У 2012 р. Дрогобич характеризувався рівнем смертності, який дещо перевищував рівень народжуваності, — 10,5 померлих на 1 000 осіб (див. Діаграму 3.4). Це значно менше, ніж у Лисичанську, який є антилідером рейтингу, а також менше, ніж в Ухті, Пардубіце та Шверіні. Водночас інші міста України, що брали участь у порівнянні, характеризувалися кращими показниками. Незважаючи на відставання від деяких міст-конкурентів, Дрогобич віднесений до групи міст з високим результатом за показником рівня смертності через те, що він значно випереджає антилідера рейтингу — Лисичанськ.

ДІАГРАМА 3.4. РІВЕНЬ СМЕРТНОСТІ, 2012 РІК, КІЛЬКІСТЬ ПОМЕРЛИХ НА 1 000 ОСІБ

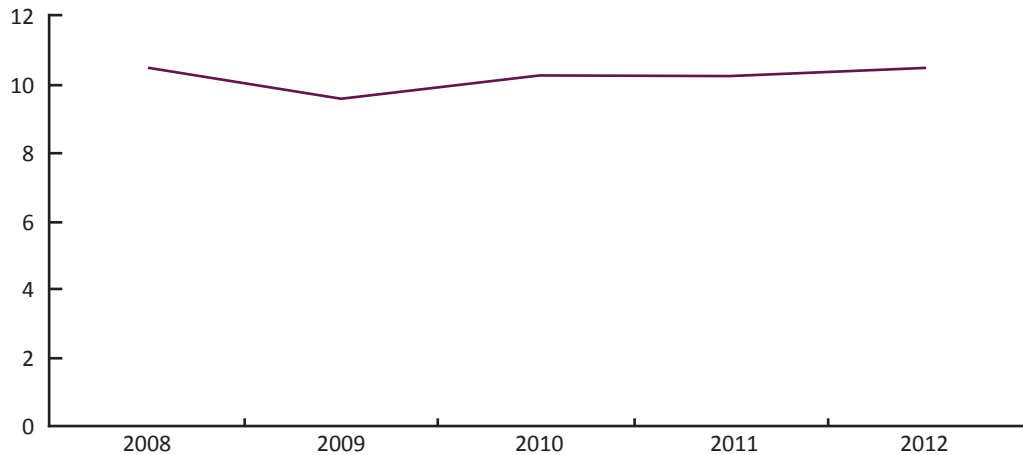

Джерела: Головні управління статистики в Івано-Франківській, Львівській, Луганській і Хмельницькій областях; Федеральна служба державної статистики РФ (<http://www.gks.ru>); Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>).

⁵ Прогноз було опубліковано у 2013 р. У 2014 р. прогноз було оновлено робочою групою виконавчого комітету Дрогобицької міської ради. Тут і далі в цьому звіті використовуються дані оновленого прогнозу.

П'ятирічний тренд рівня смертності не свідчить ані про погіршення ситуації, ані про покращення, оскільки показник кількості померлих на 1 000 осіб у 2012 р. практично дорівнював показнику 2008 р. (див. Діаграму 3.5). Однак тенденцію було оцінено як негативну, оскільки зростання рівня смертності після 2009 р. буде тривати й надалі через старіння населення.

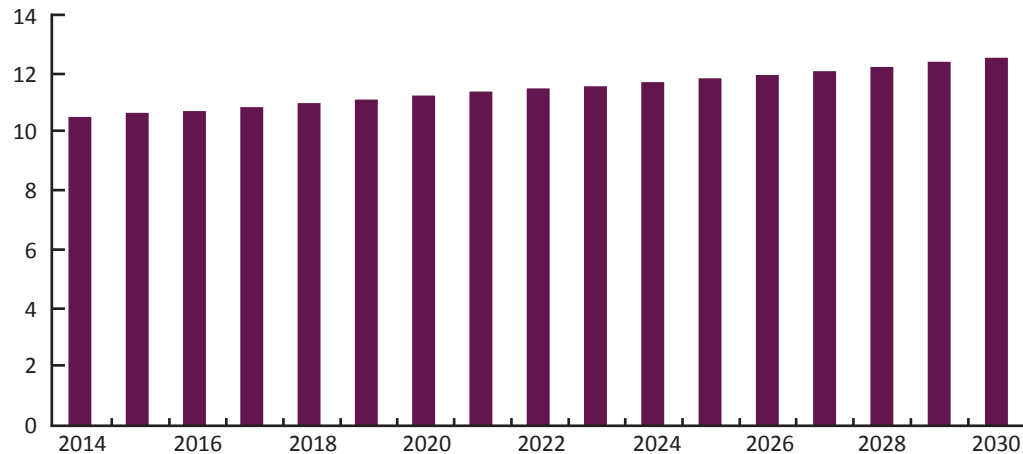
ДІАГРАМА 3.5. РІВЕНЬ СМЕРТНОСТІ В ДРОГОБИЧІ, 2008–2012 РОКИ, КІЛЬКІСТЬ ПОМЕРЛИХ НА 1 000 ОСІБ

Джерело: Головне управління статистики у Львівській області.

Згідно з прогнозом, рівень смертності підвищуватиметься в довгостроковій перспективі через те, що кількість померлих збільшуватиметься в найстарших вікових групах. У 2030 р. прогнозується коефіцієнт смертності на рівні 12,5 на 1 000 осіб (див. Діаграму 3.6).

ДІАГРАМА 3.6. ПРОГНОЗ ЩОДО РІВНЯ СМЕРТНОСТІ В ДРОГОБИЧІ, 2014–2030 РОКИ, КІЛЬКІСТЬ ПОМЕРЛИХ НА 1 000 ОСІБ

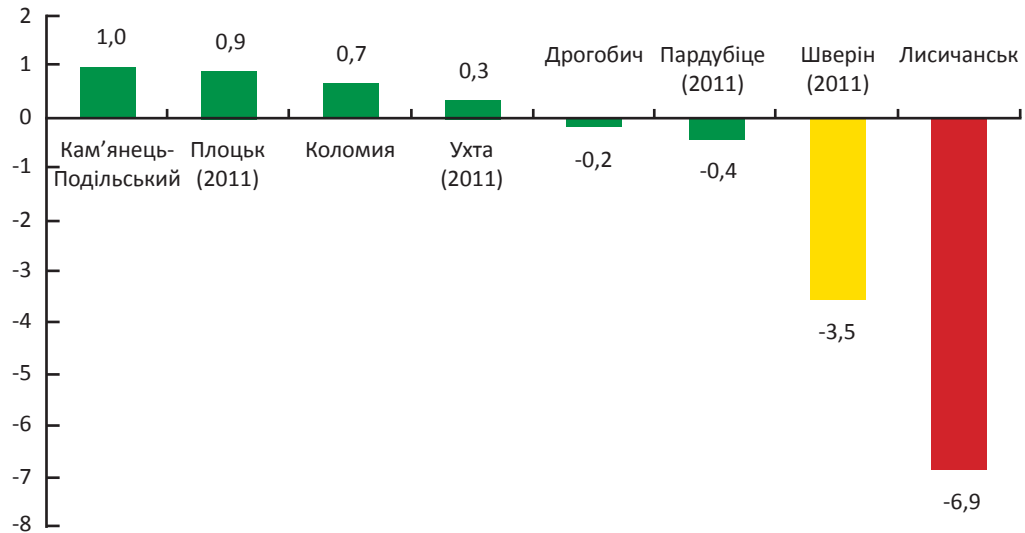
Джерело: демографічний прогноз для Дрогобича до 2030 року.

Природний рух населення

Показник природного руху населення визначається як різниця між кількістю народжених і кількістю померлих упродовж певного року. Якщо кількість народжених більша, ніж кількість померлих, показник природного руху є додатним. Показник природного руху є від'ємним, якщо кількість народжених є меншою, ніж кількість померлих.

Серед міст, що порівнювалися, чотири міста характеризувалися природним приростом населення у 2012 р.: Кам'янець-Подільський, Плоцьк, Коломия, Ухта (див. Діаграму 3.7). Дрогобич мав від'ємний показник природного руху, але був віднесений до групи міст з високим результатом за цим показником з огляду на те, що Дрогобич значно випереджає антилідера рейтингу — Лисичанськ.

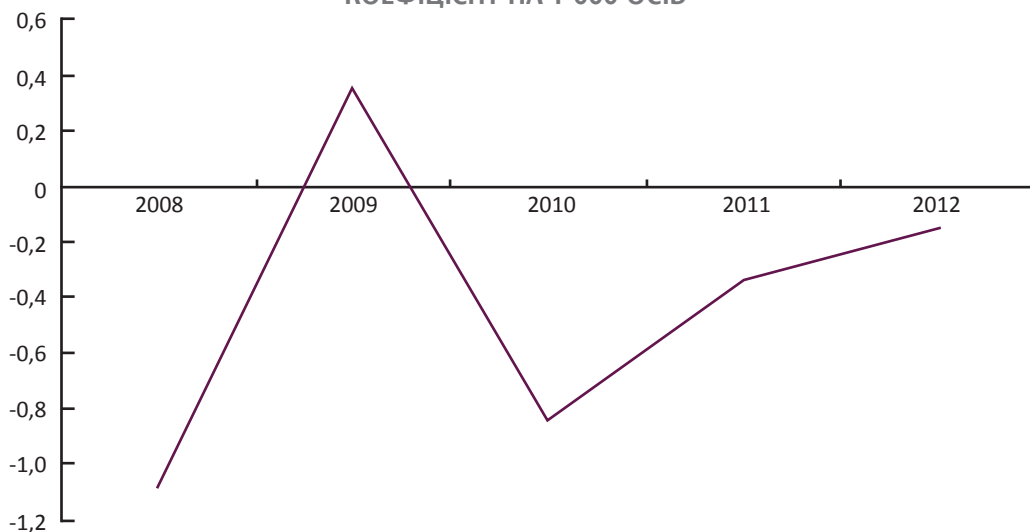
ДІАГРАМА 3.7. ПРИРОДНИЙ РУХ НАСЕЛЕННЯ, 2012 РІК, КОЕФІЦІЄНТ НА 1 000 ОСІБ

Джерела: Головні управління статистики в Івано-Франківській, Львівській, Луганській і Хмельницькій областях; Федеральна служба державної статистики РФ (<http://www.gks.ru>); Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>).

П'ятирічний тренд природного руху населення вказує на покращення ситуації, оскільки цей показник зріс з -1,1 на 1 000 осіб у 2008 р. до -0,2 на 1 000 осіб у 2012 р. Однак важливо зазначити, що тренд природного руху населення значно коливався упродовж останніх п'яти років спостережень, і показник руху населення Дрогобича був навіть додатним у 2009 р., після чого показник стрімко погіршився, але знову зріс у 2011–2012 рр. (див. Діаграму 3.8).

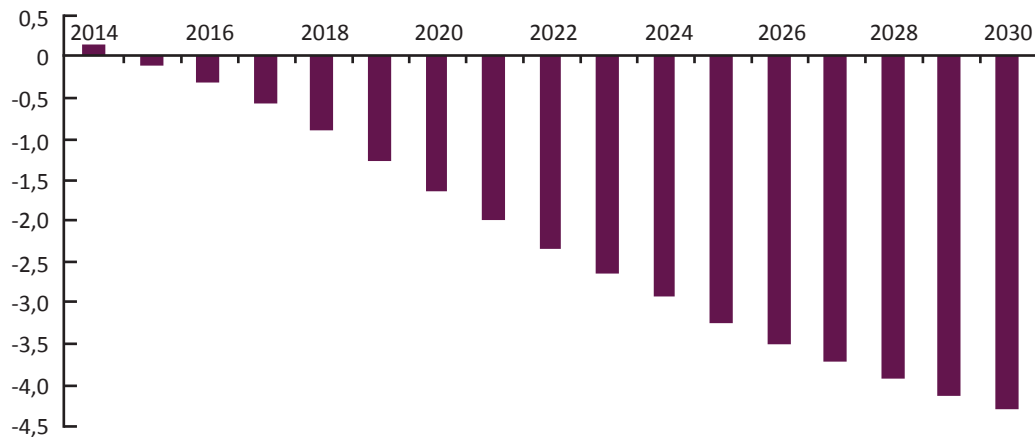
ДІАГРАМА 3.8. ПРИРОДНИЙ РУХ НАСЕЛЕННЯ В ДРОГОБИЧІ, 2008–2012 РОКИ, КОЕФІЦІЄНТ НА 1 000 ОСІБ

Джерело: Головне управління статистики у Львівській області.

Однак тенденція до покращення показника природного руху не спостерігатиметься в довгостроковій перспективі через прогнозоване збільшення смертності і зменшення народжуваності (див. Діаграму 3.9). Одним з основних завдань міста щодо покращення демографічної ситуації є уповільнення природного зменшення кількості населення через підвищення рівня народжуваності та (або) зниження рівня смертності.

ДІАГРАМА 3.9. ПРОГНОЗ ЩОДО ПОКАЗНИКА ПРИРОДНОГО РУХУ НАСЕЛЕННЯ В ДРОГОБИЧІ, 2014–2030 РОКИ, КОЕФІЦІЄНТ НА 1 000 ОСІБ

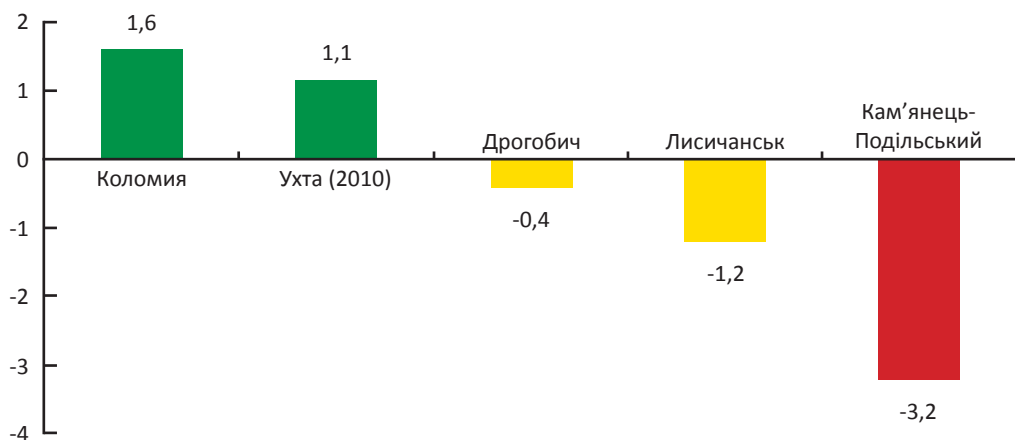
Джерело: демографічний прогноз для Дрогобича до 2030 року.

Сальдо міграції

Стратегія будь-якого міста, що переживає депопуляцію через природні чинники, має полягати в тому, щоб стати більш привабливим щодо економічного, соціального та культурного розвитку та приваблювати мігрантів з інших населених пунктів. За умови старіння населення та недостатнього рівня народжуваності приплив населення через міграцію є способом підтримання кількості населення та збереження достатньої кількості працездатного населення, оскільки мігрантами переважно є молодь.

Актуальною проблемою Дрогобича є від'ємне сальдо міграції, що становить -0,4 на 1 000 осіб (див. Діаграму 3.10). При цьому показники сальдо міграції в Коломиї та Ухті є додатними. Водночас Дрогобич випередив Лисичанськ. Антилідером рейтингу є місто Кам'янець-Подільський. Дрогобич віднесений до групи міст із середнім показником сальдо міграції завдяки тому, що значно випереджає антилідера рейтингу за цим показником.

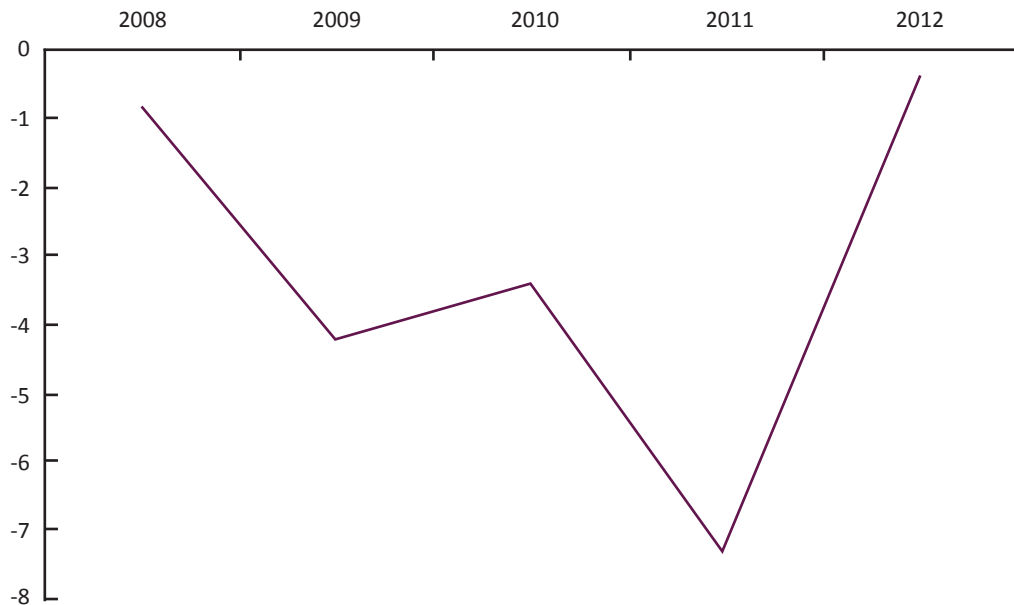
ДІАГРАМА 3.10. САЛЬДО МІГРАЦІЇ, 2012 РІК, КОЕФІЦІЄНТ НА 1 000 ОСІБ

Джерела: Головні управління статистики в Івано-Франківській, Львівській, Луганській і Хмельницькій областях; Федеральна служба державної статистики РФ (<http://www.gks.ru>).

Показник сальдо міграції залишався в Дрогобичі від'ємним упродовж останніх п'яти років спостережень (див. Діаграму 3.11). При цьому, незважаючи на певні коливання, показник сальдо міграції мав тенденцію до погіршення упродовж 2008–2011 рр. Однак тренд змінився у 2012 р., і в місті значно покращилися показники міграції переважно завдяки зменшенню відтоку в інші населені пункти України. Водночас показник у 2012 р. був лише трохи кращим, ніж показник у 2008 р., тому тренд був оцінений як негативний.

ДІАГРАМА 3.11. САЛЬДО МІГРАЦІЇ В ДРОГОБИЧІ, 2008–2012 РОКИ, КОЕФІЦІЄНТ НА 1 000 ОСІБ

Джерело: Головне управління статистики у Львівській області.

Очікується, що, згідно з демографічним прогнозом для Дрогобича до 2030 року, місто в довгостроковій перспективі характеризуватиметься незначним притоком населення. Такий прогноз був зроблений на основі того, що упродовж 2002–2006 рр. місто характеризувалося додатним сальдо міграції та природним рівнем сальдо міграції, за умови виходу економіки міста з рецесії спостерігатиметься невелике додатне сальдо на рівні 30 осіб на рік, або близько 0,3 на 1 000 осіб.

Середня очікувана тривалість життя

Ще одним важливим показником стану людського капіталу є середня очікувана тривалість життя при народженні. Очевидно, що середня очікувана тривалість життя є показником, що свідчить про загальні економічні та екологічні умови життя, розвиток медицини і медичної інфраструктури, поширення тих чи інших шкідливих звичок, як-от тютюнопаління або надмірне вживання алкоголю, а також про безпеку працівників на робочих місцях. Здорове населення та безпечні робочі місця сприяють продуктивності та економічному зростанню.

Побічний ефект збільшення тривалості життя — старіння населення. Населення, що старіє, є загальною тенденцією для європейських країн. Тому важливим є питання адаптації економіки та системи соціального захисту до потреб населення, що старіє.

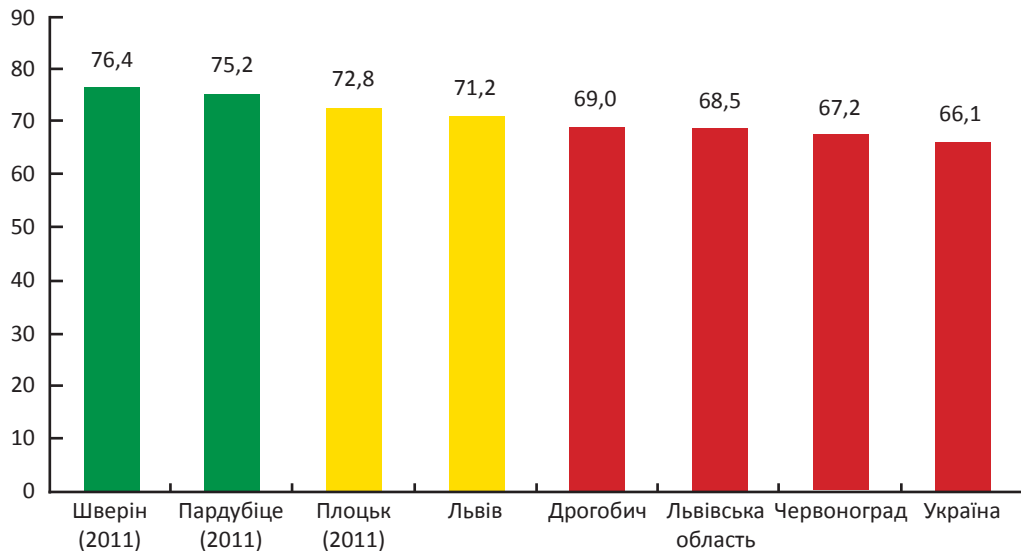
Дані щодо середньої очікуваної тривалості життя державні органи статистики України на рівні міст не обчислюють. Таким чином, наявні дані тільки щодо міст-партнерів Проекту РЕОП. Для кращого розуміння ситуації середня очікувана тривалість життя чоловіків і жінок у Дрогобичі порівнювалася з європейськими конкурентами, іншими містами-партнерами Проекту РЕОП у Львівській області (Львовом і Червоноградом), а також з показниками Львівської області та України загалом (див. Діаграми 3.12 і 3.13).

Міста України, Львівська область і Україна загалом характеризуються нижчою середньою очікуваною тривалістю життя як жінок, так і чоловіків, ніж закордонні міста, що брали участь у порівнянні.

За показником середньої очікуваної тривалості життя чоловіків Дрогобич (69,0 року) випередив Червоноград, Львівську область і характеризується значно вищим показником, ніж в Україні загалом. У середньому чоловіки в Дрогобичі живуть на 2,9 року довше, ніж в Україні.

Водночас Дрогобич поступився Львову, але випередив Червоноград і Львівську область загалом. Однак Дрогобич віднесений до групи міст з низьким результатом за показником тривалості життя чоловіків через значне відставання від закордонних міст-конкурентів: середня очікувана тривалість життя чоловіків у місті-лідері рейтингу Шверіні більша на 7,4 року.

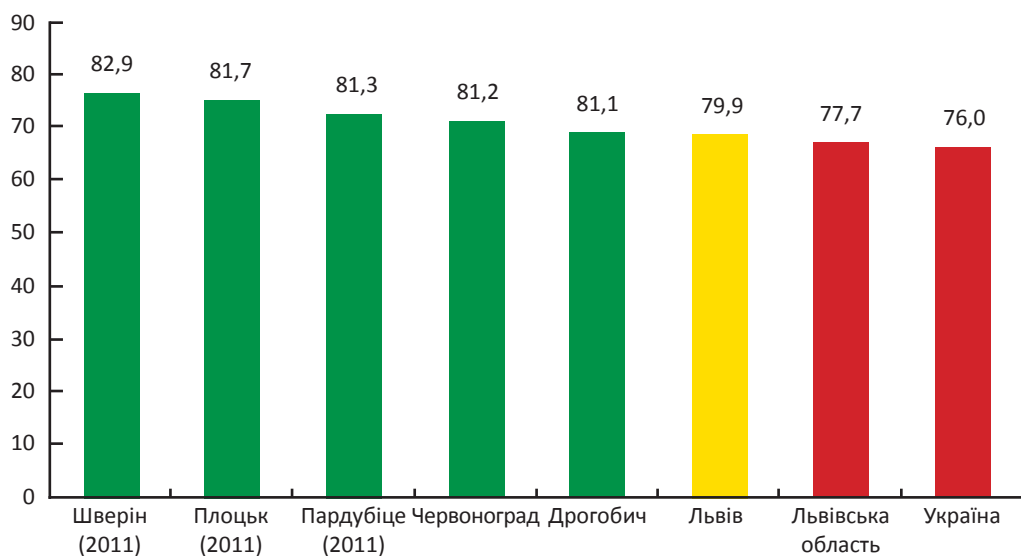
ДІАГРАМА 3.12. СЕРЕДНЯ ОЧІКУВАНА ТРИВАЛІСТЬ ЖИТТЯ ЧОЛОВІКІВ, 2012 РІК, РОКІВ

Джерела: Проект РЕОП; Головне управління статистики у Львівській області; Державна служба статистики України; Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>).

За показником середньої очікуваної тривалості життя жінок Дрогобич поступився лідерством не тільки закордонним містам-конкурентам, але й Червонограду. Водночас відставання від лідера рейтингу, Шверіна, становить лише 1,8 року. Жінки в Дрогобичі живуть на 5,1 року довше, ніж в Україні загалом, і на 3,4 року довше, ніж у Львівській області. Дрогобич також випередив Львів і віднесений до групи міст з високим результатом за показником середньої очікуваної тривалості життя жінок.

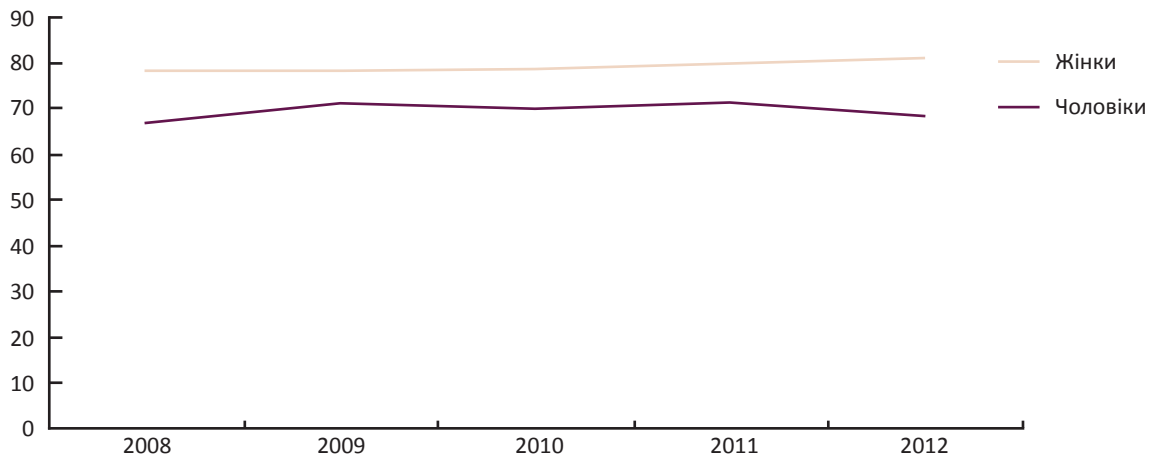
ДІАГРАМА 3.13. СЕРЕДНЯ ОЧІКУВАНА ТРИВАЛІСТЬ ЖИТТЯ ЖІНОК, 2012 РІК, РОКІВ

Джерела: Проект РЕОП; Головне управління статистики у Львівській області; Державна служба статистики України; Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>).

Різниця між середньою очікуваною тривалістю життя чоловіків і жінок у Дрогобичі становить 12,1 року (див. Діаграму 3.14). Незважаючи на відносно високі для України показники, викликом для міста є велика різниця в тривалості життя населення жіночої та чоловічої статей і значне відставання від міст більш розвинених країн. Крім того, тенденція до подовження очікуваної тривалості життя чоловіків була нестійкою упродовж останніх п'яти років спостережень, тому не можна казати про підвищення ефективності системи охорони здоров'я та соціальної політики щодо покращення умов життя в місті.

ДІАГРАМА 3.14. СЕРЕДНЯ ОЧІКУВАНА ТРИВАЛІСТЬ ЖИТТЯ ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ У ДРОГОБИЧІ, 2008–2012 РОКИ, РОКІВ

Джерело: Проект РЕОП.

Згідно з прогнозом Проекту РЕОП, очікувана тривалість життя буде збільшуватися й надалі та досягне у 2030 р. 83,7 року для жінок і 72,6 року для чоловіків. Очікувана тривалість життя, що зростає, і зменшення різниці в очікуваній тривалості життя чоловіків і жінок сприятиме збереженню стабільної кількості населення міста, зокрема збереженню чисельності населення працездатного віку.

Довша тривалість життя і вища межа пенсійного віку означає, що компанії повинні адаптувати умови праці до старіння працівників, а уряд повинен наблизити систему соціального захисту до потреб робочої сили, що старіє (див. Вставку «BMW адаптується до старіння робочої сили»).

BMW адаптується до старіння робочої сили

Концерн BMW у Німеччині розробив низку заходів, спрямованих на покращення умов праці та підвищення продуктивності праці робітників старших вікових груп. На підприємстві було впроваджено близько 70 нововведень, серед яких такі: закупівля спеціального взуття для осіб літнього віку; встановлення сучасних моніторів з великими літерами та розбірливим текстом; використання ергономічних інструментів. Впровадження зазначених заходів спричинене збільшенням середнього віку населення в Німеччині, дефіцитом висококваліфікованих молодих спеціалістів і соціальними зобов'язаннями компаній.

Середній вік населення

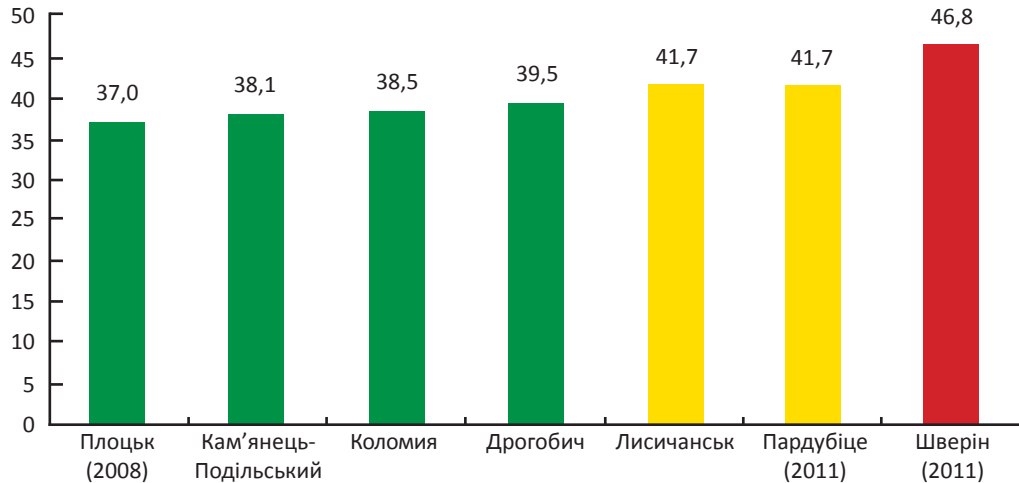
Вікова структура населення міста є важливим питанням для прогнозування відтворення населення, розуміння потенціалу економічної активності населення, визначення пріоритетів соціальної політики. Одним з показників вікової структури населення є середній вік населення, а також частка кількості населення працездатного віку, яка розглядається далі. Вищий середній вік населення свідчить про значну питому вагу кількості людей літнього віку у структурі населення міста, а також може вказувати на недостатню кількість молоді та дітей.

Середній вік населення в Дрогобичі становив у 2012 р. 39,5 року, що є гіршим показником, ніж середній вік населення лідера рейтингу Плоцька⁶, Кам'янця-Подільського та Коломиї (див. Діаграму 3.15). Водночас показник середнього віку антилідера рейтингу міста Шверіна є більшим на 7,3 року. Дрогобич віднесений до групи міст з високим результатом за показником середнього віку населення.

⁶ У 2008 р. середній вік населення Дрогобича становив 38,1 року.

Дрогобич характеризується дещо вищим середнім віком населення, ніж міські поселення Львівської області (39,1 року), але нижчим, ніж міські поселення України загалом (40,4 року), що свідчить про те, що проблема старіння населення в місті є більш гострою, ніж в інших містах Львівської області, але ситуація залишається більш сприятливою, ніж у багатьох інших містах України⁷.

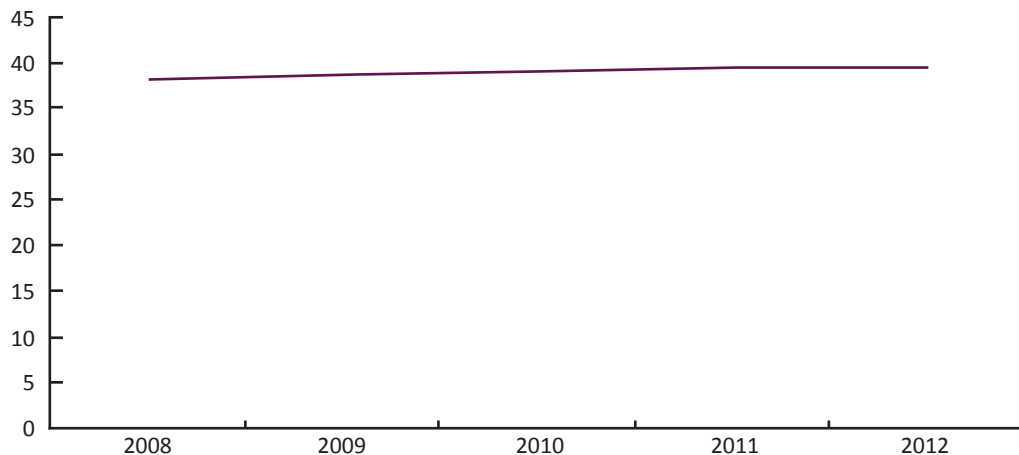
ДІАГРАМА 3.15. СЕРЕДНІЙ ВІК НАСЕЛЕННЯ, 2012 РІК, РОКІВ

Джерела: Головні управління статистики в Івано-Франківській, Львівській, Луганській і Хмельницькій областях; Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>).

Як продемонстровано на Діаграмі 3.16, у Дрогобичі спостерігається стійкий тренд до погіршення ситуації, тобто відбувається підвищення середнього віку населення. Згідно з демографічним прогнозом, тренд старіння населення триватиме й надалі.

ДІАГРАМА 3.16. СЕРЕДНІЙ ВІК НАСЕЛЕННЯ В ДРОГОБИЧІ, 2008–2012 РОКИ, РОКІВ

Джерело: Головне управління статистики у Львівській області.

Частка кількості населення працездатного віку

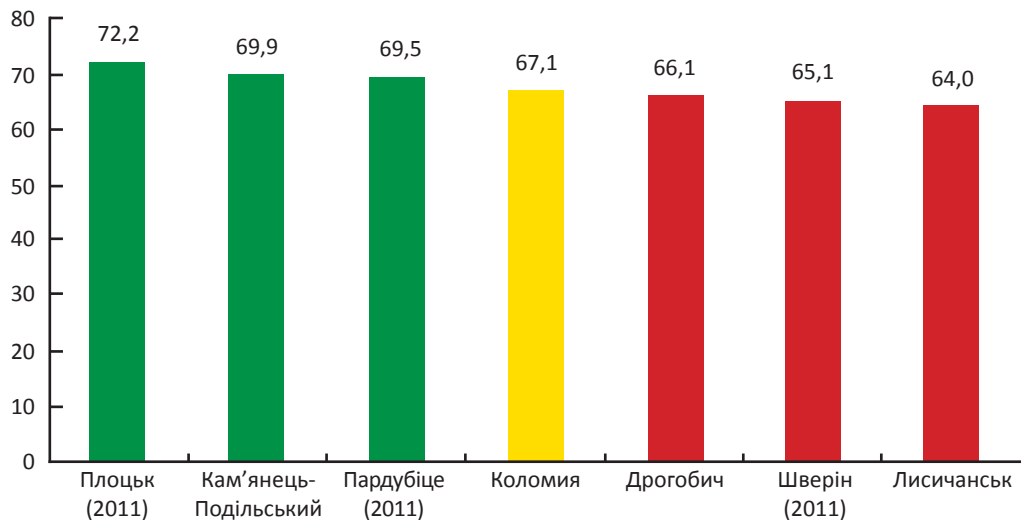
Незважаючи на деякі позитивні тенденції, як-от тимчасове підвищення рівня народжуваності та подовження очікуваної тривалості життя, Дрогобич стикається з проблемами у сфері демографії, що стосуються старіння населення. Частка кількості населення працездатного віку є важливим показником для оцінювання перспектив економічного зростання та кількості робочої сили, а також прогнозування надходжень і видатків бюджету міста. Мала частка кількості людей працездатного віку є причиною зменшення надходжень до бюджету та недостатнім резервом робочої сили.

⁷ http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2013/dop_age_01012013.pdf

На сьогодні в Дрогобичі зафіксовано відносно малу частку кількості населення працездатного віку — 66,1 % (див. Діаграму 3.17). Лідер рейтингу за цим показником — місто Плоцьк. Дрогобич поступився також Кам'янцю-Подільському, Пардубіце та Коломиї. Водночас Шверін і Лисичанськ мають нижчі показники частки кількості населення працездатного віку, ніж Дрогобич. Дрогобич був віднесений до групи міст з низьким результатом за показником частки кількості населення працездатного віку.

Кращі показники закордонних міст пояснюються частково вищою межею працездатного віку (наприклад, для Німеччини та Польщі це 15–64 роки порівняно з 16–59 роками в Україні). Однак реальна кількість осіб працездатного віку для міст України є навіть меншою, ніж зафіксовано на діаграмі, через те, що вік реального виходу на пенсію жінок у 2012 р. становив 55 років через перехідний період згідно з Законом України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» від 8 липня 2011 року.

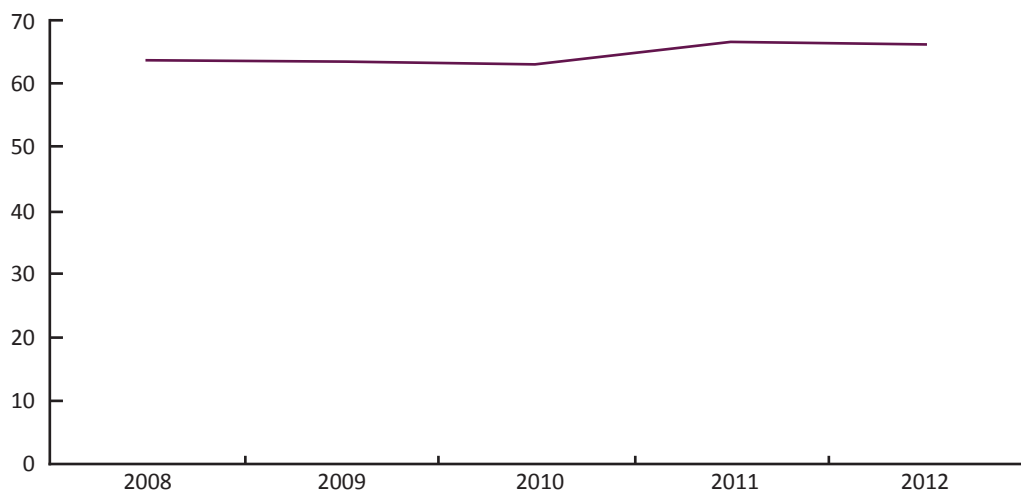
ДІАГРАМА 3.17. ЧАСТКА КІЛЬКОСТІ НАСЕЛЕННЯ ПРАЦЕЗДАТНОГО ВІКУ В ЗАГАЛЬНІЙ КІЛЬКОСТІ НАСЕЛЕННЯ, 2012 РІК, %

Джерела: Головні управління статистики в Івано-Франківській, Львівській, Луганській і Хмельницькій областях; Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>).

За останні п'ять років відбулося збільшення частки кількості осіб працездатного віку через підвищення межі пенсійного віку в Україні: показник частки кількості осіб працездатного віку досягнув пікового значення у 2011 р., після чого знову відбулося його зниження (див. Діаграму 3.18).

ДІАГРАМА 3.18. ЧАСТКА КІЛЬКОСТІ НАСЕЛЕННЯ ПРАЦЕЗДАТНОГО ВІКУ В ЗАГАЛЬНІЙ КІЛЬКОСТІ НАСЕЛЕННЯ В ДРОГОБИЧІ, 2008–2012 РОКИ, %

Джерело: Головне управління статистики у Львівській області.

Таким чином, спостерігається тенденція до погіршення ситуації та зменшення частки кількості населення працездатного віку. У довгостроковій перспективі, згідно з демографічним прогнозом, кількість осіб працездатного віку буде неухильно зменшуватися, і у 2030 р. частка кількості осіб працездатного віку в Дрогобичі становитиме 58,3 % за умови збереження межі пенсійного віку 60 років для обох статей.

Демографічне навантаження людьми літнього віку

Окрім браку робочої сили, для забезпечення економічного зростання мала частка кількості осіб працездатного віку має наслідком вищі показники демографічного навантаження на цю категорію населення. Населення працездатного віку фактично утримує дві інші групи населення: дітей (0–15 років) і людей літнього віку (60 років і старші).

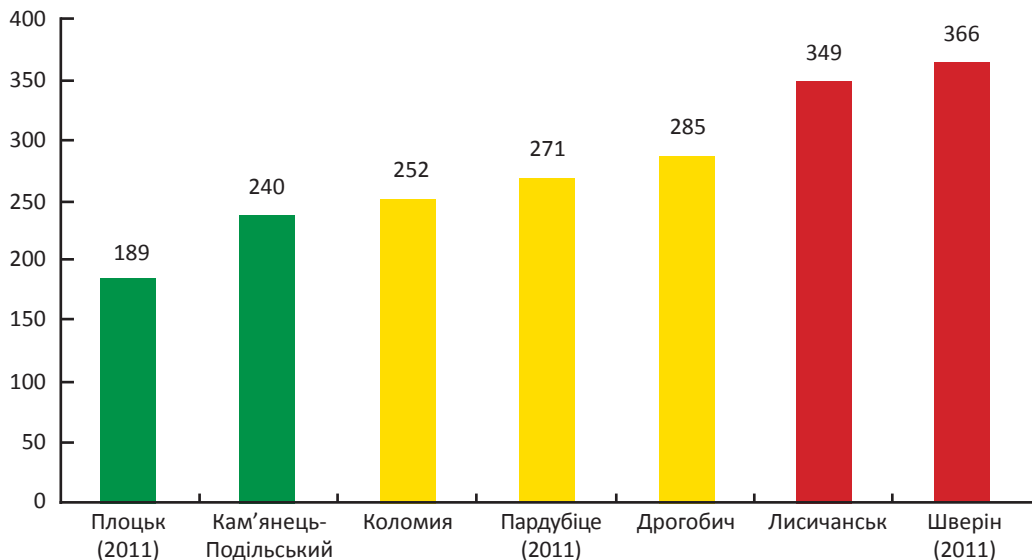
Люди працездатного віку, які мають зобов'язання з догляду за дітьми та (або) людьми літнього віку, стикаються з неможливістю працювати та отримувати більші доходи. При цьому бюджет міста, який наповнюється надходженнями від сплати податку на доходи фізичних осіб, що працюють, недоотримує надходження.

Якщо велика кількість дітей нині — це резерв робочої сили в майбутньому, то соціальна та медична допомога людям літнього віку потребує видатків, при цьому велика кількість людей літнього віку нині в перспективі не стане економічною перевагою міста, такого як Дрогобич або його конкуренти.

За показником демографічного навантаження людьми літнього віку Дрогобич був віднесений до групи міст із середнім результатом. У 2012 р. демографічне навантаження людьми літнього віку в місті становило 285 осіб на 1 000 осіб працездатного віку (див. Діаграму 3.19).

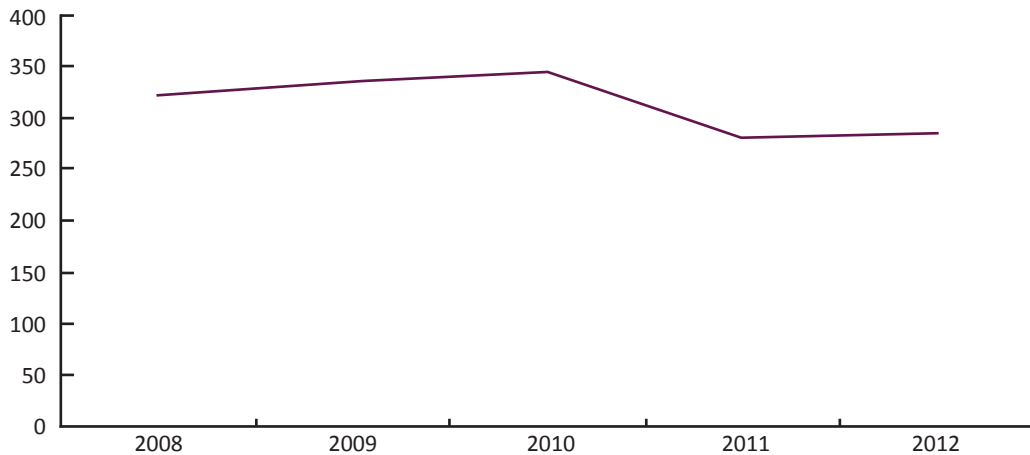
Лідером рейтингу за цим показником є Плоцьк, який має загалом «молодше» населення, ніж інші міста, що беруть участь у порівнянні. Демографічне навантаження людьми літнього віку в Кам'янці-Подільському та Коломиї є також помітно нижчим, ніж у Дрогобичі. Водночас у Лисичанську демографічне навантаження людьми літнього віку є значно вищим, ніж у Дрогобичі.

ДІАГРАМА 3.19. ДЕМОГРАФІЧНЕ НАВАНТАЖЕННЯ ЛЮДЬМИ ЛІТНЬОГО ВІКУ, 2012 РІК, КІЛЬКІСТЬ ОСІБ НА 1 000 ОСІБ ПРАЦЕЗДАТНОГО ВІКУ

Джерела: Головні управління статистики в Івано-Франківській, Львівській, Луганській і Хмельницькій областях; Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>).

Аналіз п'ятирічного тренду свідчить про стрімке зменшення демографічного навантаження людьми літнього віку в 2011 р., причиною цього було підвищення межі пенсійного віку, після чого демографічне навантаження знову зросло (див. Діаграму 3.20). Таким чином, можна казати про тенденцію до погіршення ситуації та збільшення рівня демографічного навантаження. Згідно з демографічним прогнозом, показник демографічного навантаження людьми літнього віку в Дрогобичі зростатиме й надалі та у 2020 р. становитиме 354 особи, а у 2030 р. досягне рівня 458 осіб на 1 000 осіб працездатного віку.

ДІАГРАМА 3.20. ДЕМОГРАФІЧНЕ НАВАНТАЖЕННЯ ЛЮДЬМИ ЛІТНЬОГО ВІКУ В ДРОГОБИЧІ, 2008–2012 РОКИ, КІЛЬКІСТЬ ОСІБ НА 1 000 ОСІБ ПРАЦЕЗДАТНОГО ВІКУ

Джерело: Головне управління статистики у Львівській області.

Освіта

Рівень освіти робочої сили, потужність освітньої системи та її відповідність потребам ринку праці є важливими характеристиками міст. Якість людського капіталу, яка відображається в досягненнях міста у сфері освіти, великою мірою впливає на зростання продуктивності праці в місті. За результатами опитування керівників міжнародних компаній, проведеного компанією «Ернст енд Янг», виявлено, що «брак талантів швидко перетворюється на єдину велику перепону для розвитку»⁸. Території змагаються за те, щоб привабити високоосвічену і кваліфіковану робочу силу, саме так, як вони змагаються за залучення інвестицій і нових бізнесів. Глобальна конкуренція за кваліфіковану робочу силу стає більш інтенсивною, коли тенденції, про які йшлося вище, — старіння населення, зменшення частки кількості населення працездатного віку та малий приплив населення, — проявляються в місті все сильніше.

У дослідженні переваг і недоліків Дрогобича відносно його конкурентів освіта має велике значення, оскільки в Дрогобичі є заклади вищої освіти, зокрема Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка, в якому навчається велика кількість студентів з регіону. Крім цього ВНЗ, у місті є Інститут підприємництва та перспективних технологій Національного університету «Львівська політехніка», а також 8 вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації.

У цьому дослідженні аналізувалися такі показники, як частка кількості штатних працівників з повною вищою освітою, кількість студентів ВНЗ на 100 тис. осіб і кількість студентів професійно-технічних навчальних закладів на 100 тис. осіб.

Крім індикаторів, зазначених вище, важливою є інформація щодо таких аспектів розвитку людського капіталу:

- залучення дорослого населення до безперервного навчання;
- сума коштів, що витрачається на навчання та розвиток працівників на робочих місцях;
- професійне вдосконалення шляхом підвищення рівня грамотності (як це визначено ОЕСР та ЄС) і навичок у галузі математики та природничих наук;
- кількість випускників, чиї навички в природничих науках, технології, інженерії та математиці визнані на міжнародному рівні.

На жаль, облік таких даних в Україні ведеться не на належному рівні, крім того, безперервне навчання дорослого населення не є розповсюдженою практикою, а підвищення кваліфікації часто має формальний характер. Згідно з даними Головного управління статистики у Львівській області, у 2012 р. навчалися нових професій 1,0 % кількості штатних працівників міста, а підвищили кваліфікацію 7,6 % кількості штатних працівників в області⁹. Однак якість і результативність такого навчання не вивчається. При цьому, якщо великі компанії можуть собі дозволити витрати на підвищення кваліфікації працівників, то переважна більшість малих підприємств і фізичних осіб-підприємців

⁸ http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2013/dop_age_01012013.pdf

⁹ Дані за підприємствами, установами, організаціями та їх відокремленими підрозділами з кількістю найманих працівників 10 осіб і більше. Дані щодо окремих міст не публікуються.

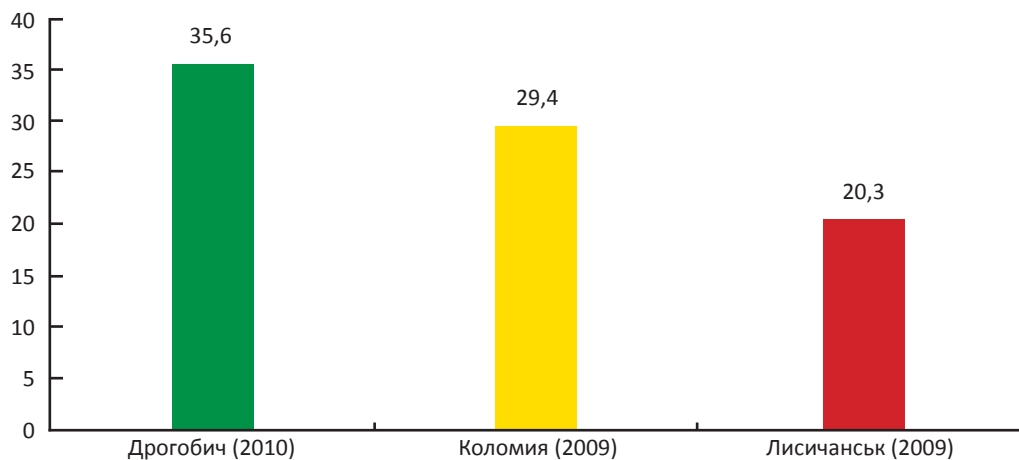
ніколи не проводять такого навчання, оскільки не мають достатніх ресурсів і мотивації до підвищення кваліфікації працівників.

Частка кількості штатних працівників з повною вищою освітою

Інновації та економічний розвиток у сучасних умовах потребують певного рівня знань і вмінь робочої сили, тому освітній рівень потенційних працівників має значення для інвесторів. Знання та вміння є основними чинниками економічного зростання та конкурентоспроможності. Вищий рівень освіти дає можливість розгорнути наукомісткі види бізнесу, а крім того, зробити місто привабливим з точки зору культурного середовища.

У 2010 р. частка кількості штатних працівників з повною вищою освітою серед працівників підприємств, установ і організацій у Дрогобичі становила 35,6 % (див. Діаграму 3.21). За цим показником Дрогобич випередив Коломию і Лисичанськ. Результат міста за цим показником був оцінений як високий.

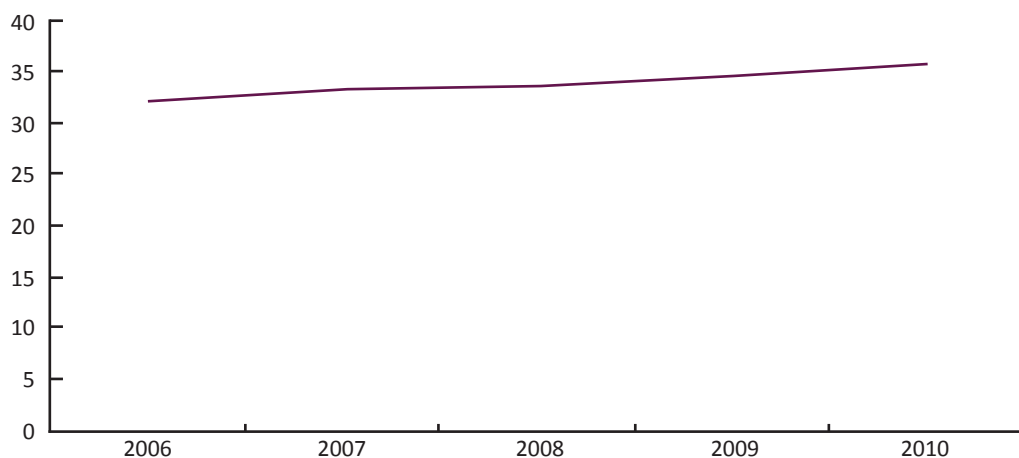
ДІАГРАМА 3.21. ЧАСТКА КІЛЬКОСТІ ШТАТНИХ ПРАЦІВНИКІВ З ПОВНОЮ ВИЩОЮ ОСВІТОЮ, %

Джерела: Головні управління статистики в Івано-Франківській, Львівській і Луганській областях.

При цьому показник частки кількості штатних працівників з повною вищою освітою мав тенденцію до зростання упродовж останніх п'яти років спостережень (див. Діаграму 3.22).

ДІАГРАМА 3.22. ЧАСТКА КІЛЬКОСТІ ШТАТНИХ ПРАЦІВНИКІВ З ПОВНОЮ ВИЩОЮ ОСВІТОЮ В ДРОГОБИЧІ, 2006–2010 РОКИ, %

Джерело: Головне управління статистики у Львівській області.

Важливим є питання, чи потребує структура економіки Дрогобича значної кількості працівників з повною вищою освітою і чи може місто утримати випускників після закінчення навчання. Значна кількість нинішніх студентів

впливає на покращення в майбутньому якості робочої сили, а також створює демографічні умови для збереження кількості населення, якщо випускники мають достатньо можливостей працевлаштування в місті, де навчалися.

Кількість студентів вищих навчальних закладів

Кількість студентів вищих навчальних закладів є індикатором, який свідчить про потенційно висококваліфіковану робочу силу, вказує на спеціалізацію міста на освітніх послугах або її відсутність, а також дає можливість казати про привабливість міста для молодих мігрантів, які приїжджають до міста з метою здобути освіту та отримати роботу.

У 2012 р. у Дрогобичі нараховувалося 9,5 тис. студентів на 100 тис. осіб. Цей показник є значно нижчим, ніж показник Кам'янця-Подільського, який є лідером рейтингу за кількістю студентів ВНЗ (див. Діаграму 3.23). Пاردубіце і Плоцьк також випередили Дрогобич. Водночас у Дрогобичі студентів набагато більше, ніж у Коломиї, Лисичанську та Шверіні. Дрогобич був віднесений до групи міст із середнім результатом за показником кількості студентів ВНЗ на 100 тис. осіб.

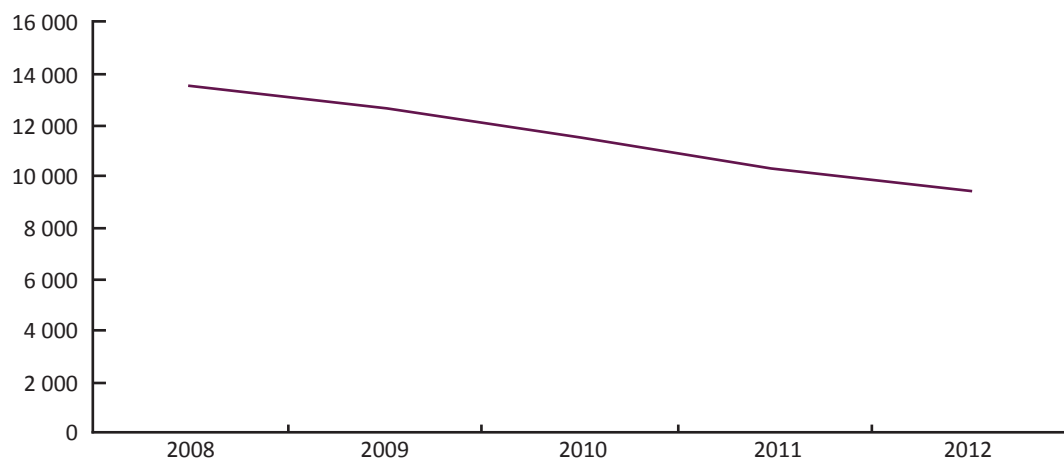
ДІАГРАМА 3.23. КІЛЬКІСТЬ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА 100 000 ОСІБ, 2012 РІК, ОСІБ

Джерела: Головні управління статистики в Івано-Франківській, Львівській, Луганській і Хмельницькій областях; Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>); Проект РЕОП.

У Дрогобичі спостерігається стабільний тренд до зменшення кількості студентів ВНЗ (див. Діаграму 3.24). Причиною цього є переважно природні чинники, як-от зменшення кількості осіб віком 18–22 років у структурі населення, а також конкуренція за абітурієнтів з навчальними закладами обласного центру — Львова.

ДІАГРАМА 3.24. КІЛЬКІСТЬ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА 100 000 ОСІБ У ДРОГОБИЧІ, 2008–2012 РОКИ, ОСІБ

Джерела: Головне управління статистики у Львівській області; Проект РЕОП.

Кількість студентів професійно-технічних навчальних закладів

Очевидно, що економіка міста не може функціонувати без робочої сили з середньою професійною освітою, особливо якщо в місті є промислові підприємства. Незважаючи на те, що міста змагаються за високоосвічену робочу силу, для міста важливо також мати мережу закладів професійно-технічної освіти, які готують працівників з середньою професійною освітою.

За даними Головного управління статистики у Львівській області, у 2012 р. у Дрогобичі нараховувалося чотири професійно-технічних навчальних заклади¹⁰. У Дрогобичі є найбільша кількість студентів професійно-технічних навчальних закладів у розрахунку на 100 тис. осіб населення серед міст-конкурентів в Україні. Показник обчислювався всього для трьох міст — Дрогобича, Кам'янця-Подільського і Лисичанська (див. Діаграму 3.25). Результат Дрогобича за цим показником був оцінений як високий.

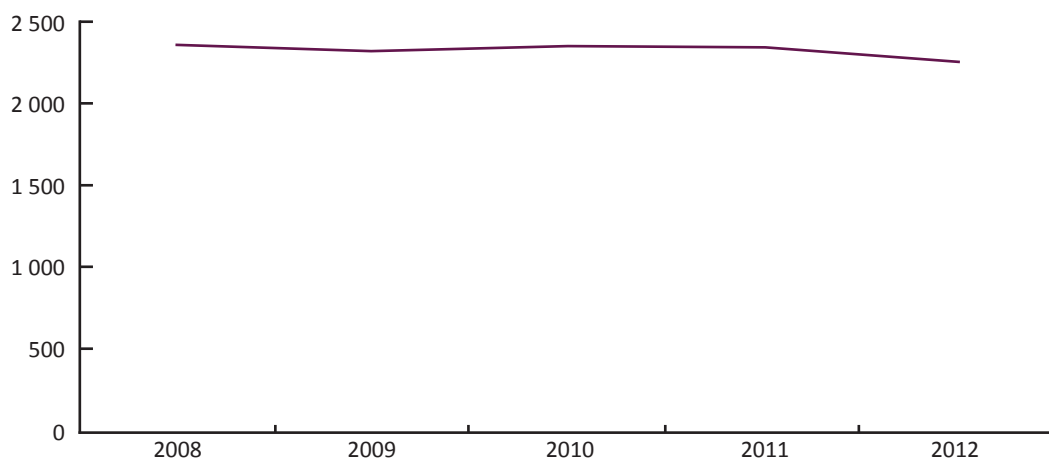
ДІАГРАМА 3.25. КІЛЬКІСТЬ СТУДЕНТІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА 100 000 ОСІБ, 2012 РІК, ОСІБ

Джерела: Головні управління статистики у Львівській, Луганській і Хмельницькій областях; Проект РЕОП.

Упродовж 2008–2011 рр. кількість студентів професійно-технічних навчальних закладів у Дрогобичі зберігалася на стабільному рівні, але у 2012 р. зменшилася (див. Діаграму 3.26). Оскільки в перспективі можна прогнозувати подальше зменшення кількості студентів професійно-технічних навчальних закладів, п'ятирічний тренд був оцінений як негативний.

ДІАГРАМА 3.26. КІЛЬКІСТЬ СТУДЕНТІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА 100 000 ОСІБ У ДРОГОБИЧІ, 2008-2012 РОКИ, ОСІБ

Джерела: Головне управління статистики у Львівській області; Проект РЕОП.

¹⁰ <http://www.lv.ukrstat.gov.ua>

Ринок праці

Високий рівень зайнятості населення є необхідною умовою економічного зростання міста. Активна участь населення в економічному житті свідчить про життєздатність бізнесу в місті та сприятливі умови для його розвитку. Крім того, високий рівень зайнятості створює умови для отримання більших надходжень до бюджету. Для жителів міста динамічний ринок праці створює можливості отримати краще робоче місце та підвищити свої доходи і рівень споживання.

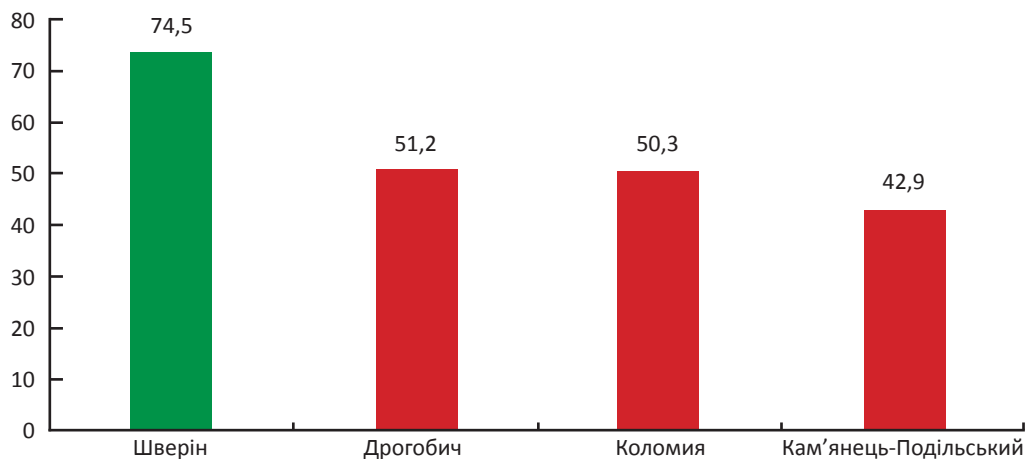
Дані щодо структури зайнятості в Дрогобичі свідчать про те, що економіка міста є добре диверсифікованою з огляду на зайнятість. Частка кількості зайнятих у переробній промисловості становила 28,1 % середньої зайнятості у 2007–2011 рр.¹¹. Ще одним великим сектором є освіта, де було задіяно 22,5 % кількості працівників у цей період; третій сектор за часткою в зайнятості — це охорона здоров'я, частка якої становила 11,5 % середньої зайнятості за п'ять років. Переробна промисловість є також добре диверсифікованою з точки зору розподілу зайнятості за галузями. У майбутньому прогнозується зменшення зайнятості в переробній промисловості, тому актуальним є питання, чи вдасться місту і підприємцям, які ведуть бізнес у Дрогобичі, забезпечити високий рівень зайнятості населення в інших секторах економіки.

Рівень зайнятості

Рівень зайнятості вимірюється як частка кількості зайнятих у групі населення працездатного віку. Високі показники зайнятості вказують на високі показники участі населення в економічному житті, що свідчить про широкі економічні можливості в регіоні та сприятливі умови для отримання доходів домогосподарствами. Високий рівень зайнятості також створює джерела надходжень до бюджетів завдяки сплаті податків тими, хто працює.

У 2010 р. рівень зайнятості в Дрогобичі¹² становив 51,2 %, що є значно нижче, ніж показник лідера рейтингу — Шверіна (див. Діаграму 3.27). Водночас показник рівня зайнятості в Дрогобичі є кращим, ніж у Коломиї та Кам'янці-Подільському. Незважаючи на це, Дрогобич, як і ці два міста, були віднесені до групи міст з низьким результатом за показником рівня зайнятості.

ДІАГРАМА 3.27. РІВЕНЬ ЗАЙНЯТОСТІ, 2010 РІК, %

Джерела: Головні управління статистики в Івано-Франківській, Львівській і Хмельницькій областях; виконавчі комітети Коломийської, Дрогобицької і Кам'янець-Подільської міських рад; Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>); Проект РЕОП.

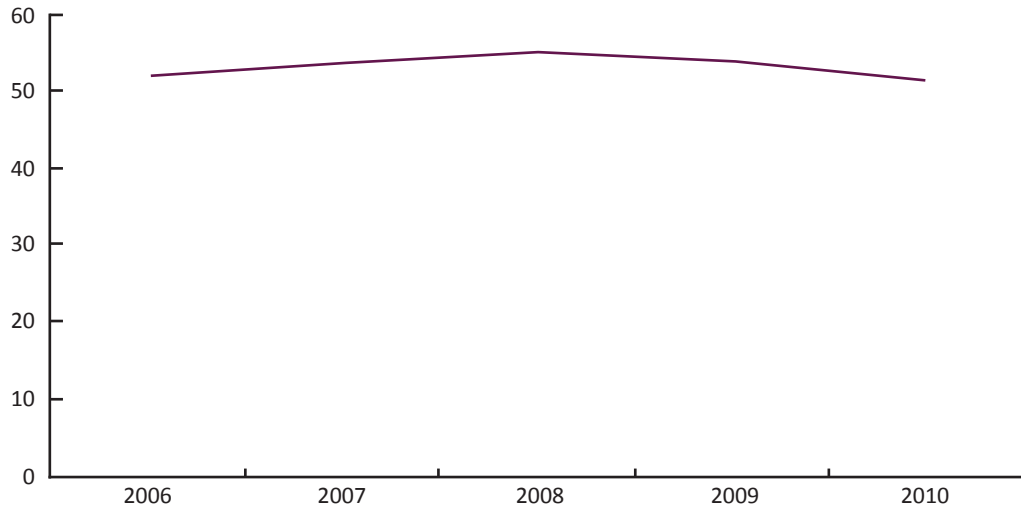
Аналіз історичного тренду свідчить про те, що показник рівня зайнятості в місті мав тенденцію до зростання у 2007–2008 рр., після чого економічна рецесія 2009 р. спричинила значне зниження рівня зайнятості, яке стало ще помітнішим у 2010 р. (див. Діаграму 3.28).

¹¹ Головне управління статистики у Львівській області, обчислення Проекту РЕОП.

¹² До показника зайнятості міст України увійшли дані щодо кількості штатних працівників у місті, кількості фізичних осіб-підприємців та їх найманих працівників. У показнику кількості штатних працівників не враховуються дані щодо мікропідприємств — до 10 штатних працівників.

Таким чином, тренд зміни рівня зайнятості був оцінений як негативний. Тенденція до зниження рівня зайнятості у 2010 р. відрізняється від ситуації в багатьох інших містах України, в яких спостерігалось помітне зростання рівня зайнятості у 2010 р. внаслідок відновлення економічного зростання після рецесії.

ДІАГРАМА 3.28. РІВЕНЬ ЗАЙНЯТОСТІ В ДРОГОБИЧІ, 2006–2010 РОКИ, %

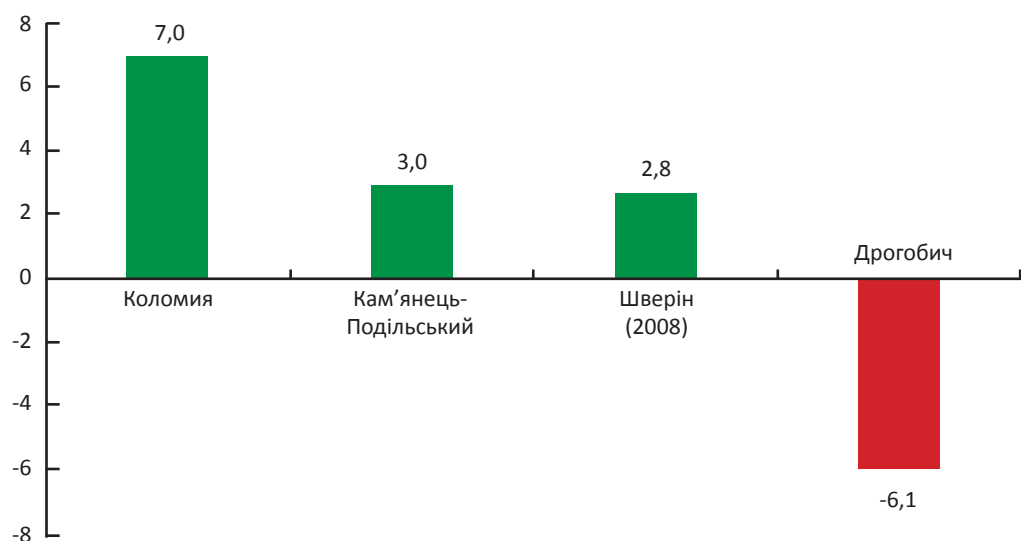
Джерела: Головне управління статистики у Львівській області; виконавчий комітет Дрогобицької міської ради; Проект РЕОП.

Зростання кількості зайнятих

Зростання кількості зайнятих є ще одним показником життєздатності економіки міста, однак важливо зазначити, що швидке зростання може бути свідченням малої кількості зайнятих на початку періоду, що досліджується.

У 2010 р. в Дрогобичі відбулося істотне зменшення кількості зайнятих — на 6,1 %, що є найгіршим результатом серед міст, що порівнювалися (див. Діаграму 3.29). У решті міст відбувалося зростання кількості зайнятих. Результат Дрогобича за цим показником був оцінений як низький.

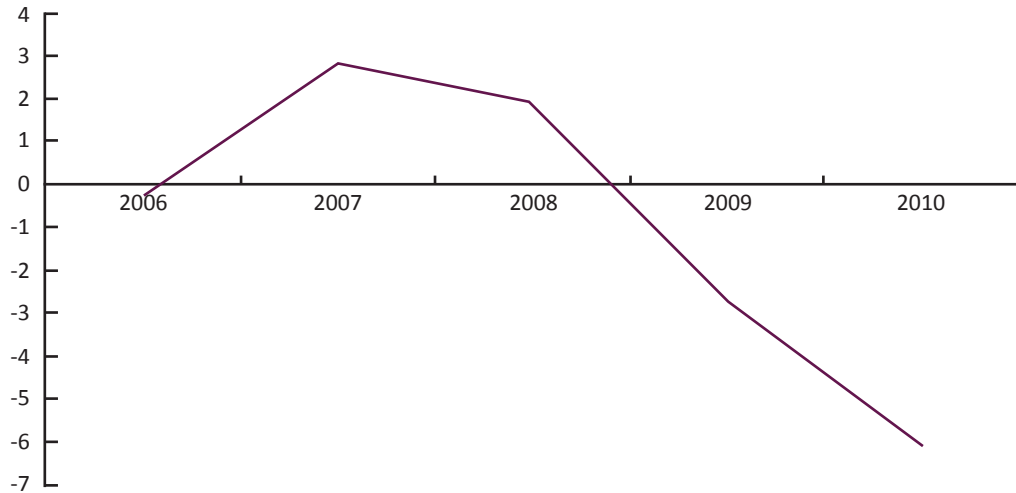
ДІАГРАМА 3.29. ЗРОСТАННЯ КІЛЬКОСТІ ЗАЙНЯТИХ, 2010 РІК, %

Джерела: Головні управління статистики в Івано-Франківській, Львівській і Хмельницькій областях; виконавчі комітети Коломийської, Дрогобицької і Кам'янecь-Подільської міських рад; Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>); Проект РЕОП.

У Дрогобичі зростання кількості зайнятих відбувалося у 2007–2008 рр., після чого спостерігалось стрімке зменшення кількості зайнятих у 2009–2010 рр., тому тренд зростання кількості зайнятих був оцінений як негативний (див. Діаграму 3.30).

ДІАГРАМА 3.30. ЗРОСТАННЯ КІЛЬКОСТІ ЗАЙНЯТИХ У ДРОГОБИЧІ, 2006–2010 РОКИ, %

Джерела: Головне управління статистики у Львівській області; виконавчий комітет Дрогобицької міської ради; Проект РЕОП.

Підсумки

На Діаграмі 3.31 відображені результати Дрогобича за 14 показниками у сфері людського капіталу, а саме його позиція відносно найкращого результату за кожним показником. Оскільки індикатори вимірювали за допомогою різних одиниць (наприклад, очікувана тривалість життя вимірюється в роках, а рівень зайнятості — у відсотках), дані на Діаграмі 3.31 були нормалізовані, і тепер значення 100 відповідає найкращому результату, значення 0 — найгіршому результату.

ДІАГРАМА 3.31. ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ: ПОЗИЦІЇ ДРОГОБИЧА ЗА КОЖНИМ ПОКАЗНИКОМ ВІДНОСНО МІСТ З НАЙКРАЩИМ РЕЗУЛЬТАТОМ, НОРМАЛІЗОВАНІ ДАНІ¹³

Джерело: Проект РЕОП.

¹³ Формула нормалізації перетворює актуальний показник у число від 0 (найгірший результат) до 100 (найкращий результат), навіть у випадках, коли вище значення вихідного показника означає гіршу ситуацію (наприклад, показник демографічного навантаження людьми літнього віку).

На діаграмі є по одній осі для кожного з 14 індикаторів. Результат міста за кожним індикатором позначений на відповідній осі. Чим ближче значення індикатора до центру діаграми, тим гіршим є показник міста.

У сфері людського капіталу Дрогобич досягнув найкращих результатів серед міст-конкурентів у підсфері освіти та підсфері демографії. У Дрогобичі зафіксовано найкращий результат (100,0) за двома індикаторами: кількість студентів професійно-технічних навчальних закладів на 100 тис. осіб і частка кількості працівників з повною вищою освітою, а також високі результати за показниками природного руху населення (85,5), рівня народжуваності (76,9) і рівня смертності (76,0), середньої очікуваної тривалості життя жінок (74,6) і середнього віку населення (76,5). Найгірший результат міста спостерігається за показниками ринку праці та деякими демографічними показниками, де нормалізовані значення не виходять за межі першої третини шкали: зростання зайнятості (0), рівень зайнятості (26,4), частка кількості населення працездатного віку (26,1), а також середня очікувана тривалість життя чоловіків (28,3).

У Таблиці 3.3 відображені індикатори у сфері людського капіталу, поділені на чотири категорії:

- досягнення;
- можливості;
- загрози;
- виклики.

Індикатори відносили до тієї чи іншої категорії відповідно до того, яке нормалізоване значення місто отримало за певним індикатором і як було оцінено минулий п'ятирічний тренд.

Значення індикатора у верхній третині нормалізованої шкали (66,8–100,0) трактувалися як досягнення міста. У Дрогобичі такими досягненнями є рівень народжуваності та рівень смертності, природний рух населення, середня очікувана тривалість життя жінок, середній вік населення, частка кількості штатних працівників з повною вищою освітою та кількість студентів професійно-технічних навчальних закладів.

Значення індикатора в середній третині шкали (33,4–66,7) і позитивний п'ятирічний тренд розглядалися як можливості для міста. У Дрогобичі немає таких показників.

Значення індикатора в середній третині шкали (33,4–66,7) і негативний п'ятирічний тренд розглядалися як загрози для міста. У Дрогобичі є три таких індикатори: кількість студентів ВНЗ, сальдо міграції і демографічне навантаження людьми літнього віку.

І, нарешті, значення індикатора в нижній третині (0–33,3) розглядалися як виклики для міста. У Дрогобичі є чотири таких індикатори: частка кількості населення працездатного віку, середня очікувана тривалість життя чоловіків, рівень зайнятості та зростання кількості зайнятих.

Важливо, що в Таблиці 3.3 міститься опис перспектив розвитку кожного з аспектів людського капіталу за умови, що влада міста не буде реалізовувати спрямовану політику щодо них.

**ТАБЛИЦЯ 3.3. ПІДСУМКИ БЕНЧМАРКІНГУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДРОГОБИЧА
У СФЕРІ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ**

Категорія	Показник	Погляд у майбутнє	
Досягнення	Рівень народжуваності	☹️	Рівень народжуваності є перевагою Дрогобича лише в короткостроковій перспективі. Наявний демографічний прогноз свідчить про зниження рівня народжуваності в майбутньому через зменшення кількості жінок дітородного віку. Резерви підвищення народжуваності обмежені, але місто може зберегти перевагу порівняно з іншими містами України, оскільки в них теж спостерігається тенденція до зниження рівня народжуваності.
	Рівень смертності	☹️	У середньостроковій перспективі буде утримувати рівень смертності, близький до нинішнього, але через старіння населення показник рівня смертності матиме тенденцію до підвищення в перспективі найближчих двох десятиліть. Утім, очікувана тривалість життя населення є нижчою, ніж у розвинених європейських країнах, тому резерви зниження рівня смертності через збільшення тривалості життя все ще є.

Категорія	Показник		Погляд у майбутнє
	Природний рух населення	☹	У довгостроковій перспективі показник природного руху набуватиме все більших від'ємних значень через зниження рівня народжуваності та підвищення рівня смертності.
	Середня очікувана тривалість життя жінок	☺	Показники середньої очікуваної тривалості життя як жінок, так і чоловіків мають потенціал до зростання. Одним з найважливіших питань є зменшення різниці між тривалістю життя чоловіків і жінок.
	Середній вік населення	☹	Середній вік населення є меншим, ніж у конкурентів, але в Дрогобичі дедалі частіше спостерігатиметься старіння населення.
	Частка кількості штатних працівників з повною вищою освітою	☺	Частка кількості працівників з вищою освітою буде збільшуватися, що узгоджується із загальноукраїнською тенденцією до підвищення освітнього рівня робочої сили.
	Кількість студентів професійно-технічних навчальних закладів	☹	Система середньої професійної освіти не зможе зберегти нинішню кількість студентів через зменшення чисельності населення віком 15–20 років.
Загрози	Кількість студентів ВНЗ	☹	Незважаючи на статус місцевого освітнього центру, у Дрогобичі зменшується кількість студентів ВНЗ. Ця тенденція триватиме й надалі через зменшення кількості осіб віком 18–22 років.
	Сальдо міграції	☺	Сальдо міграції, яке потенційно могло б покращити ситуацію з віковою структурою населення міста, є на сьогодні недостатнім. У довгостроковій перспективі прогнозується незначне збільшення сальдо міграції, але воно великою мірою залежатиме від політики міста та успіхів влади і бізнесу у створенні нових робочих місць.
	Демографічне навантаження людьми літнього віку	☹	Показник демографічного навантаження людьми літнього віку зростатиме у довгостроковій перспективі через зменшення частки кількості осіб молодого працездатного віку в структурі населення міста.
Виклики	Частка кількості населення працездатного віку	☹	Мала частка кількості населення працездатного віку з тенденцією до подальшого зменшення і високі показники демографічного навантаження людьми літнього віку свідчать про неухильне старіння населення, яке стає соціальною та економічною проблемою і яке справлятиме також великий вплив на бюджетну ситуацію в місті.
	Середня очікувана тривалість життя чоловіків	☺	Середня очікувана тривалість життя чоловіків буде збільшуватися через прогрес у медичних технологіях і позитивні зміни в способі життя. Важливим питанням є зменшення різниці між тривалістю життя чоловіків і жінок.
	Рівень зайнятості Зростання кількості зайнятих	☹	На сьогодні місто не має переваг в економічній активності населення. Зростанню рівня зайнятості та кількості зайнятих не сприяють реструктуризація промисловості міста, а також загальні економічні проблеми України, які впливають на економічну ситуацію в місті.

4. ЧИННИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ: ІНФРАСТРУКТУРА

Високоякісна фізична та соціальна інфраструктура, що відповідає потребам жителів міста і бізнесу, необхідна для забезпечення високої продуктивності та конкурентоспроможності економіки міста. Транспортні мережі, заклади системи охорони здоров'я та інфраструктура для приймання гостей міста перетворюють Дрогобич на місто, в якому створені сприятливі умови для життя та роботи, а також для ведення бізнесу. Згідно з опитуванням керівників міжнародних компаній KPMG International, 90 % респондентів вказали, що їхнє рішення про розміщення чи розширення бізнес-діяльності безпосередньо залежить від наявності та якості інфраструктури¹⁴. Сучасна та розвинена інфраструктура може стати складовою конкурентної переваги Дрогобича.

Обрані показники вимірюють рівень розвитку транспортної інфраструктури, медичної інфраструктури а також інфраструктури для бізнес-відвідувачів:

- **транспортна інфраструктура**, оскільки для підтримки економічного зростання та зменшення операційних витрат необхідна сучасна транспортна інфраструктура;
- **медична інфраструктура**, адже місту необхідно мати дієву медичну інфраструктуру для забезпечення здорової та продуктивної робочої сили;
- **туристична інфраструктура**, яка є важливим джерелом зростання, особливо міст, і складовою диверсифікації економіки міста.

Дрогобич отримав три зірки за показником чисельності лікарів.

За рештою показників Дрогобич отримав по одній зірці. Місто посіло останнє місце за показником щільності доріг, передостаннє — за показниками чисельності туристів і місткості готелів і третє місце з кінця — за рівнем смертності серед немовлят (див. Таблицю 4.1).

**ТАБЛИЦЯ 4.1. ПІДСУМКИ БЕНЧМАРКІНГУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДРОГОБИЧА
У СФЕРІ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ**

Показник		Рейтинг Дрогобича / Конкуренти ¹	Рейтинг за зірками ²	П'ятирічний тренд
Транспортна інфраструктура	Щільність доріг, км доріг на 1 км ² площі	3/3	★	немає історичних даних
	Кількість лікарів на 10 000 осіб	2/8	★★★★	😊
Медична інфраструктура	Рівень смертності серед немовлят, смертність серед немовлят віком до 1 року на 1 000 новонароджених	5/7	★	😊

¹⁴ Див. KPMG International (commissioned by KPMG in cooperation with the Economist Intelligence Unit), Bridging the Global Infrastructure Gap: Views from the Executive Suite (2009), p. 3.

	Показник	Рейтинг Дрогобича / Конкуренти ¹	Рейтинг за зірками ²	П'ятирічний тренд
Туристична інфраструктура	Загальна кількість ліжко-місць у готелях усіх типів на 1 000 осіб	6/7	★	немає історичних даних
	Кількість туристів на 1 000 осіб	3/4	★	немає історичних даних

Джерело: Проект РЕОП.

¹ Кількість міст, з якими проводиться порівняння, відрізняється залежно від наявності даних. Рейтинг Дрогобича відображено відносно певної кількості міст-конкурентів, для яких наявні дані.

² Три зірки присвоюються, якщо значення Дрогобича знаходиться у верхній третині нормалізованих значень міст, які порівнюються, дві зірки — якщо в другій третині, і одна зірка — якщо в нижній третині.

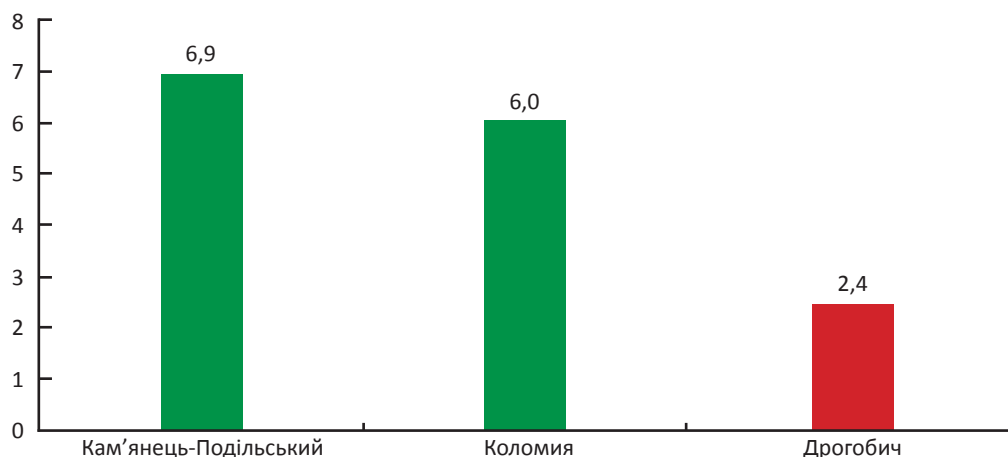
Транспортна інфраструктура

Показником цієї підсфери визначено щільність доріг як показник рівня розвитку матеріальної інфраструктури. Високі значення в цій підсфері можуть свідчити про сприятливі інфраструктурні умови для ведення бізнесу в місті.

Щільність доріг

За розвитком дорожньої мережі Дрогобич посів останнє місце з трьох міст (див. Діаграму 4.1). Він суттєво відстав від двох інших міст України за показником щільності доріг. Дрогобич було віднесено до групи міст з низьким результатом за рівнем розвитку дорожньої інфраструктури.

ДІАГРАМА 4.1. ЩІЛЬНІСТЬ ДОРІГ, 2011 РІК, КМ ДОРІГ НА 1 КМ² ПЛОЩІ

Джерела: виконавчі комітети Дрогобицької, Кам'янець-Подільської і Коломийської міських рад; Проект РЕОП.

Дороги Дрогобича перебувають у незадовільному стані. Деякі з них ледь придатні для проїзду¹⁵. Водночас якість ремонтних робіт на дорогах викликає нарікання жителів міста¹⁶.

Упродовж найближчих років пріоритетом для Дрогобича буде ремонт доріг, що вже прокладені. Проте в перспективі дорожня мережа міста може розширитися.

¹⁵ Див. <http://dyvys.info/suspilstvo/u-drohobychi-vidremontuyut-vulytsyu-sambirsku.html>.

¹⁶ Див. коментарі: <http://droginfo.com.ua/content/view/5730>.

Дрогобич потребує об'єктів дорожньої інфраструктури, які могли б розвантажити центральну частину міста від вантажного автотранспорту. Додаткові транспортні розв'язки в центральній частині міста та раціонально розташована об'їзна дорога необхідні для ґрунтового вирішення проблеми якості доріг міста¹⁷.

Медична інфраструктура

Система охорони здоров'я — важливий показник для міста, адже це одна з найбільш важливих послуг, які надає місцева влада жителям міста. В Україні сектор медичних послуг головним чином фінансується з державного або місцевого бюджетів: частка кількості приватних закладів охорони здоров'я залишається малою або це не відображено в статистичних даних. Якість медичних послуг впливає на тривалість і якість життя населення, а тому є визначальним чинником формування людського капіталу.

Підсфера охорони здоров'я характеризується кількістю лікарів на 10 000 осіб та рівнем смертності серед немовлят. Перший показник характеризує спроможність міста забезпечувати медичні послуги, тим часом як смертність серед немовлят може свідчити не лише про стан здоров'я дітей, але й про ефективність медичної системи загалом.

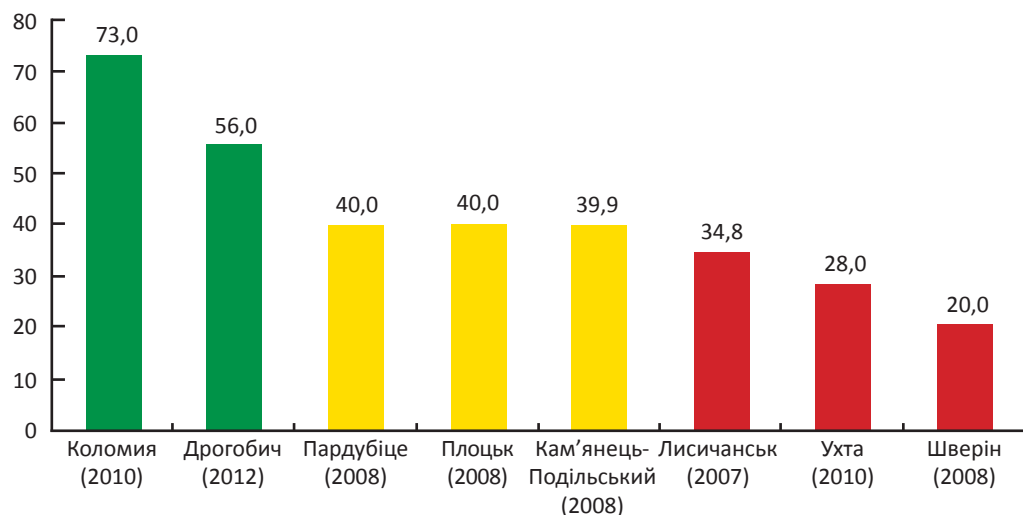
Серед інших показників, що вимірюють рівень розвитку системи охорони здоров'я міста, важливим є рівень забезпечення обладнанням лікарень (наявність найбільш необхідних видів медичного обладнання, наприклад, апаратів для передчасно народжених немовлят). Нарешті, опосередковано якість медичних послуг у місті також характеризують показники демографічного розвитку, такі як середня тривалість життя (див. Розділ «Людський капітал»).

Кількість лікарів

Велика кількість лікарів збільшує шанси пацієнтів отримати необхідні медичні послуги. Таким чином, достатня кількість медичного персоналу в місті важлива для збереження здорової та продуктивної робочої сили.

У Дрогобичі — відносно велика кількість лікарів (див. Діаграму 4.2). За цим показником він посів друге місце з-поміж восьми міст. Дрогобич суттєво відстає від лідера — Коломиї, але значно випереджає решту міст рейтингу. Таким чином, Дрогобич було віднесено до групи міст з високим результатом.

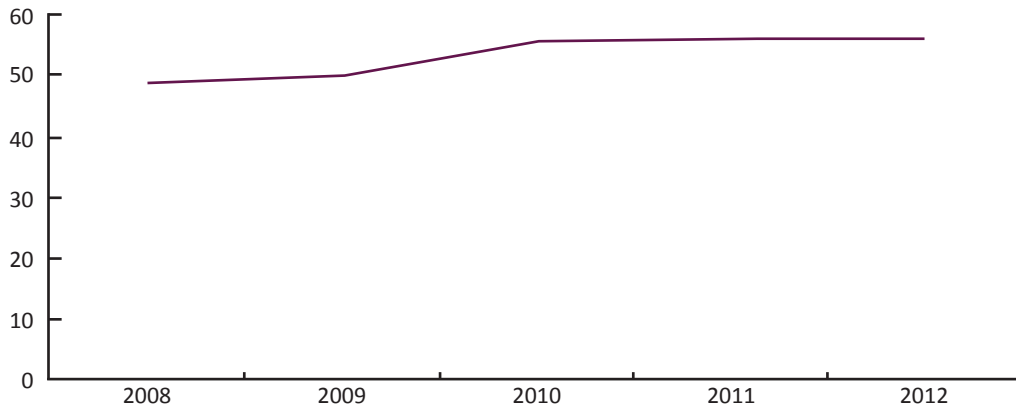
ДІАГРАМА 4.2. КІЛЬКІСТЬ ЛІКАРІВ НА 10 000 ОСІБ

Джерела: Головні управління статистики в Івано-Франківській, Луганській, Львівській, Хмельницькій областях; Федеральна служба державної статистики РФ (<http://www.gks.ru>); Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>).

Упродовж 2008–2012 рр. чисельність лікарів у Дрогобичі зростала (див. Діаграму 4.3). У 2012 р. у Дрогобичі зафіксована на 14,8 % більша кількість лікарів у розрахунку на кількість жителів, ніж у 2008 р.

¹⁷ Див. <http://droginform.com.ua/content/view/2936>.

ДІАГРАМА 4.3. КІЛЬКІСТЬ ЛІКАРІВ НА 10 000 ОСІБ У ДРОГОБИЧІ, 2008–2012 РОКИ*

* Дані за 2011 р. на діаграмі — оцінні.

Джерело: Головне управління статистики у Львівській області.

Наприкінці 2011 р. до роботи в місті було залучено ряд досвідчених фахівців з обласних центрів (Львова, Тернополя, Івано-Франківська) у межах проекту державно-приватного партнерства¹⁸. Частка кількості цих лікарів у загальній чисельності мала, однак вони можуть відчутно вплинути на якість охорони здоров'я в місті, надаючи послуги високого рівня складності та підвищуючи кваліфікацію інших лікарів.

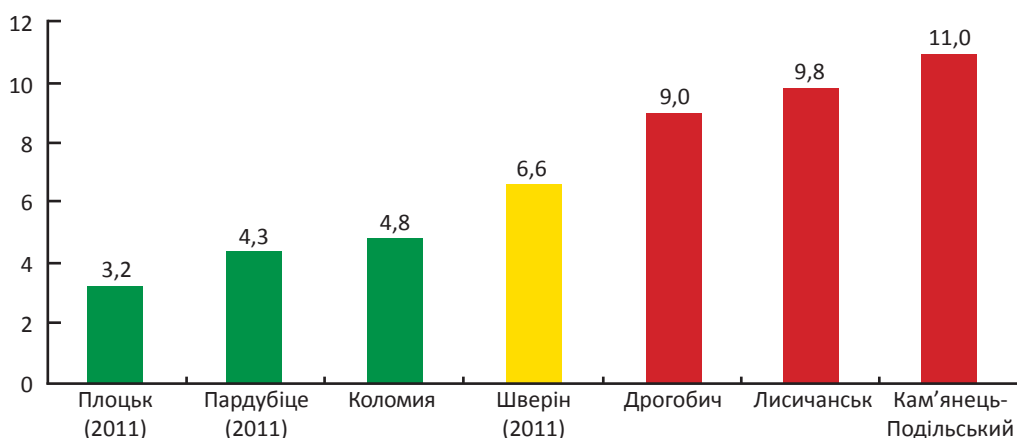
Тенденція до зростання чисельності лікарів у Дрогобичі, найімовірніше, є тимчасовою і, зрештою, зміниться до зменшення. Водночас якість медичної допомоги може не погіршитися у випадку ефективного використання ресурсів медичної системи.

Смертність серед немовлят

За даними Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), рівень смертності серед немовлят — рівень смертності серед дітей віком до 1 року — «віддзеркалює економічні та соціальні умови забезпечення стану здоров'я матерів та немовлят, а також дієвості системи охорони здоров'я»¹⁹.

Показник смертності серед немовлят широко використовується для оцінювання рівня розвитку медичних послуг, передусім у розвинених країнах. Крім рівня розвитку медичної інфраструктури, на цей показник впливає також рівень освіти матерів і стан довкілля. Крім того, як правило, чим більший дохід у країні (місті), тим нижчий рівень дитячої смертності.

За рівнем смертності серед немовлят Дрогобич посів п'яте місце з восьми міст (див. Діаграму 4.4).

ДІАГРАМА 4.4. РІВЕНЬ СМЕРТНОСТІ СЕРЕД НЕМОВЛЯТ²⁰, 2012 РІК

Джерела: Головні управління статистики в Івано-Франківській, Луганській, Львівській, Хмельницькій областях; Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>).

¹⁸ Див. <http://www.auc.org.ua/sites/default/files/drogobich.pdf>.

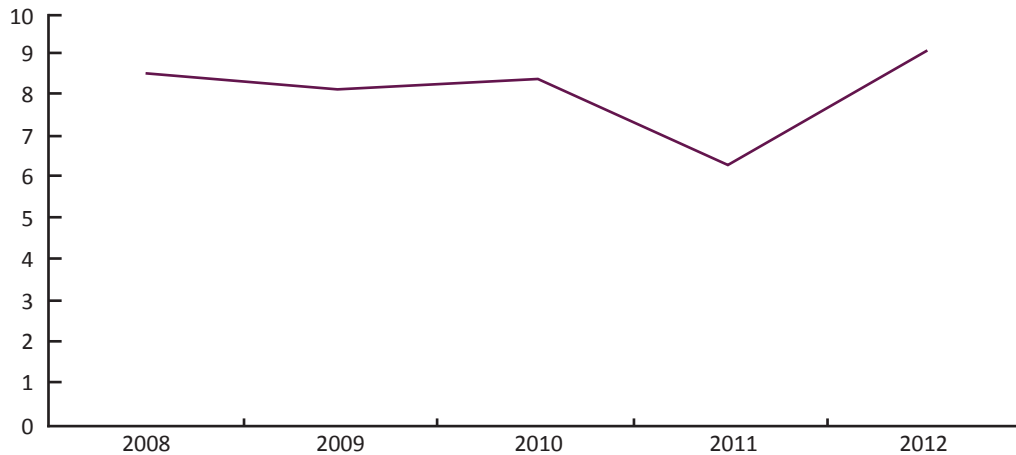
¹⁹ Див. KPMG International (commissioned by KPMG in cooperation with the Economist Intelligence Unit), Bridging the Global Infrastructure Gap: Views from the Executive Suite (2009), p. 3.

²⁰ Рівень смертності серед немовлят — смертність серед немовлят віком до 1 року на 1 000 новонароджених.

Дрогобич має гірші показники, ніж усі закордонні міста та Коломия (випередила одне із закордонних міст). Водночас у Дрогобичі ситуація краща, ніж у Лисичанську та Кам'янці-Подільському. Таким чином, Дрогобич було віднесено до групи міст з низьким результатом.

У 2008–2012 рр. рівень смертності серед немовлят у Дрогобичі не був нижчим, ніж 8 ‰, за винятком 2011 р., коли він становив 6,2 ‰ (див. Діаграму 4.5). У 2012 р. цей показник був найгіршим за весь період — він сягнув 9 ‰.

ДІАГРАМА 4.5. РІВЕНЬ СМЕРТНОСТІ СЕРЕД НЕМОВЛЯТ У ДРОГОБИЧІ, 2008–2012 РОКИ

Джерело: Головне управління статистики у Львівській області.

Передбачено, що Дрогобич увійде до числа міст, в яких має бути сформована мережа перинатальних центрів другого рівня надання медичної допомоги у Львівській області²¹. Якщо в Дрогобичі буде створено такий перинатальний центр, якість медичних послуг має поліпшитися, що призведе до зниження рівня смертності серед немовлят.

Туристична інфраструктура

Рівень розвитку туристичної інфраструктури, з одного боку, суттєво залежить від рівня загальної ділової активності міста, але з іншого, і сам є одним з чинників, що визначають якість ділового середовища. Належна туристична інфраструктура сприяє не лише розвитку туристичного сектору як такого, а й пожвавленню ділової активності загалом.

Туристична інфраструктура складається з багатьох видів об'єктів. Це, зокрема, заклади розміщення та харчування, об'єкти транспортної системи, засоби комунікації²².

У цьому дослідженні рівень розвитку туристичної інфраструктури оцінено за показниками кількості місць у готелях та кількості туристів, в якій враховано і кількість відвідувачів з діловими цілями.

Кількість місць у готелях дає відомості про спроможність міста розмістити в себе певну кількість відвідувачів, а також непрямо свідчить про попит на тимчасові помешкання, хоча деякі готелі можуть функціонувати не на ринкових засадах.

Кількість туристів вказує на рівень привабливості міста для відвідувачів, який суттєво залежить від рівня розвитку туристичної інфраструктури.

Обидва показники не надають важливої інформації, що характеризує розвиток туристичної інфраструктури. Місткість готелів не дає відомостей щодо структури місць за якістю та її відповідності попиту. Відвідуваність міста не враховує час, проведений у ньому прибулими, та обсяг витрачених ними коштів.

Офіційні дані і щодо кількості готельних номерів, і щодо кількості відвідувачів міста можуть суттєво не відображати реальну ситуацію. Утім, ступінь некоректного відображення є подібним для різних міст, тож міжрегіональні порівняння мають давати загалом коректні висновки.

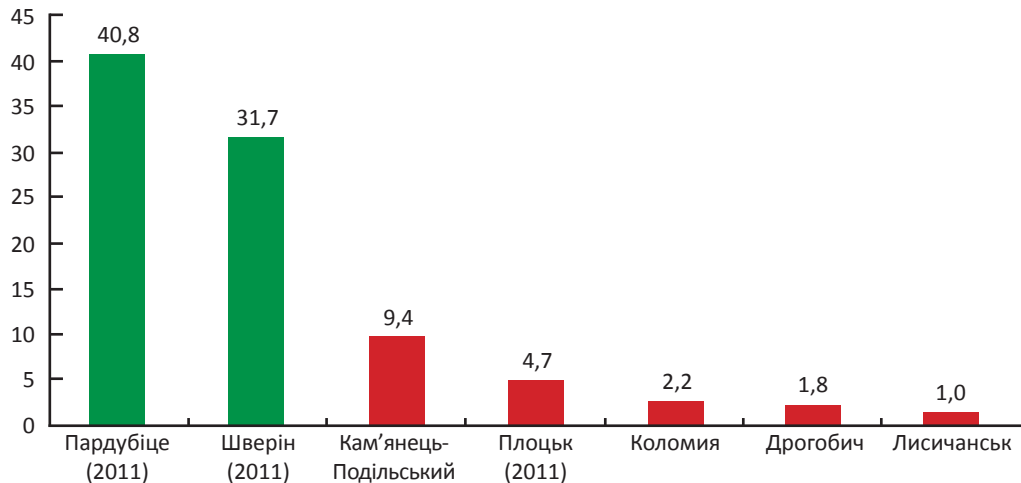
²¹ Див. «Проведення реформ у Львівській області станом на 16 січня 2014 року», с. 3 (<http://loda.gov.ua/wp-content/uploads/2012/11/Проведення-реформ-у-Львівській-області-станом-на-16-січня-2014-року.doc>).

²² Див. http://www.confcontact.com/20130214_econ/10_dolgopolova.htm.

Кількість місць у готелях

Дрогобич — передостанній за місткістю готелів з-поміж семи міст рейтингу (див. Діаграму 4.6). Найближчими конкурентами Дрогобича є Коломия, яка його випередила, і Лисичанськ, який поступився Дрогобичу і посів останнє місце. Таким чином, Дрогобич було віднесено до групи міст з низьким результатом.

ДІАГРАМА 4.6. ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ ЛІЖКО-МІСЦЬ У ГОТЕЛЯХ УСІХ ТИПІВ НА 1 000 ОСІБ, 2012 РІК

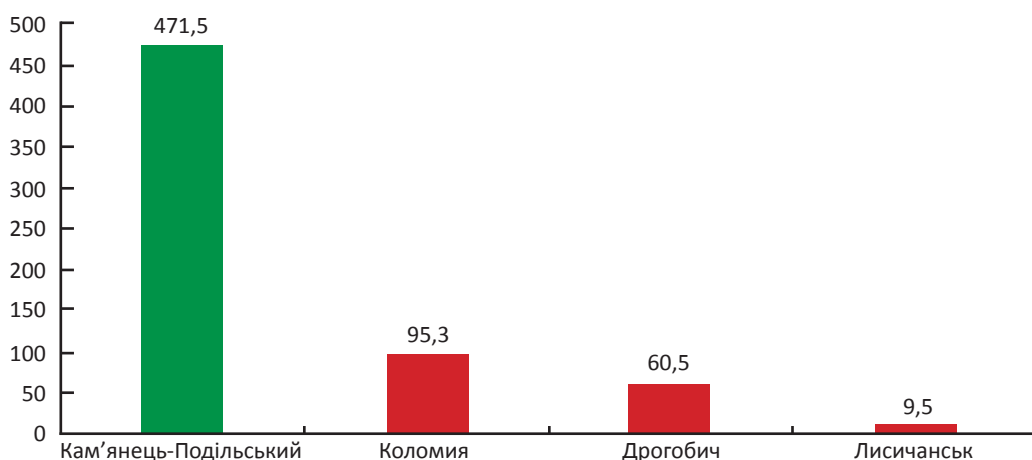
Джерела: Головні управління статистики в Івано-Франківській, Луганській, Львівській, Хмельницькій областях; Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>); Проект РЕОП.

Якщо в Дрогобичі розвиватиметься в'їзний туризм, то показник місткості готелів зростатиме, і структура готельних місць змінюватиметься. Зокрема, можлива поява хостелів, яких у місті поки що немає.

Кількість туристів

За кількістю відвідувачів Дрогобич — третій з чотирьох міст (див. Діаграму 4.7). До міста приїжджає набагато менше туристів, ніж до Кам'янця-Подільського, який з великим відставанням випереджає решту міст, та до Коломиї. Проте, порівняно з Лисичанськом, у Дрогобичі є багато відвідувачів. У підсумку Дрогобич віднесений до групи міст з низьким результатом.

ДІАГРАМА 4.7. КІЛЬКІСТЬ ТУРИСТІВ НА 1 000 ОСІБ, 2012 РІК

Джерела: Головні управління статистики в Івано-Франківській, Луганській, Львівській, Хмельницькій областях; Проект РЕОП.

Як місто, що має розвинену промисловість і водночас багату історичну спадщину, Дрогобич міг би приваблювати значно більшу кількість відвідувачів. Загалом мало відомо про туристичну привабливість Дрогобича, хоча в місті розташовані численні архітектурні пам'ятки²³, найвизначніша з яких — дерев'яна церква святого Юра, внесена до переліку об'єктів Світової культурної спадщини ЮНЕСКО²⁴.

Дрогобич має передумови, щоб збільшити кількість відвідувачів у майбутньому²⁵. Чисельність туристів, що прибувають до міста, може суттєво зрости у випадку поширення інформації про місто та впровадження заходів з метою поліпшення стану туристичної інфраструктури в ньому.

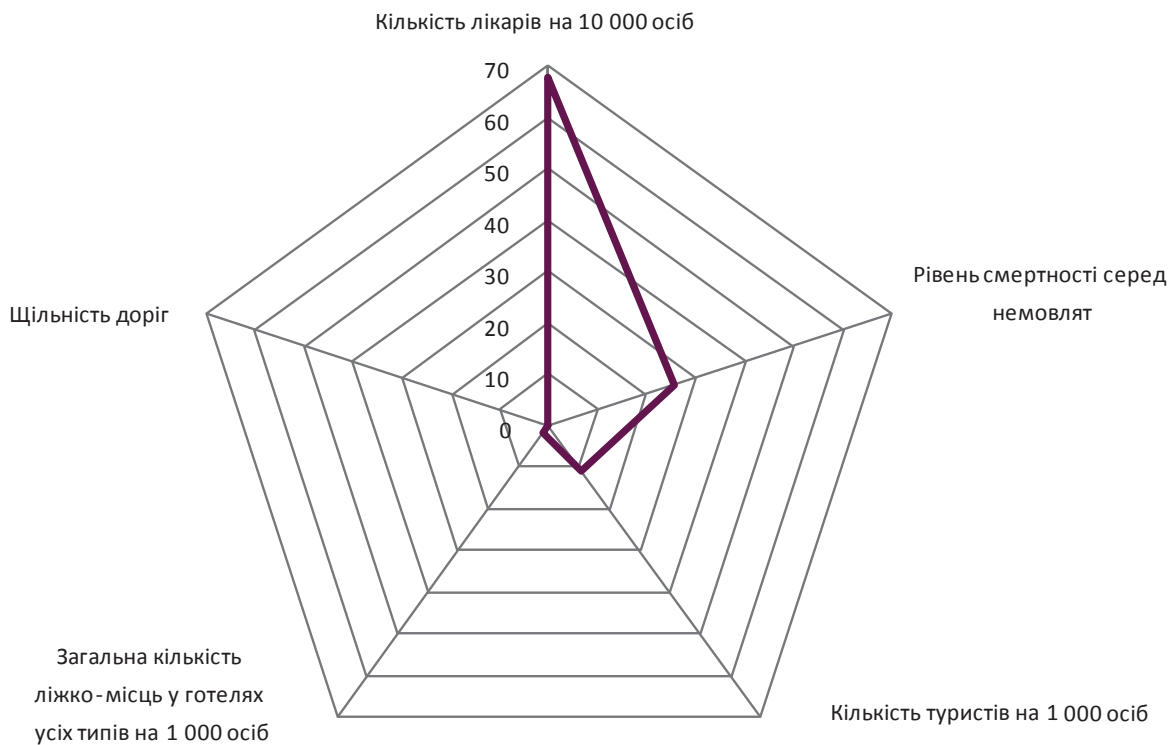
Підсумки

Успіх міста залежить від рівня розвитку високоякісної інфраструктури. Дрогобич стикається з рядом викликів у цій категорії оцінювання.

На Діаграмі 4.8 відображені результати Дрогобича за 5 показниками розвитку інфраструктури, а саме його позиція відносно найкращого результату за кожним показником. Оскільки індикатори вимірювали за допомогою різних одиниць, дані на Діаграмі 4.8 були нормалізовані (значення 100 відповідає найкращому результату, значення 0 — найгіршому результату). На діаграмі є по одній осі для кожного з 5 індикаторів. Результат міста за кожним індикатором позначений на відповідній осі. Чим ближчим є значення індикатора до центру діаграми, тим гіршим є показник міста.

Високе нормалізоване значення місто має за показником кількості лікарів. Для решти показників нормалізовані значення Дрогобича низькі. Найнижче, нульове значення, місто отримало за показником щільності доріг.

ДІАГРАМА 4.8. ІНФРАСТРУКТУРА: ПОЗИЦІЇ ДРОГОБИЧА ЗА КОЖНИМ ПОКАЗНИКОМ ВІДНОСНО МІСТ З НАЙКРАЩИМ РЕЗУЛЬТАТОМ, НОРМАЛІЗОВАНІ ЗНАЧЕННЯ²⁶

Джерело: Проект РЕОП.

²³ Див. <http://www.karpaty.info/ua/uk/lv/dr/drogobych/sights>.

²⁴ Див. «Об'єкти Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні», с. 26: <http://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2014/04/unesko.pdf>.

²⁵ Поширеною є думка, що Дрогобич міг би стати культурною доміантою регіону, в результаті чого стрімко збільшилася б кількість туристів. Трускавець, який нині набагато популярніший, став би містом-сателітом Дрогобича. Див. <http://namrodorzi.wordpress.com/2012/10/04/drogobych>.

²⁶ Формула нормалізації перетворює дані в числа від 0 (найгірше) до 100 (найкраще), навіть у випадках, коли більше значення показника означає негативний результат (наприклад, смертність серед немовлят).

У Таблиці 4.2 наведено поділ показників розвитку інфраструктури за чотирма категоріями:

- досягнення;
- можливості;
- загрози;
- виклики.

Кожен з показників було віднесено до однієї з категорій залежно від того, яке нормалізоване значення місто отримало за цим показником і яким був напрям зміни значень показника за п'ять років.

Значення показників у верхній третині нормалізованої шкали (66,8–100,0) були оцінені як досягнення міста. У Дрогобичі таким досягненням є показник чисельності лікарів.

Значення індикатора в другій третині шкали (33,4–66,7), а також позитивний (негативний) п'ятирічний тренд розглядалися як можливості (загрози) для міста. У місті немає таких показників.

І, нарешті, значення індикатора в першій третині (0–33,3) розглядалися як виклики для міста. У Дрогобичі є чотири таких показники: рівень смертності серед немовлят, кількість туристів, місткість готелів і щільність доріг.

У Таблиці 4.2 представлено також погляд у майбутнє щодо розвитку кожного з аспектів інфраструктури за умови, що влада міста не буде реалізовувати спрямовану політику щодо них.

**ТАБЛИЦЯ 4.2. ПІДСУМКИ БЕНЧМАРКІНГУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДРОГОБИЧА
У СФЕРІ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ**

Категорія	Показник	Погляд у майбутнє	
Досягнення	Кількість лікарів		Кількість лікарів у довгостроковому періоді зменшуватиметься через зміни в системі охорони здоров'я, спрямовані на підвищення продуктивності праці лікарів.
Виклики	Смертність серед немовлят		Рівень смертності серед немовлят знижуватиметься завдяки поліпшенню якості медичної допомоги.
	Кількість туристів		Кількість бізнес-відвідувачів поволі зростатиме, чому сприятиме поступовий розвиток економіки міста. Показник чисельності прибулих з туристичною метою матиме тенденцію до зростання завдяки поширенню інформації про місто.
	Кількість ліжок-місць у готелях		Кількість місць у готелях збільшуватиметься внаслідок зростання чисельності відвідувачів міста.
	Щільність доріг		У довгостроковій перспективі щільність доріг незначно зросте завдяки будівництву об'єктів для розвантаження деяких частин міста від великогазового транспорту.

5. ЧИННИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ: РОЗВИТОК БІЗНЕСУ

Розвиток бізнесу — це сфера, в якій описується стан і динаміка економіки міста. У цьому аналізі розвитку бізнесу поєднано показники, які характеризують, з одного боку, поточний стан та результати суб'єктів економічної діяльності в місті, а з іншого, — економічний потенціал міста та частково його привабливість як місця для інвестування та розвитку бізнесу.

На рівень розвитку бізнесу впливають як зовнішні чинники, зокрема макроекономічна ситуація в країні та світі, стан регуляторного середовища, ринків та фінансового сектору, так і специфічні саме для цього міста, такі як географічні, демографічні, інфраструктурні, а також діяльність місцевої влади.

Крім того, на рівень підприємницької активності міста впливають або тимчасові чинники, що залежать від кон'юнктури чи економічних циклів, або структурно зумовлені і довготривалі.

У цьому дослідженні сфера «Розвиток бізнесу» враховує три підсфери:

- **інвестиції бізнесу**, оскільки оновлення, модернізація та розширення основних засобів у промисловому виробництві та інших секторах економіки є необхідною умовою для підвищення рівня конкурентоспроможності та підтримки економічного зростання;
- **зовнішній сектор**, оскільки зовнішня торгівля та іноземні інвестиції можуть мати фактично необмежений потенціал для зростання, але значні коливання зовнішнього попиту чи умов доступу до зовнішніх ринків капіталу можуть негативно вплинути на економічний розвиток;
- **місцеві умови**, адже вартість робочої сили та активність створення нових підприємств — важливі характеристики конкурентоспроможності та динаміки підприємницької активності в місті.

У Таблиці 5.1 продемонстровано рейтинги Дрогобича у зіставленні з результатами інших міст-конкурентів, а також оцінки п'ятирічного тренду за відповідними показниками. За трьома з семи показників у цій категорії (інвестиції в машини та обладнання як співвідношення їх обсягу та ВВП, приплив ПІІ як співвідношення його обсягу та ВВП і витрати на оплату праці) місто отримало три зірки. За чотирма показниками — інвестиції в основний капітал як співвідношення їх обсягу та ВВП, інвестиції в основний капітал на 1 особу, кількість нових підприємств на 1 особу та частка обсягу експорту в сукупному обсязі реалізації продукції — місто відстає від решти міст у групі і, відповідно, отримало одну зірку.

**ТАБЛИЦЯ 5.1. ПІДСУМКИ БЕНЧМАРКІНГУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДРОГОБИЧА
У СФЕРІ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ**

Показник		Рейтинг Дрогобича / Конкуренти ¹	Рейтинг за зірками ²	П'ятирічний тренд
Інвестиції бізнесу	Співвідношення обсягу інвестицій у машини та обладнання та ВВП, %	2/3	★★★	☹
	Співвідношення обсягу інвестицій в основний капітал та ВВП, %	3/3	★	☹
	Інвестиції в основний капітал на 1 особу, дол. США, поточний ПКС	4/5	★	☹
Зовнішній сектор	Співвідношення припливу ПІІ та ВВП, %	1/3	★★★	😊
	Частка обсягу експорту в сукупному обсязі реалізації, %	3/4	★	☹

Показник		Рейтинг Дрогобича / Конкуренти ¹	Рейтинг за зірками ²	П'ятирічний тренд
Місцеві умови	Витрати на оплату праці: середньомісячна номінальна заробітна плата, дол. США, поточний ПКС	1/5	★★★	☹
	Кількість нових підприємств і ФОП на 1 000 осіб	3/4	★	☹

Джерело: Проект РЕОП.

¹ Кількість міст, з якими проводиться порівняння, відрізняється залежно від наявності даних. Рейтинг Дрогобича відображено відносно певної кількості міст-конкурентів, для яких наявні дані.

² Три зірки присвоюються, якщо значення Дрогобича знаходиться у верхній третині нормалізованих значень міст, які порівнюються, дві зірки — якщо в другій третині, і одна зірка — якщо в нижній третині.

Інвестиції бізнесу

Інвестиції є важливою передумовою підвищення рівня продуктивності. Зростання рівня продуктивності відбувається за рахунок запровадження нових технологій та ідей під час використання основних фондів в економіці, що, своєю чергою, стимулює економічне зростання. За рахунок оновлення основних фондів відбувається пристосування бізнес-процесів та організаційної структури до нових умов діяльності.

У цій підсфері розглядаються річні співвідношення обсягів інвестицій та розміру валового внутрішнього продукту міста: по-перше, як інвестиції в основний капітал загалом, що демонструє інвестиційну динаміку, по-друге, як інвестиції в машини та обладнання, що виокремлює продуктивну частину основних фондів у місті.

Крім того, наведено дані щодо інвестицій в основний капітал на 1 особу. Дрогобич порівнюється переважно з містами України, а за показником обсягу інвестицій на 1 особу також з Ухтою. Загалом в основному капіталі враховуються будівлі, об'єкти інфраструктури, машини та обладнання і транспортні засоби.

У цій підсфері результати Дрогобича є високими: місто отримало три зірки за показниками інвестиції в основний капітал та інвестиції в машини та обладнання як співвідношення їх обсягу та ВВП, у тому числі за останнім показником — обсягу інвестицій в основний капітал на 1 особу, Дрогобич, як і інші міста України, суттєво поступається російському місту-конкуренту, у цьому випадку місту Ухті. Той факт, що немає даних щодо міст економічно розвинених країн, не дає можливості зробити коректні порівняння, але можна припустити, що їх показники в кілька разів вищі.

Для більш детального аналізу доцільно було б розглянути такі додаткові показники, як обсяг інвестицій у різні галузі, джерела їх фінансування, інвестування в інформаційно-комунікаційні технології та рівень оновлення основного капіталу. Частка вартості нових машин та обладнання в основних фондах надає інформацію про рівень їх зношеності. Чим більша частка нового обладнання, тим економіка продуктивніша.

Галузева структура інвестицій важлива з точки зору перспектив розвитку інноваційних секторів, чий потенціал для зростання економіки визнається у всьому світі. Це, зокрема, створення інформаційно-комунікаційних технологій, біотехнологій.

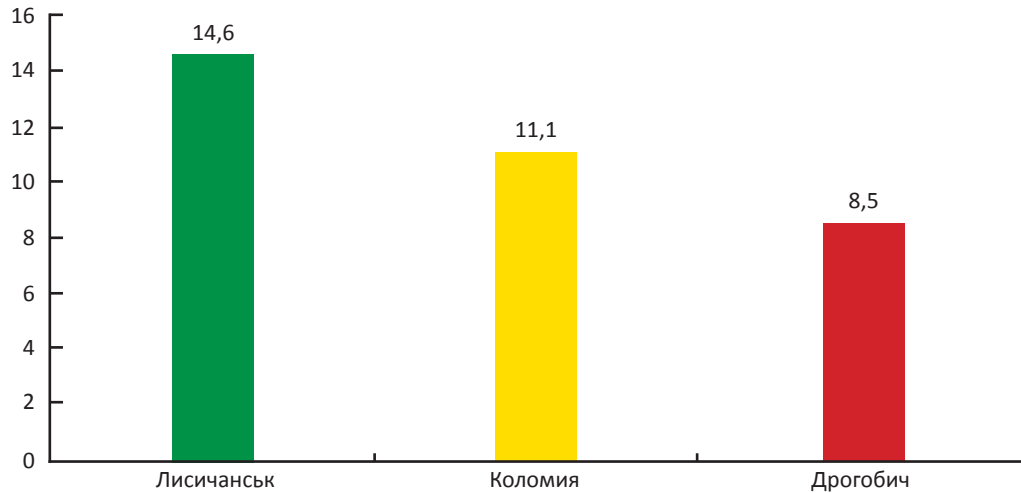
Інвестиції бізнесу в інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) критично важливі для підвищення рівня продуктивності та конкурентоспроможності. ІКТ як основний капітал має три компоненти: програмне забезпечення, комп'ютери та пов'язане з ними обладнання, а також телекомунікаційне обладнання. Міста, в яких рівень інвестування в ІКТ вищий, зазвичай характеризуються швидшими темпами зростання продуктивності та є привабливішими для іноземних інвесторів.

Інвестиції в основний капітал

Показник інвестицій в основний капітал демонструє як інвестиційну динаміку в місті, так і значення інвестицій для структури економіки міста.

Цей показник вимірюється як співвідношення обсягу інвестицій в основний капітал та ВВП, і за цим співвідношенням Дрогобич характеризується нижчими значеннями, ніж міста-конкуренти, — Коломия та Лисичанськ (див. Діаграму 5.1). Дрогобич віднесений до групи міст з низьким результатом за показником інвестицій в основний капітал як співвідношення їх обсягу та ВВП.

ДІАГРАМА 5.1. СПІВВІДНОШЕННЯ ОБСЯГУ ІНВЕСТИЦІЙ В ОСНОВНИЙ КАПІТАЛ ТА ВВП, 2010 РІК, %

Джерела: Головні управління статистики в Івано-Франківській, Луганській і Львівській областях; Проект РЕОП.

П'ятирічний тренд за цим показником є негативним, що відображає загальну ситуацію з капітальними інвестиціями в економіці країни та міста зокрема (див. Діаграму 5.2).

ДІАГРАМА 5.2. СПІВВІДНОШЕННЯ ОБСЯГУ ІНВЕСТИЦІЙ В ОСНОВНИЙ КАПІТАЛ ТА ВВП У ДРОГОБИЧІ, 2006–2010 РОКИ, %

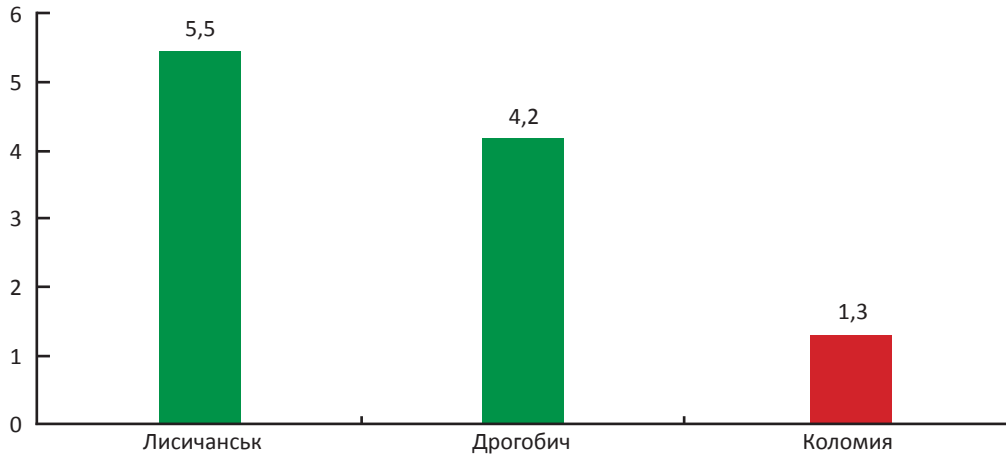
Джерела: Головне управління статистики у Львівській області; Проект РЕОП.

Інвестиції в машини та обладнання

Інвестиції в машини та обладнання характеризують частку обсягу саме продуктивних інвестицій відносно ВВП. Цей показник важливий для розуміння особливостей інвестиційної динаміки міста з точки зору закладення перспектив зростання випуску та підвищення рівня продуктивності праці у випадку інвестування в нові технології. Чим вищий рівень інвестицій, тим більшим є потенціал до економічного зростання упродовж наступних періодів.

Дрогобич за цим показником на рівні 4,2 % посів друге місце серед міст України, випередивши Коломию, але поступившись Лисичанську (див. Діаграму 5.3). При цьому результати всіх міст України, охоплених бенчмаркінгом, нижчі, ніж загалом у країні (5,1 %). Результат Дрогобича за цим показником був оцінений як високий.

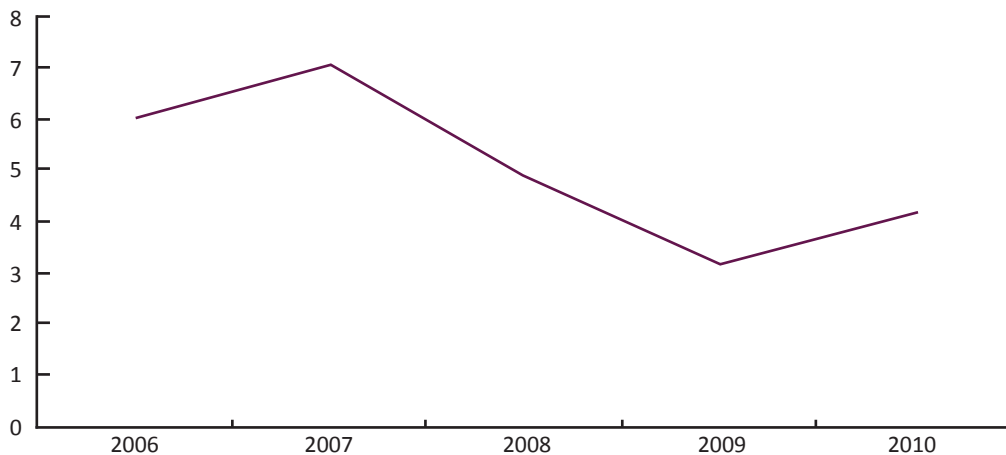
ДІАГРАМА 5.3. СПІВВІДНОШЕННЯ ОБСЯГУ ІНВЕСТИЦІЙ У МАШИНИ ТА ОБЛАДНАННЯ ТА ВВП, 2010 РІК, %

Джерела: Головні управління статистики в Івано-Франківській, Луганській і Львівській областях; Проект РЕОП.

За наявними даними, п'ятирічний тренд за цим показником у Дрогобичі був негативним, що відповідає загальнонаціональній ситуації (див. Діаграму 5.4).

ДІАГРАМА 5.4. СПІВВІДНОШЕННЯ ОБСЯГУ ІНВЕСТИЦІЙ У МАШИНИ ТА ОБЛАДНАННЯ ТА ВВП У ДРОГОБИЧІ, 2006–2010 РОКИ, %

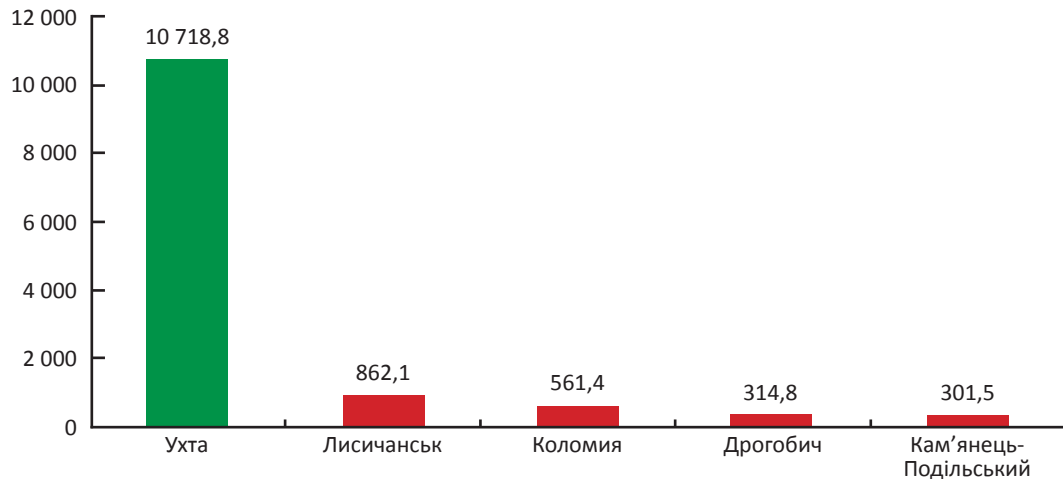
Джерела: Головне управління статистики у Львівській області; Проект РЕОП.

Інвестиції в основний капітал на 1 особу

Показник інвестицій в основний капітал на 1 особу пов'язаний з першими двома і демонструє ще один вимір інвестиційної насиченості економіки міста. За ним частково можна оцінити технологічне забезпечення робочих місць, вищий рівень якого відповідає вищій продуктивності економіки.

Цей показник єдиний у цій підсфері, за яким наявні дані дають можливість здійснити певне міжнародне порівняння. Дрогобич з показником 315 дол. США на 1 особу посів передостаннє місце в групі, маючи схожі результати з аутсайдером групи, Кам'янцем-Подільським, але помітно поступаючись решті міст-конкурентів, особливо лідеру Ухті (див. Діаграму 5.5). Дрогобич віднесений до групи міст з низьким результатом за цим показником.

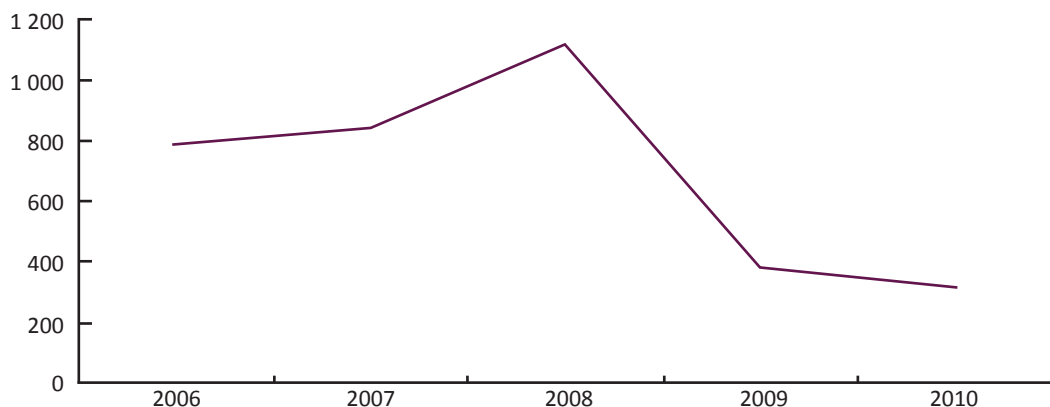
ДІАГРАМА 5.5. ІНВЕСТИЦІЇ В ОСНОВНИЙ КАПІТАЛ НА 1 ОСОБУ, 2010 РІК, ДОЛ. США, ПОТОЧНИЙ ПКС

Джерела: Головні управління статистики в Івано-Франківській, Луганській, Львівській і Хмельницькій областях; Федеральна служба державної статистики РФ (<http://www.gks.ru>); Проект РЕОП.

П'ятирічний тренд за цим показником у Дрогобичі був переважно негативним (див. Діаграму 5.6).

ДІАГРАМА 5.6. ІНВЕСТИЦІЇ В ОСНОВНИЙ КАПІТАЛ НА 1 ОСОБУ В ДРОГОБИЧІ, 2006–2010 РОКИ, ДОЛ. США, ПОТОЧНИЙ ПКС

Джерела: Головне управління статистики у Львівській області; Проект РЕОП.

Зовнішній сектор

Для економіки будь-якого міста, регіону чи країни взаємодія із зовнішнім світом у часи глобалізації є надзвичайно важливою, адже там є фактично необмежені джерела ресурсів, ринки збуту і можливості для співпраці. Рівень та структура зовнішньоекономічної діяльності відображає, з одного боку, очевидну конкурентоспроможність місцевої економіки на світових ринках, а з іншого, дає можливість виявляти нові, ще не задіяні напрями, сфери та механізми міжнародної економічної співпраці.

У цій підсфері аналізуються річні показники припливу прямих іноземних інвестицій (ПІІ) як співвідношення цих показників та ВВП та співвідношення обсягу експорту в сукупному обсязі реалізації. Перший показник демонструє конкурентну позицію міста щодо залучення ресурсів, а другий — щодо пропозиції своїх товарів та послуг на зовнішніх ринках.

Через брак міжнародних даних у цій підсфері Дрогобич порівнюється лише з містами України. За показником припливу ПІІ Дрогобич посів перше, а за часткою обсягу експорту — передостаннє місце.

Приплив прямих іноземних інвестицій

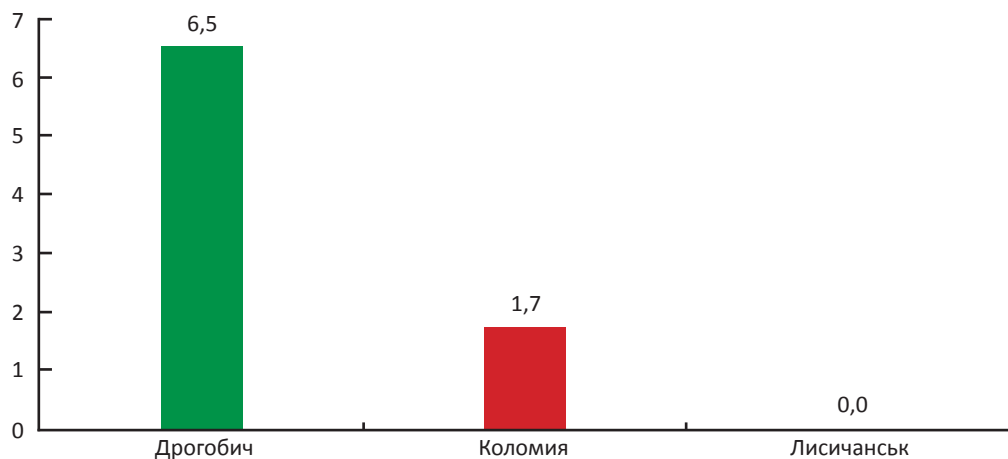
Залучення іноземних інвестицій має величезне значення для такої структурно і технологічно застарілої економіки, як економіка України, і Дрогобич тут не є винятком. У сучасному світі інвесторами переважно є представники

найбільш економічно розвинених країн, отже іноземні інвестиції — це не тільки гроші, а ще й інновації як у технологіях і виробництві, так і в менеджменті, корпоративній культурі та соціальній відповідальності бізнесу.

Міжнародний валютний фонд визначає прямі іноземні інвестиції як інвестиції, що дають можливість інвестору справляти суттєвий вплив на діяльність підприємства, що знаходиться поза межами країни інвестора. Фраза «суттєвий вплив», як правило, означає володіння щонайменше 10 % акцій підприємства чи правами при голосуванні (у випадку корпоратизованого підприємства) чи еквівалентного права (якщо підприємство не корпоратизоване). Інвестор може або створити повністю нове підприємство (так званий «грінфілд»), або, що більш розповсюджене, отримати контроль над бізнесом шляхом купівлі підприємств у результаті злиття та поглинання. Іншими типами фінансових операцій між об'єднаними підприємствами, такими як реінвестування доходів підприємства з прямими іноземними інвестиціями, також вважається ПІІ.

За співвідношенням річного припливу ПІІ та ВВП Дрогобич посів перше місце зі значенням 6,5 %, значно випередивши решту міст (див. Діаграму 5.7). Даних про закордонні міста немає, але, виходячи із значного відставання України у сфері ПІІ від країн, де розташовані ці міста, можна зробити припущення про суттєве відставання Дрогобича. Дрогобич був віднесений до групи міст з високим результатом за показником припливу ПІІ.

ДІАГРАМА 5.7. СПІВВІДНОШЕННЯ ПРИПЛИВУ ПІІ ТА ВВП, 2011 РІК, %

Джерела: Головні управління статистики в Івано-Франківській, Луганській і Львівській областях; Проект РЕОП.

Як продемонстровано на Діаграмі 5.8, тенденція до зростання не була стійкою, і відновлення зростання інвестицій у 2011 р. було незначним.

ДІАГРАМА 5.8. СПІВВІДНОШЕННЯ ПРИПЛИВУ ПІІ ТА ВВП У ДРОГОБИЧІ, 2007–2011 РОКИ, %

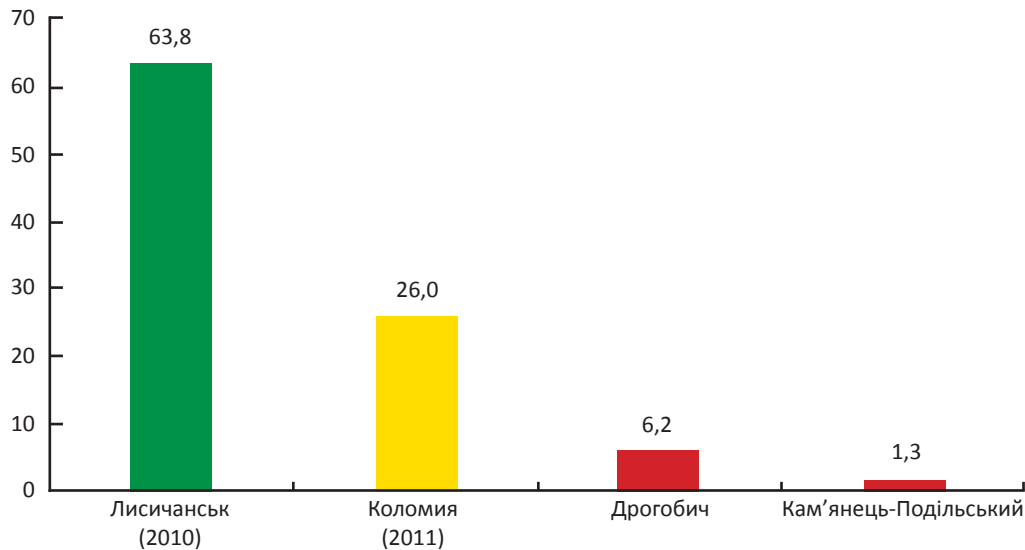
Джерела: Головне управління статистики у Львівській області; Проект РЕОП.

Частка обсягу експорту в сукупному обсязі реалізації

Частка обсягу експорту в сукупному обсязі реалізації демонструє співвідношення в зорієнтованості економіки на внутрішній і зовнішні ринки, а також рівень конкурентоспроможності товарів і послуг, що пропонують підприємства міста, на зовнішніх ринках.

Дрогобич за цим показником на рівні 6,2 % посів передостаннє місце з-поміж міст-конкурентів (див. Діаграму 5.9). Даних щодо закордонних міст немає. Частка обсягу експорту в сукупному обсязі реалізації підприємств загалом в Україні становить 14,8 %.

ДІАГРАМА 5.9. ЧАСТКА ОБСЯГУ ЕКСПОРТУ В СУКУПНОМУ ОБСЯЗІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ, 2012 РІК, %

Джерела: Головні управління статистики в Івано-Франківській, Луганській, Львівській і Хмельницькій областях; Проект РЕОП.

За цим показником у Дрогобичі спостерігається нерівномірний тренд, що визначається змінами в умовах торгівлі (див. Діаграму 5.10).

ДІАГРАМА 5.10. ЧАСТКА ОБСЯГУ ЕКСПОРТУ В СУКУПНОМУ ОБСЯЗІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ У ДРОГОБИЧІ, 2008–2012 РОКИ, %

Джерела: Головне управління статистики у Львівській області; Проект РЕОП.

Місцеві умови

Характеристики місцевих умов для економічної діяльності вказують на певні особливості та можливі конкурентні переваги міста, на які варто звернути увагу підприємцям та місцевій владі. У цій підсфері розглядаються показники витрат на оплату праці та динаміки створення нових підприємств.

Перший показник визначає вартість одного з основних економічних ресурсів — робочої сили. Другий показник є результативним і вказує на рівень підприємницької активності, що є реакцією наявних та потенційних членів бізнес-спільноти на комплекс місцевих і зовнішніх умов та перспектив ведення бізнесу.

За одним показником у цій підсфері — середньомісячній заробітній платі — наявні дані дають можливість провести порівняння не тільки з містами України, а й із закордонними містами-конкурентами. У Дрогобичі зафіксовано порівняно низьку середню заробітну плату, а за кількістю новостворених підприємств місто посіло передостаннє місце.

Витрати на оплату праці

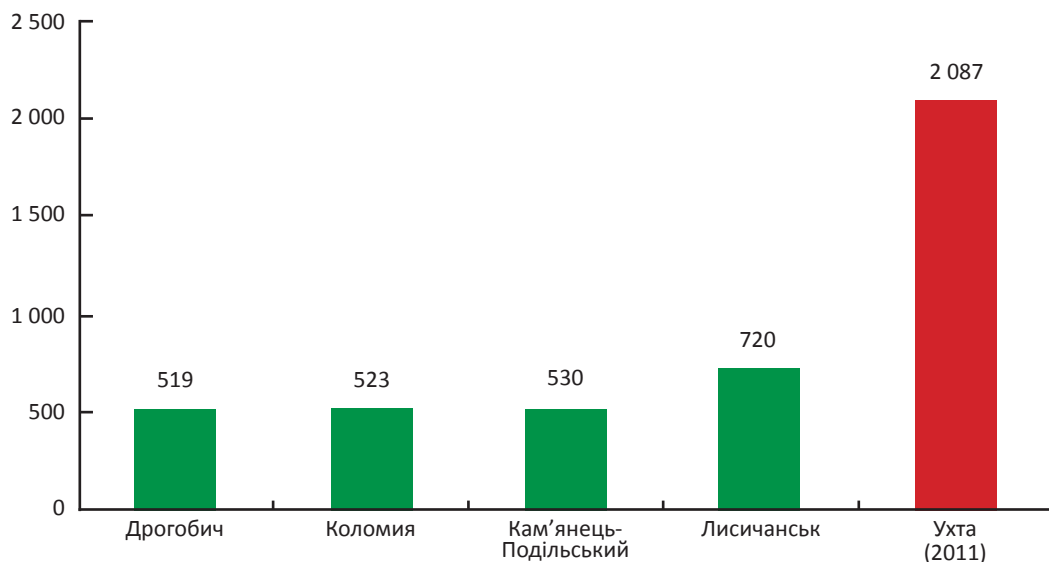
Вартість такого важливого фактора виробництва, як робоча сила, — одна із суттєвих характеристик привабливості та конкурентоспроможності міста, яка насамперед береться до уваги при розгляді питання про розміщення нових підприємств.

Зазвичай розмір оплати праці визначається співвідношенням попиту і пропозиції на робочу силу певних характеристик, але в Україні та в Дрогобичі зокрема ринок праці є негнучким, і пропозиція робочої сили перевищує попит.

У цьому аналізі, як зазвичай, вартість робочої сили вимірюється через середній розмір місячної заробітної плати найманих працівників, обчислений у доларах США за паритетом купівельної спроможності. У Дрогобичі найнижча заробітна плата з-поміж міст України (див. Діаграму 5.11).

Таким чином, Дрогобич віднесений до групи міст з високим результатом.

ДІАГРАМА 5.11. ВИТРАТИ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ: СЕРЕДНЬОМІСЯЧНА НОМІНАЛЬНА ЗАРОБІТНА ПЛАТА, 2012 РІК, ДОЛ. США, ПОТОЧНИЙ ПКС

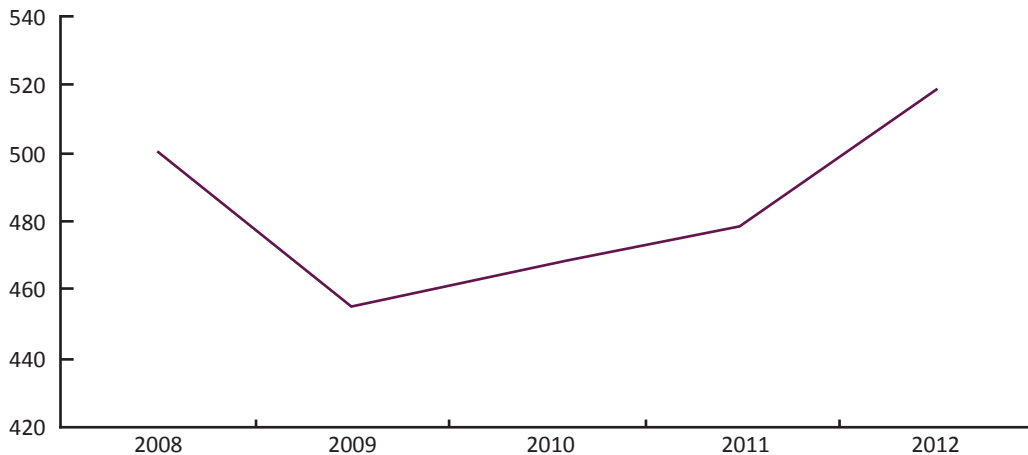

Джерела: Головні управління статистики в Івано-Франківській, Луганській, Львівській і Хмельницькій областях; Федеральна служба державної статистики РФ (<http://www.gks.ru>); Проект РЕОП.

Така ситуація підтверджує наявність у країні та у Дрогобичі зокрема такої привабливої для інвесторів переваги, як досить дешева й освічена робоча сила. Зазвичай зростання економіки досить швидко відображається на зростанні рівня оплати праці, тому ця перевага може бути тимчасовою.

П'ятирічний тренд за цим показником у Дрогобичі спостерігається негативний, що на практиці означає поступове зростання рівня заробітних плат. Розглядаючи цю характеристику, варто також мати на увазі «тіньові» заробітні плати, що досить поширені в приватному секторі, при цьому їх розмір є приблизно однаковим у всіх великих містах країни (див. Діаграму 5.12).

ДІАГРАМА 5.12. ВИТРАТИ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ: СЕРЕДНЬОМІСЯЧНА НОМІНАЛЬНА ЗАРОБІТНА ПЛАТА В ДРОГОБИЧІ, 2008–2012 РОКИ, ДОЛ. США, ПОТОЧНИЙ ПКС

Джерела: Головне управління статистики у Львівській області; Проект РЕОП.

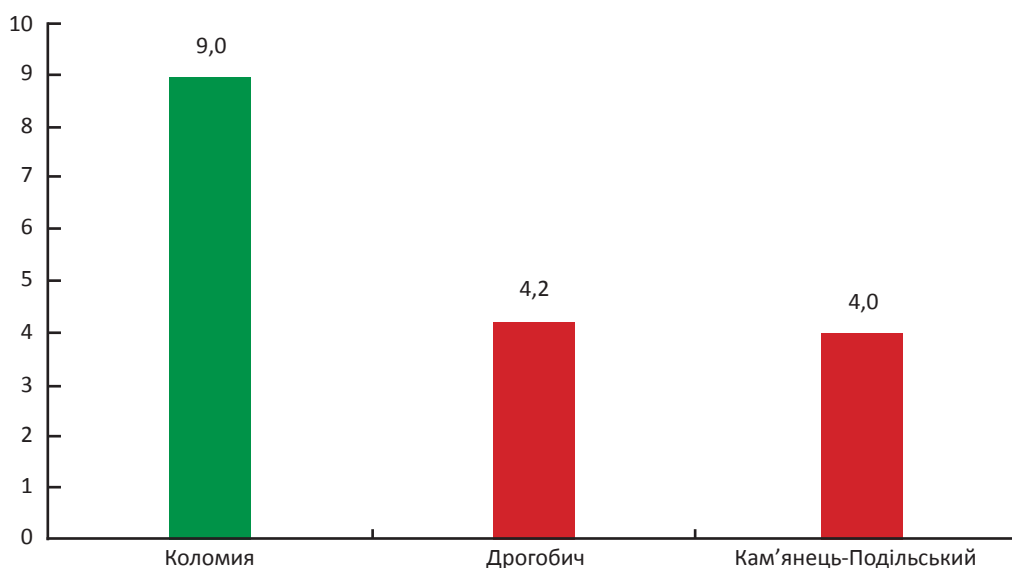
Кількість нових підприємств

Кількість нових підприємств — важлива характеристика як привабливості міста для ведення бізнесу загалом, так і регуляторних та адміністративних умов для започаткування бізнесу, а також рівня підприємницької ініціативи населення. Високий показник є свідченням позитивного розвитку бізнесу в місті.

За кількістю нових підприємств та фізичних осіб-підприємців на 1 000 осіб населення Дрогобич посів друге місце в рейтингу з показником 4,2, що значно менше, ніж у Коломиї, міста-лідера в групі (див. Діаграму 5.13).

Таким чином, Дрогобич було віднесено до групи міст з низьким результатом.

ДІАГРАМА 5.13. КІЛЬКІСТЬ НОВИХ ПІДПРИЄМСТВ І ФОП НА 1 000 ОСІБ, 2010 РІК

Джерела: виконавчі комітети Дрогобицької, Кам'янець-Подільської і Коломийської міських рад; Проект РЕОП.

П'ятирічний тренд, що спостерігається за цим показником у Дрогобичі, є негативним (див. Діаграму 5.14). Утім, загальна кількість підприємств як у місті, так і в області та в країні загалом після кризового зниження у 2009–2010 рр. стабілізувалася.

ДІАГРАМА 5.14. КІЛЬКІСТЬ НОВИХ ПІДПРИЄМСТВ І ФОП НА 1 000 ОСІБ У ДРОГОБИЧІ, 2006–2010 РОКИ

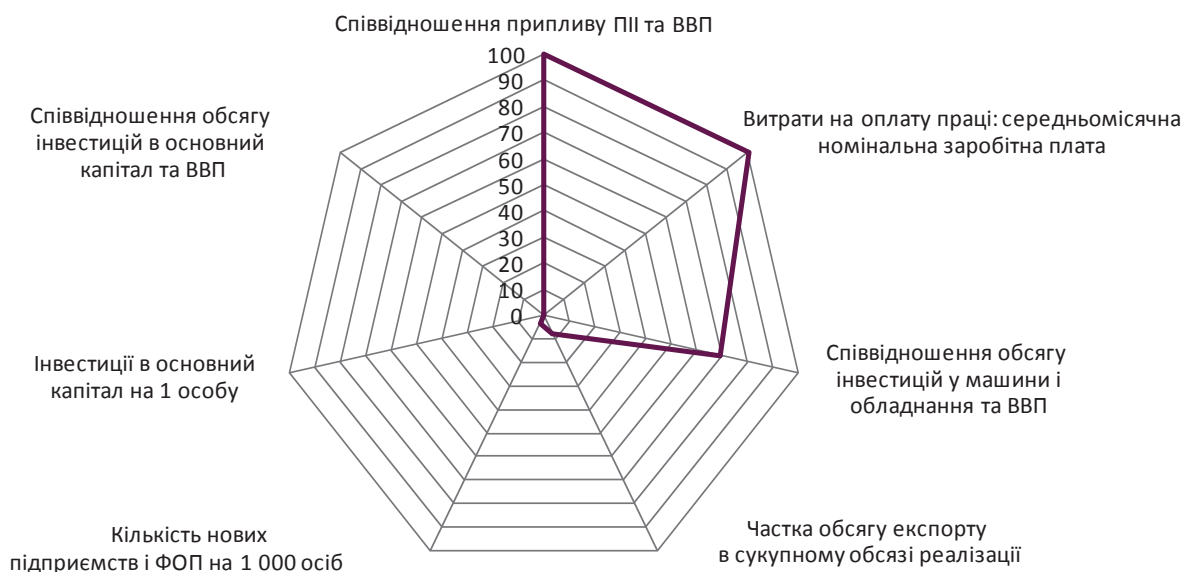

Джерела: виконавчий комітет Дрогобицької міської ради; Проект РЕОП.

Підсумки

На Діаграмі 5.15 відображені результати Дрогобича за 7 показниками розвитку бізнесу, а саме його позиція відносно найкращого результату за кожним показником. Оскільки індикатори вимірювали за допомогою різних одиниць (наприклад, частка обсягу експорту в загальному обсязі реалізації вимірюється у відсотках, тоді як вартість робочої сили — у дол. США), дані на Діаграмі 5.15 були нормалізовані (значення 100 відповідає найкращому фактичному результату, значення 0 — найгіршому результату). На діаграмі є по одній осі для кожного з 7 індикаторів. Результат міста за кожним індикатором позначений на відповідній осі. Чим ближче значення індикатора до центру діаграми, тим гіршим є показник міста.

ДІАГРАМА 5.15. РОЗВИТОК БІЗНЕСУ: ПОЗИЦІЇ ДРОГОБИЧА ЗА КОЖНИМ ПОКАЗНИКОМ ВІДНОСНО МІСТ З НАЙКРАЩИМ РЕЗУЛЬТАТОМ, НОРМАЛІЗОВАНІ ДАНІ²⁷

Джерело: Проект РЕОП.

²⁷ Формула нормалізації значень перетворює дані в число від 0 (найгірший результат) до 100 (найкращий результат), навіть у випадках, коли вище значення для певного показника означає поганий результат (наприклад, демографічне навантаження людьми літнього віку).

Дані на діаграмі підтверджують загалом посередні результати Дрогобича у цій сфері. Місто отримало високі бали лише за трьома показниками (приплив ПІІ як співвідношення його обсягу та ВВП, інвестиції в машини та обладнання як співвідношення їх обсягу та ВВП і витрати на оплату праці), тим часом як за рештою показників отримало від 0 до 9 балів відповідно.

У Таблиці 5.2 міститься поділ індикаторів сфери розвитку бізнесу за чотирма категоріями (за наявності відповідних показників):

- досягнення;
- можливості;
- загрози;
- виклики.

Індикатори відносять до тієї чи іншої категорії відповідно до того, яке нормалізоване значення місто отримало за певним індикатором і як був оцінений минулий п'ятирічний тренд.

Значення індикатора у верхній третині нормалізованої шкали (66,8–100,0) трактується як досягнення міста. У Дрогобичі досягненнями є такі показники: приплив ПІІ як співвідношення його обсягу та ВВП, інвестиції в машини та обладнання як співвідношення його обсягу та ВВП і витрати на оплату праці.

Значення індикатора в середній третині шкали (33,4–66,7), а також позитивний (негативний) п'ятирічний тренд розглядаються як можливості (загрози) для міста. У Дрогобичі немає таких показників.

І, нарешті, значення індикатора в нижній третині (0–33,3) розглядаються як виклики для міста. У Дрогобичі є чотири такі показники: кількість нових підприємств, інвестиції в основний капітал на 1 особу, інвестиції в основний капітал як співвідношення його обсягу та ВВП і частка обсягу експорту в сукупному обсязі реалізації.

Також за кожним показником наведено стислий погляд у майбутнє за базовим сценарієм, тобто за умов збереження поточного статус кво без суттєвого поліпшення чи погіршення ситуації.

**ТАБЛИЦЯ 5.2. ПІДСУМКИ БЕНЧМАРКІНГУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДРОГОБИЧА
У СФЕРІ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ**

Категорія	Показник	Погляд у майбутнє	
Досягнення	Витрати на оплату праці		З розвитком економіки міста рівень заробітних плат зростатиме, що зменшуватиме цю конкурентну перевагу, але таке зростання доходів населення збільшує платоспроможний попит, що сприятиме розвитку бізнесу.
	Приплив прямих іноземних інвестицій		Умови для ведення бізнесу в Україні та місті залишатимуться складними, що обмежуватиме приплив іноземних інвестицій.
	Інвестиції в машини та обладнання		Вкладення в машини та обладнання не будуть зростати високими темпами через низький зовнішній попит на продукцію підприємств міста.
Виклики	Частка обсягу експорту в сукупному обсязі реалізації		Чинний та новозапочаткований бізнес міста зможе скористатися конкурентними перевагами та умовами для збільшення експорту, передусім до ЄС, проте в короткостроковій перспективі погіршуватимуться умови торгівлі з країнами Митного Союзу.
	Інвестиції в основний капітал		Доступ до капіталу для промислових підприємств міста (та України) залишатиметься ускладненим, що гальмуватиме темпи зростання інвестицій.
	Інвестиції в основний капітал на 1 особу		Інвестиції не зростатимуть в абсолютних і відносних показниках за описаною вище тенденцією.
	Кількість нових підприємств		Підвищення підприємницької активності залежатиме від умов для ведення бізнесу (дивись вище).

6. ЧИННИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ: ДОВКІЛЛЯ

Нині у світі поглиблюється розуміння того, що економічне зростання як за рахунок місцевого, національного та глобального довкілля, так і за рахунок дефіцитних та обмежених природних ресурсів, не є збалансованим. Деякі дослідження свідчать про те, що екологічне управління допомагає підприємствам підвищити свою конкурентоспроможність²⁸. Людська діяльність призводить до значного навантаження на довкілля, змінюючи як його якість, так і кількість природних ресурсів. Ці зміни призводять до зміни стану або умов довкілля. Реагування на ці зміни передбачає будь-яку організовану поведінку, яка спрямована на зменшення, запобігання або пом'якшення небажаних змін.

Порівняння Дрогобича з іншими містами здійснювалося на основі екологічних індикаторів. При цьому використовувалася аналітична схема НСР (навантаження-стан-реагування), розроблена Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). Ця схема ґрунтується на концепції причинності: людська активність призводить до антропогенного **навантаження** на довкілля, яке впливає на його якість і кількість природних ресурсів та змінює **стан** або умови довкілля. Суспільство **реагує** на ці зміни шляхом застосування різних інструментів — економічних, законодавчих, галузевих, освітніх тощо, спрямованих на те, щоб зменшити, попередити або пом'якшити негативний вплив на довкілля. Таким чином, стан довкілля можна покращити шляхом зменшення навантаження на довкілля та застосування дієвих природоохоронних заходів.

На практиці моніторинг стану довкілля часто є складним і таким, що потребує значних коштів. Тому замість показників стану часто використовують показники навантаження. У цьому бенчмаркінговому дослідженні через те, що немає даних щодо стану довкілля, використовувалися лише показники навантаження та реагування:

- **навантаження**, оскільки для підтримання сприятливого для життя та здоров'я людей стану довкілля слід зменшувати антропогенне навантаження на довкілля; зменшення навантаження на довкілля сприяє економічному розвитку завдяки покращенню здоров'я населення та економії природних ресурсів;
- **реагування**, оскільки вчасне та належне реагування на екологічні проблеми дає можливість зменшити негативний вплив людської діяльності на довкілля, зупинити процеси деградації природних екосистем і зберегти природні ресурси, що в підсумку має сприяти процвітанню міста.

У Таблиці 6.1 продемонстровано результати порівняння екологічних індикаторів Дрогобича з показниками трьох міст України (Кам'янця-Подільського, Коломиї та Лисичанська), а також чотирьох закордонних міст (Пардубіце, Плоцька, Ухти та Шверіна). Як відображено в Таблиці 6.1, Дрогобич досягнув найкращих результатів за показниками споживання питної води, накопичення твердих відходів і забруднення повітря. Основною проблемною сферою є тверді відходи, оскільки в Дрогобичі тверді побутові відходи не переробляються. За рівнем капітальних інвестицій і поточних витрат на захист довкілля Дрогобич займає проміжне місце серед міст-конкурентів.

**ТАБЛИЦЯ 6.1. ПІДСУМКИ БЕНЧМАРКІНГУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДРОГОБИЧА
У СФЕРІ ДОВКІЛЛЯ**

Показник		Рейтинг Дрогобича / Конкуренти ¹	Рейтинг за зірками ²	П'ятирічний тренд
Навантаження	Споживання питної води, м ³ на 1 особу за рік	2/5	★★★★	😊
	Накопичення твердих відходів, м ³ на 1 особу за рік	4/5	★★★★	немає історичних даних
	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, тонн на 1 км ² площі за рік	2/4	★★★★	😊

²⁸ María D. López-Gamero, José F. Molina-Azorín, Enrique Claver-Cortés, "The Whole Relationship Between Environmental Variables and Firm Performance: Competitive Advantage and Firm Resources as Mediator Variables", Journal of Environmental Management (2009), doi:10.1016/j.jenvman.2009.05.007. Michael E. Porter and Claas van der Linde, "Toward a New Conception of the Environment-Competitiveness Relationship", Journal of Economic Perspectives, Volume 9, Number (Fall 1995), 97–118.

Показник		Рейтинг Дрогобича / Конкуренти ¹	Рейтинг за зірками ²	П'ятирічний тренд
Реагування	Частка обсягу перероблених твердих відходів у загальному обсязі накопичених відходів за рік, %	3/3	★	немає історичних даних
	Капітальні інвестиції та поточні витрати на захист довкілля, дол. США на 1 особу за рік	3/5	★★	😊

Джерело: Проект РЕОП.

¹ Кількість міст, з якими проводиться порівняння, відрізняється залежно від наявності даних. Рейтинг Дрогобича відображено відносно певної кількості міст-конкурентів, для яких наявні дані.

² Три зірки присвоюються, якщо значення Дрогобича знаходиться у верхній третині нормалізованих значень міст, які порівнюються, дві зірки — якщо в другій третині, і одна зірка — якщо в нижній третині.

Дослідження зорієнтоване на три напрями екологічної діяльності (вода, атмосферне повітря та відходи), а також на два індикатори екологічного управління.

Навантаження

Навантаження на довкілля є дуже важливою характеристикою впливу людської діяльності на довкілля, у тому числі впливу на природні ресурси. Ця характеристика напряму залежить від екологічної місткості території, яку визначають як потенційну здатність природного середовища витримати те чи інше антропогенне навантаження без порушення основних функцій екосистем.

Різні території мають різну екологічну місткість, але для всіх територій важливо, щоб навантаження на довкілля не перевищувало екологічну місткість цієї території. Навантаження на довкілля тісно пов'язане з моделями споживання та виробництва та відображає інтенсивність використання ресурсів чи ступінь забруднення довкілля, які часто корелюють з трендами економічного зростання чи зменшення обсягів виробництва.

Ця характеристика важлива для того, щоб відобразити зменшення залежності між економічним зростанням і деградацією довкілля та стимулювати як економічне зростання, так і збереження довкілля. Цей показник можна також використовувати для того, щоб зафіксувати прогрес у досягненні національних екологічних цілей і виконанні міжнародних зобов'язань.

У цьому звіті підсфера «Навантаження» відображає антропогенне навантаження на атмосферне повітря та водні ресурси, а також навантаження на довкілля від утворених відходів. У Дрогобичі це навантаження є помірним.

Місто характеризується хорошими результатами за показниками споживання питної води, накопичення твердих відходів і забруднення повітря. Два показники (споживання питної води та забруднення повітря) мають позитивний п'ятирічний тренд, а показник накопичення твердих відходів — негативний тренд.

Споживання питної води

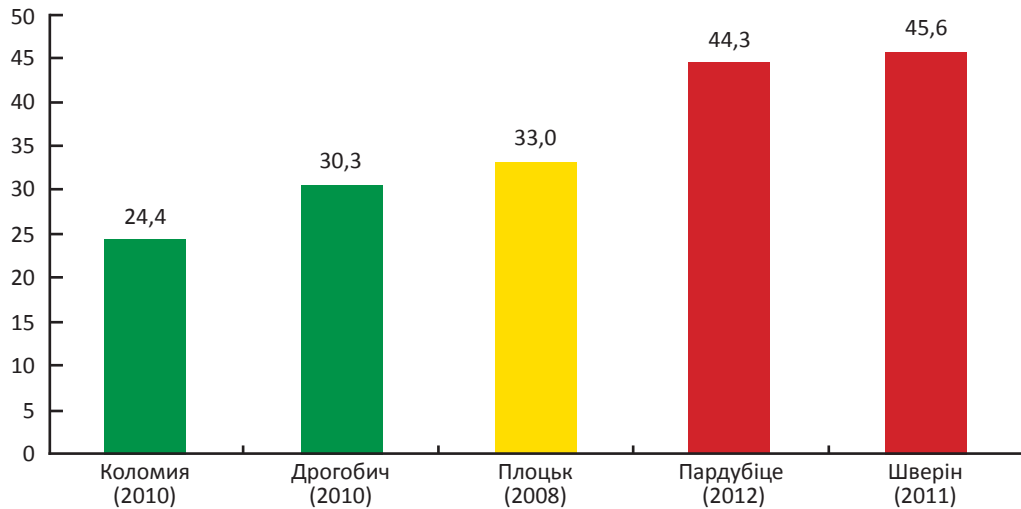
Достатня кількість води для забезпечення базових потреб людини є необхідною умовою для забезпечення її життя, здоров'я та розвитку. Цей показник допомагає виявити тенденції в галузі раціонального водокористування в конкретному місті.

Показник ґрунтується на даних, що збираються підприємствами та організаціями, які надають послуги з водопостачання, а також місцевими органами влади.

У Дрогобичі у 2010 р. споживалося питної води в 1,5 раза менше, ніж у Шверіні (Німеччина), майже в 1,5 раза менше, ніж у Пардубіце (Чехія), в 1,1 раза менше, ніж у Плоцьку (Польща) та в 1,2 раза більше, ніж у Коломиї. Якщо перерахувати річне споживання питної води на добове, то у Дрогобичі у 2010 р. споживалося питної води 83 л/добу на 1 особу, що свідчить про помірний рівень споживання.

Дрогобич віднесений до міст з високим результатом за показником споживання питної води (див. Діаграму 6.1).

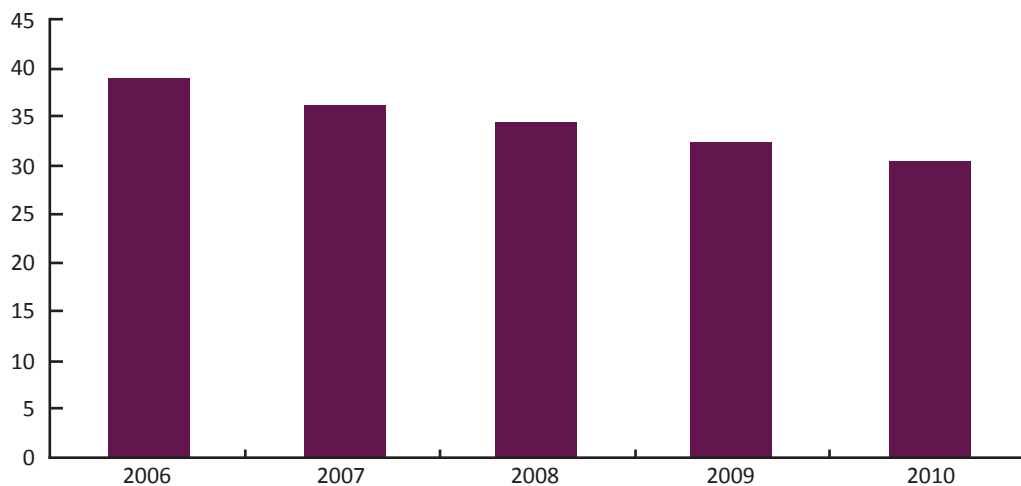
ДІАГРАМА 6.1. СПОЖИВАННЯ ПИТНОЇ ВОДИ, М³ НА 1 ОСОБУ ЗА РІК

Джерела: виконавчі комітети Дрогобицької, Коломийської міських рад; Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>); Проект РЕОП.

Рівень споживання питної води в Дрогобичі постійно знижується, про що свідчить п'ятирічний тренд (див. Діаграму 6.2). Упродовж 2006–2010 рр. цей рівень знизився на 8,39 м³ на 1 особу (21,6 %), або на 23 л на добу.

ДІАГРАМА 6.2. СПОЖИВАННЯ ПИТНОЇ ВОДИ В ДРОГОБИЧІ, 2006–2010 РОКИ, М³ НА 1 ОСОБУ ЗА РІК

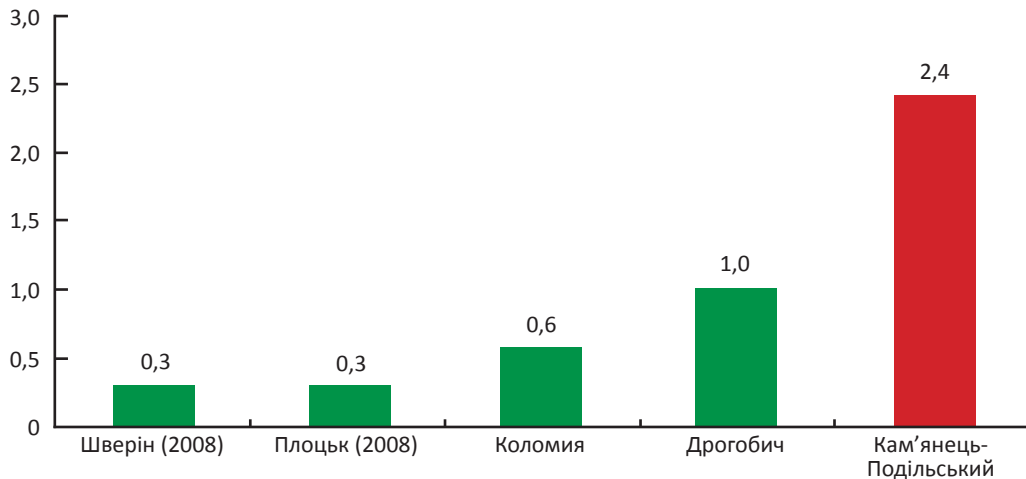
Джерела: виконавчий комітет Дрогобицької міської ради; Проект РЕОП.

Накопичення твердих відходів

Раціональне та ефективне використання природних ресурсів є важливим елементом збалансованого розвитку. Відходи — це значна втрата матеріальних і енергетичних ресурсів. Зокрема, значною проблемою для населених пунктів є накопичення твердих побутових відходів. Цей показник враховує відходи, що утворюються в домогосподарствах, та подібні до них відходи, що утворюються у сфері комерції й торгівлі, на малих підприємствах, в офісних будівлях та установах (школах, лікарнях, адміністративних будівлях), а також відходи від прибирання вулиць та міське сміття. Накопичені відходи розміщують на полігонах і сміттєзвалищах. Дані про накопичення твердих відходів збирають міські органи влади. Цей показник забезпечує вимірювання навантаження на довкілля від твердих побутових відходів.

У 2010 р. рівень накопичення твердих відходів на 1 особу в Дрогобичі був у 2,4 раза нижчим, ніж у Кам'янці-Подільському. При цьому він перевищував цей показник у Коломиї в 1,7 раза, у Плоцьку (2008 р.) та Шверіні (2008 р.) у 3,3 раза (див. Діаграму 6.3). Дрогобич віднесено до міст з високим результатом за показником накопичення твердих відходів.

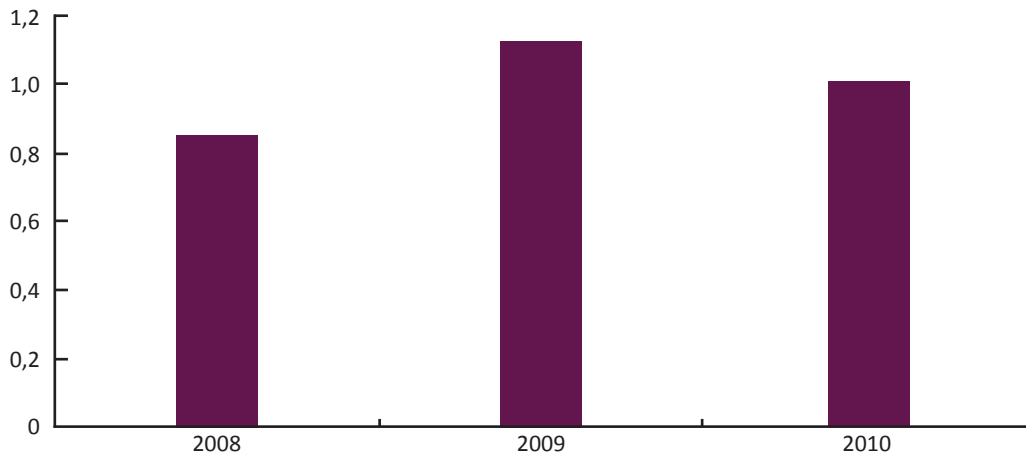
ДІАГРАМА 6.3. НАКОПИЧЕННЯ ТВЕРДИХ ВІДХОДІВ, 2010 РІК, М³ НА 1 ОСОБУ ЗА РІК

Джерела: виконавчі комітети Дрогобицької, Кам'янець-Подільської і Коломийської міських рад; Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>); Проект РЕОП.

Трирічний тренд (2008–2010 рр.) свідчить про те, що рівень накопичення твердих відходів у Дрогобичі і збільшувався, і зменшувався, але загалом зростав (див. Діаграму 6.4).

ДІАГРАМА 6.4. НАКОПИЧЕННЯ ТВЕРДИХ ВІДХОДІВ У ДРОГОБИЧІ, 2008–2010 РОКИ, М³ НА 1 ОСОБУ ЗА РІК

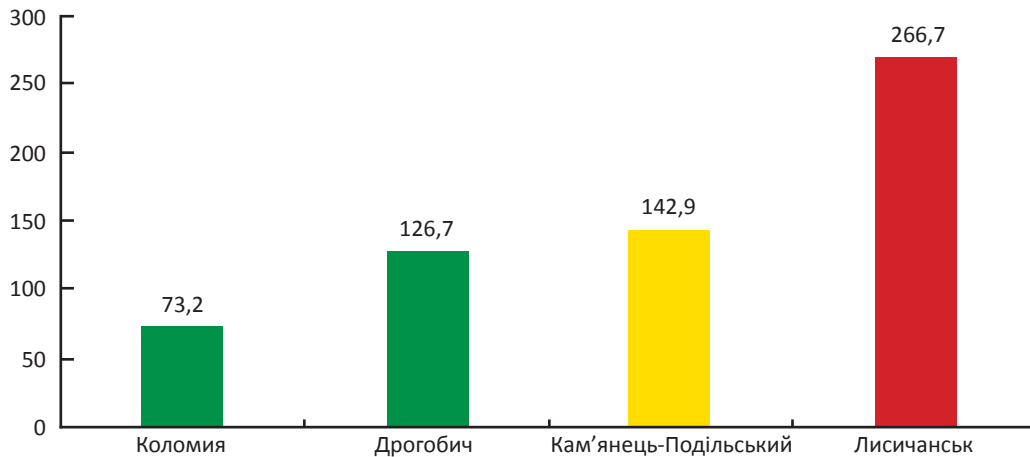
Джерела: виконавчий комітет Дрогобицької міської ради; Проект РЕОП.

Забруднення повітря

Показником, що характеризує забруднення повітря, є показник викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря. Цей показник дає можливість визначити ступінь навантаження на атмосферне повітря внаслідок людської діяльності в галузі енергетики, транспорту, промисловості, сільського господарства тощо. Цей показник дає можливість особам, які приймають рішення, коригувати національну та регіональну екологічну політику шляхом, наприклад, перегляду встановлених нормативів викидів і виданих на їх основі ліцензій та дозволів на ті види діяльності, які можуть негативно впливати на довкілля.

У 2012 р. у Дрогобичі викидалося забруднюючих речовин в атмосферне повітря у розрахунку на 1 км² площі у 2,1 раза менше, ніж у Лисичанську, в 1,1 раза менше, ніж у Кам'янці-Подільському, і в 1,7 раза більше, ніж у Коломиї (див. Діаграму 6.5). Дрогобич віднесено до міст з високим результатом за показником викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

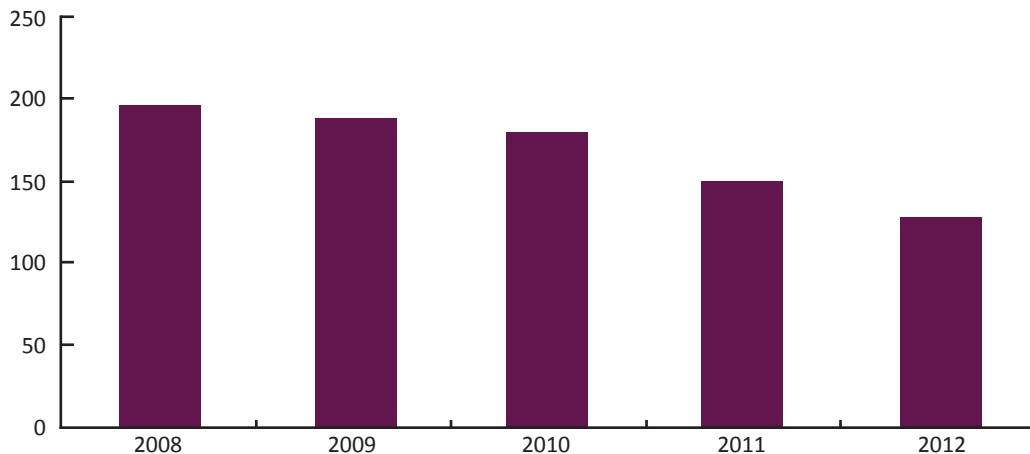
ДІАГРАМА 6.5. ВИКИДИ ЗАБРУДНЮЮЧИХ РЕЧОВИН В АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ, 2012 РІК, ТОНН НА 1 КМ² ПЛОЩІ ЗА РІК

Джерела: Головні управління статистики в Івано-Франківській, Луганській, Львівській і Хмельницькій областях; Проект РЕОП.

Упродовж п'яти років (2008–2012 рр.) у Дрогобичі спостерігалось стабільне зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря (див. Діаграму 6.6). У 2012 р. рівень цього показника знизився на 35 % (майже на 70 тонн на 1 км² площі) порівняно з 2008 р.

ДІАГРАМА 6.6. ВИКИДИ ЗАБРУДНЮЮЧИХ РЕЧОВИН В АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ В ДРОГОБИЧІ, 2008–2012 РОКИ, ТОНН НА 1 КМ² ПЛОЩІ

Джерела: Головне управління статистики у Львівській області; Проект РЕОП.

Реагування

Важливість підсфери «Реагування» полягає в тому, що в ній відображається ступінь реагування суспільства на екологічні проблеми через реалізацію відповідної екологічної, економічної та галузевої політики. Ця підсфера характеризується показниками, які відображають певні дії, спрямовані на зменшення негативних антропогенних впливів на довкілля або запобігання їм, на зниження шкоди, завданої довкіллю, та на збереження природи й природних ресурсів.

Для аналізу використовувалися два показники. За показником перероблення твердих відходів Дрогобич має низький результат, оскільки тверді відходи в місті взагалі не переробляються.

За показником капітальних інвестицій і поточних витрат на захист довкілля Дрогобич має середній результат порівняно з містами-конкурентами. За цим показником спостерігається загалом позитивний п'ятирічний тренд, хоча в різні роки відбувалося і підвищення, і зниження рівня цього показника.

Перероблення твердих відходів

Перероблення твердих відходів є важливою складовою збалансованого використання ресурсів. Оскільки кількість твердих відходів зростає, а площа земель, які можна використати для розміщення та видалення відходів, зменшується, то відходи доводиться перевозити на далекі відстані, що є тимчасовим вирішенням проблеми поводження з відходами.

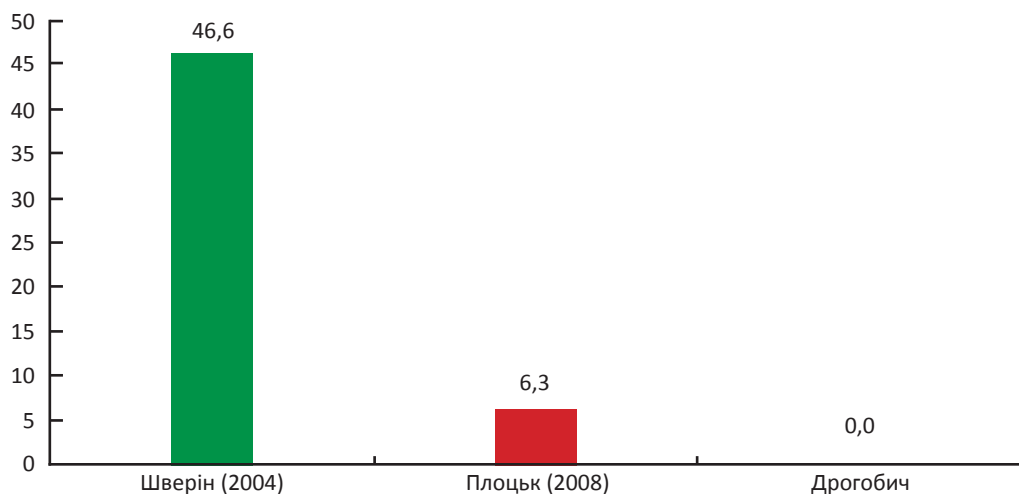
Якщо ж стимулювати перероблення та вторинне використання твердих побутових відходів, то місткість полігонів і сміттєзвалищ залишається незмінною, а витрати на поводження з твердими відходами зменшується.

Цей показник є типовим показником реагування, який демонструє, яка частка обсягу твердих відходів (металів, пластику, паперу, скла, текстильних виробів) переробляється.

Слід зазначити, що перероблення твердих відходів зазвичай дає можливість збільшити доходи населення за рахунок його участі в цьому процесі.

Україна характеризується низьким рівнем перероблення твердих побутових відходів. У багатьох містах тверді відходи взагалі не переробляються, у тому числі і в Дрогобичі (див. Діаграму 6.7). Це дає підстави віднести Дрогобич до міст з низьким результатом за показником перероблення твердих відходів.

ДІАГРАМА 6.7. ЧАСТКА ОБСЯГУ ПЕРЕРОБЛЕНИХ ТВЕРДИХ ВІДХОДІВ У ЗАГАЛЬНОМУ ОБСЯЗІ НАКОПИЧЕНИХ ВІДХОДІВ ЗА РІК, 2012 РІК, %

Джерела: виконавчий комітет Дрогобицької міської ради; Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>); Проект РЕОП.

Капітальні інвестиції та поточні витрати на захист довкілля

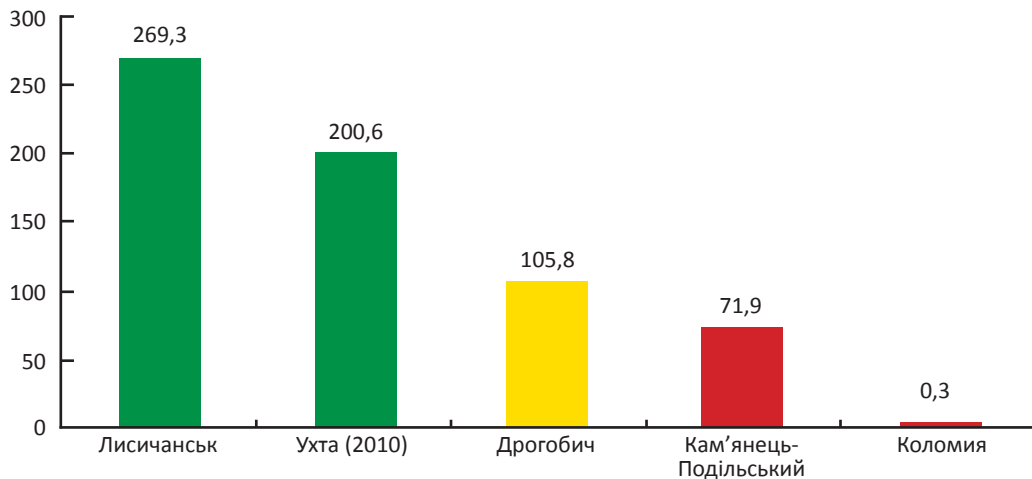
Капітальні інвестиції — це всі витрати на обладнання, технічне переобладнання, будівництво природоохоронного призначення. Тут враховують витрати на будівництво нових і розширення, реконструкцію, реставрацію, технічне переобладнання діючих підприємств та об'єктів, капітальний ремонт і придбання обладнання природоохоронного призначення довгострокового користування.

Поточні витрати на захист довкілля — це витрати, які здійснюються на підтримку (утримання та експлуатацію) об'єкта (основних засобів природоохоронного призначення) у робочому стані. Цей показник враховує капітальні інвестиції та поточні витрати на охорону атмосферного повітря та клімату, очищення зворотних вод, поводження з відходами, захист ґрунтів, захист підземних і поверхневих вод та інші природоохоронні витрати. Цей показник характеризує ефективність екологічної політики.

У 2012 р. у Дрогобичі рівень капітальних інвестицій і витрат на охорону довкілля був у 2,5 раза нижчим, ніж у Лисичанську, в 1,9 раза нижчим, ніж у Ухті (2010), але майже в 1,5 раза вищим, ніж у Кам'янці-Подільському (див. Діаграму 6.8).

Цей показник у Дрогобичі у 350 разів перевищував показник у Коломиї, де рівень витрат на охорону довкілля є мізерним. Дрогобич віднесено до міст із середнім результатом за показником капітальних інвестицій і поточних витрат на захист довкілля.

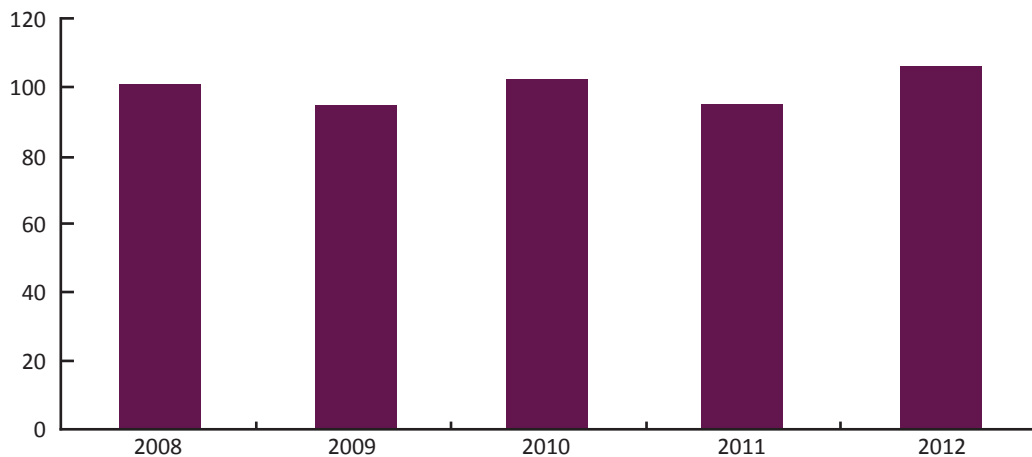
ДІАГРАМА 6.8. КАПІТАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ ТА ПОТОЧНІ ВИТРАТИ НА ЗАХИСТ ДОВКІЛЛЯ, 2012 РІК, ДОЛ. США НА 1 ОСОБУ

Джерела: Головні управління статистики в Івано-Франківській, Луганській, Львівській, Хмельницькій областях; Федеральна служба державної статистики РФ (<http://www.gks.ru>); Проект РЕОП.

П'ятирічний тренд (2008–2012 рр.) свідчить про те, що рівень капітальних інвестицій і поточних витрат на захист довкілля в Дрогобичі загалом зростає, хоча й коливається з року в рік (див. Діаграму 6.9). У 2012 р. рівень цього показника зріс на 5 % (на 5,1 дол. США на 1 особу) порівняно з рівнем 2008 р.

ДІАГРАМА 6.9. КАПІТАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ ТА ПОТОЧНІ ВИТРАТИ НА ЗАХИСТ ДОВКІЛЛЯ В ДРОГОБИЧІ, 2008–2012 РОКИ, ДОЛ. США НА 1 ОСОБУ

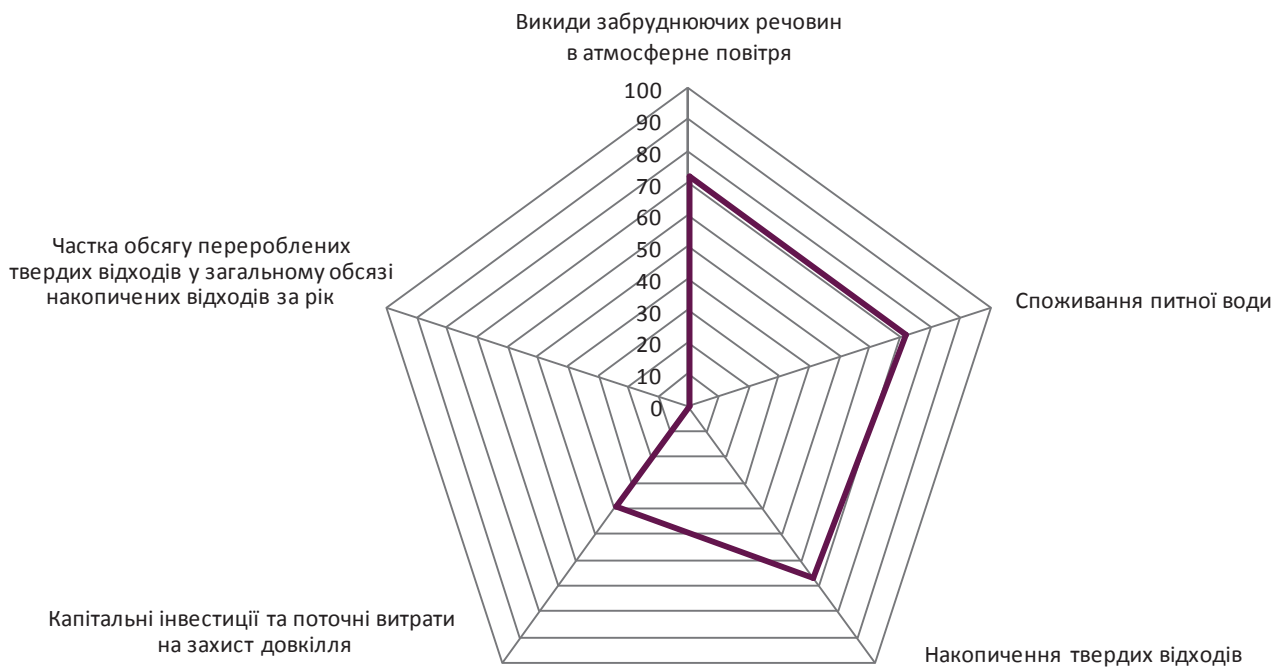
Джерела: Головне управління статистики у Львівській області; Проект РЕОП.

Підсумки

На Діаграмі 6.10 відображено результати Дрогобича за 5 екологічними показниками, а саме позиція міста відносно найкращого результату за кожним показником. Оскільки індикатори вимірювали за допомогою різних одиниць (наприклад, забруднення повітря вимірюється в тоннах на 1 км² площі, а капітальні інвестиції та поточні витрати на захист довкілля — у доларах США на 1 особу), дані на Діаграмі 6.10 були нормалізовані. Тепер значення 100 відповідає найкращому результату, значення 0 — найгіршому результату. На діаграмі є по одній осі для кожного з 5 індикаторів. Результат міста за кожним індикатором позначений на відповідній осі. Чим ближче значення до центру діаграми, тим гіршим є показник міста.

Дрогобич не має найкращого результату (100) серед міст-конкурентів. Найгіршим (0) є результат міста за показником перероблення твердих відходів.

ДІАГРАМА 6.10. ДОВКІЛЛЯ: ПОЗИЦІЇ ДРОГОБИЧА ЗА КОЖНИМ ПОКАЗНИКОМ ВІДНОСНО МІСТ З НАЙКРАЩИМ РЕЗУЛЬТАТОМ, НОРМАЛІЗОВАНІ ДАНІ²⁹

Джерело: Проект РЕОП.

У Таблиці 6.2 міститься поділ екологічних індикаторів за чотирма категоріями:

- досягнення;
- можливості;
- загрози;
- виклики.

Індикатори відносили до тієї чи іншої категорії відповідно до того, яке нормалізоване значення місто отримало за певним індикатором і як було оцінено минулий п'ятирічний тренд.

Значення індикатора в останній третині нормалізованої шкали (66,8–100,0) трактувалися як досягнення міста. У Дрогобичі такими досягненнями є показники забруднення повітря та споживання питної води.

Значення індикатора в другій третині шкали (33,4–66,7) і позитивний п'ятирічний тренд розглядалися як можливості для міста. У Дрогобичі є один такий індикатор — капітальні інвестиції та поточні витрати на захист довкілля.

Значення індикатора в другій третині шкали (33,4–66,7) і негативний п'ятирічний тренд розглядалися як загрози для міста. У Дрогобичі є один такий індикатор — накопичення твердих відходів.

І, нарешті, значення індикатора в першій третині (0–33,3) розглядалися як виклики для міста. У Дрогобичі є один такий індикатор — перероблення твердих відходів.

У Таблиці 6.2 представлено погляд у майбутнє щодо розвитку кожного з екологічних індикаторів за умови, що влада міста не буде реалізовувати політику, спрямовану на них.

**ТАБЛИЦЯ 6.2. ПІДСУМКИ БЕНЧМАРКІНГУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДРОГОБИЧА
У СФЕРІ ДОВКІЛЛЯ**

Категорія	Показник	Погляд у майбутнє	
Досягнення	Споживання питної води	😊	Рівень споживання питної води у Дрогобичі є помірним (83 л/добу). Дрогобич віднесений до міст з хорошим результатом за показником споживання питної води. Позитивний п'ятирічний тренд за цим показником дає можливість припустити, що рівень споживання питної води в місті знижуватиметься й надалі.
	Забруднення повітря	😊	Дрогобич віднесений до міст з високим (хорошим) результатом за показником викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря. Упродовж п'яти років у Дрогобичі спостерігалось стабільне зниження рівня викидів. Цей позитивний тренд, імовірно, триватиме й надалі.
Можливості	Капітальні інвестиції та поточні витрати на захист довкілля	😊	Дрогобич характеризується середнім рівнем капітальних інвестицій і поточних витрат на охорону довкілля. П'ятирічний тренд свідчить про те, що цей рівень загалом зростає. Очевидно, місто має можливості для покращення фінансування природоохоронної сфери.
Загрози	Накопичення твердих відходів	😞	Дрогобич віднесений до міст з високим (хорошим) результатом за показником накопичення твердих відходів на 1 особу. Трирічний тренд свідчить про те, що рівень накопичення твердих відходів поступово зростає. Те, що в Дрогобичі не переробляються тверді відходи, створюватиме загрозу накопичення відходів, що збільшуються.
Виклики	Перероблення твердих відходів	😞	У Дрогобичі тверді відходи взагалі не переробляються, що є серйозним викликом для міста. Проблема перероблення відходів потребує економічних стимулів, які б зацікавлювали суб'єктів господарювання до збору та перероблення твердих відходів.

7. ЧИННИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ: ІННОВАЦІЇ

Високопродуктивна економіка не може функціонувати без інновацій. Інноваційність дає можливість місту чи країні випереджати конкурентів, а інноваційний бізнес створює чи запроваджує нові або кращі ідеї, продукти, послуги, процеси та стратегії. Іншими словами, інновації є основою конкурентоспроможності й сталого добробуту міста та фактором його ефективності в інших сферах.

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та Євростат визначають інновації таким чином: «Інновації — це запровадження нового чи суттєво покращеного продукту (товару чи послуги) чи процесу, нового маркетингового методу чи нового організаційного методу в бізнесі, організації робочого місця чи зовнішніх відносинах»²⁹.

Інноваційність надзвичайно складно виміряти. Передусім бажано виміряти результати інноваційної діяльності, тобто вартість нових чи покращених продуктів чи послуг, а також економію витрат, досягнуту завдяки інноваційному процесу. На жаль, є вкрай мало інформації про результати інноваційної діяльності. Міжнародні бази даних ОЕСР та Євростату містять певні дані щодо результатів інноваційної діяльності. Так, Євростат публікує дані щодо вартості продажу нових чи суттєво покращених продуктів і послуг, а також про обсяг експорту продукції та послуг країн Євросоюзу, що пов'язані з економікою знань. Більш поширеними є дані щодо складових інноваційного процесу, які потім використовуються для оцінювання результату інноваційного процесу.

Цими складовими є такі показники:

- кількість дослідників чи працівників, задіяних у дослідженнях і наукових розробках;
- витрати на дослідження та наукові розробки;
- кількість зареєстрованих патентів;
- кількість наукових статей;
- витрати на венчурний капітал.

Ці показники можна обчислити для більшості країн, проте інформації про міста майже немає.

Зважаючи на брак даних на рівні міста, оцінювання інноваційності Дрогобича можна зробити лише опосередковано — через порівняння результатів Львівської області за низкою показників з відповідними значеннями для України загалом.

Потенціал області до інновацій характеризують два показники: наукові кадри (кількість спеціалістів, які виконують наукові та науково-технічні роботи на 10 000 осіб) та обсяг фінансування інновацій (витрати на дослідження та розроблення як співвідношення їх обсягу та ВРП)³⁰. Крім того, важливим є результат реалізації потенціалу інноваційності області, який можна виміряти часткою обсягу інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції.

Львівська область характеризується нижчими, ніж середньоукраїнські, значеннями інноваційного потенціалу (див. Таблицю 7.1). Так, кількість спеціалістів, які виконують наукові та науково-технічні роботи, становить близько 18 осіб на 10 000 осіб населення, порівняно з 23 особами в середньому в Україні. Обсяги фінансування наукових робіт також значно менші (5,9 грн у розрахунку на 1 000 грн ВРП), ніж у середньому в Україні (7,4 грн).

За результатами порівняння інноваційної діяльності область має і сильні, і слабкі сторони. Львівська область має більш ніж вдвічі меншу, ніж середнє значення в країні, частку обсягу інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції (1,5 %).

П'ятирічний тренд за всіма показниками інноваційного розвитку області негативний. Так, частка обсягу інноваційного виробництва промислової продукції суттєво зменшилася упродовж п'яти років (з 3,1 % до 2,1 %), хоча зменшення частки обсягу інноваційного виробництва за цей період загалом в Україні було більшим (з 5,9 %

²⁹ OECD and Eurostat, The Oslo Manual: Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data, 3rd Edition (Paris: OECD, 2005), p. 46.

³⁰ Оцінювання інноваційності за цими показниками не є досконалим, адже часто-густо дані охоплюють лише промисловість з усіх секторів економіки. Це пояснюють історичними причинами: за радянських часів саме промисловість вважалася найважливішим сектором економіки, і тим, що інформацію про середні та великі підприємства (яких більше саме в промисловості) легше збирати та обробляти.

до 3,3 %). Така тенденція може свідчити про деіндустріалізацію області, де саме сектор послуг стає науковомістким і робить дедалі більш важливий внесок у зростання економіки.

ТАБЛИЦЯ 7.1. ПОКАЗНИКИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ТА ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, 2012 РІК

Показник	Україна	Львівська область
Кількість спеціалістів, які виконують наукові та науково-технічні роботи на 10 000 осіб	23,0	17,8
Фінансування наукових і науково-технічних робіт*, грн у розрахунку на 1 000 грн ВВП	7,4	5,9
Частка обсягу інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції, %	3,3	2,1

* Дані за 2011 рік.

Джерела: Державна служба статистики України; Головне управління статистики у Львівській області.

Кількість спеціалістів, що виконують наукові роботи, зменшилася з 20,5 до 17,8 осіб на 10 000 осіб за п'ять років, а фінансування наукових робіт за цей період зменшилося з 8,6 до 5,9 грн у розрахунку на 1 000 грн ВВП.

Нисхідний тренд за більшістю показників буде спостерігатися надалі, хоча й повільнішими темпами. Здобутки в інноваційному розвитку області будуть надалі реалізовуватися у великих містах, а також у секторі послуг.

8. ЧИННИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ: ДІЛОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Ділове середовище міста — це законодавчий, адміністративний, макроекономічний, політичний та інституційний контекст, що створює потенціал для конкурентоспроможності. Сприятливе, прозоре та справедливе ділове середовище критично важливе для залучення інвестицій та підтримки майбутнього добробуту в місті. Поняття ділового середовища охоплює такі умови та чинники:

- легкість ведення бізнесу, а також відкриття та закриття бізнесу;
- законодавча база та судова система;
- умови для торгівлі та інвестицій;
- виконання контрактів;
- захист прав власності;
- рівень і захист конкуренції;
- податкова система;
- корупція;
- політична стабільність на місцевому рівні;
- функціонування інституцій державної влади і місцевого самоврядування;
- контроль і перевірка бізнесу;
- доступ до інформації, ресурсів, інфраструктури та мереж.

Важливість тих чи інших аспектів ділового середовища може бути різною для різних видів бізнесу та галузей економіки, а також для різних регіонів. Деякі з них визначаються винятково на рівні центральної влади, інші — повністю на місцевому рівні, а також для деяких з них правила і норми визначено національним законодавством, а реальне впровадження залежить більше від місцевої практики.

У світовій практиці немає інтегрального показника ділового середовища, який би об'єднував усі зазначені аспекти ділового середовища та вимірювався ані в межах однієї країни, ані на міжнародному рівні. Це пояснюється як суттєвими відмінностями між політичними та правовими системами різних країн, так і складністю однозначного визначення та вимірювання багатьох компонентів. Крім того, значна кількість показників ділового середовища не внесена до переліку офіційних статистичних даних.

При цьому у світовій практиці, зокрема в діяльності міжнародних організацій та фінансового сектору, вже деякий час використовується ряд інтегральних показників (індексів) та рейтингів, які, зокрема, охоплюють аспекти ділового середовища. Найбільш поширений та авторитетний серед них — щорічний рейтинг ведення бізнесу (Doing Business), що складається Групою Світового банку та охоплює 185 країн світу. Рейтинг надає об'єктивну оцінку бізнес-клімату в країнах світу з точки зору простоти найважливіших для бізнесу адміністративних процедур. Категорії показників відображають:

- 1) рівень міцності правових інститутів, що стосуються регулювання бізнесу: кредитування, захист інвесторів, забезпечення виконання договорів, рішення щодо неплатоспроможності підприємств;
- 2) складність і вартість процедур регулювання: реєстрація підприємств, отримання дозволів на будівництво, підключення до системи електропостачання, реєстрація власності, оподаткування, міжнародна торгівля. Вартість процедур визначається як коефіцієнт до розміру середнього доходу на 1 особу.

Індекс не містить оцінки усіх аспектів ведення підприємницької діяльності, важливих для компаній та інвесторів, наприклад, не оцінюється якість податкового управління, інші аспекти макроекономічної стабільності, рівень кваліфікації робочої сили або життєздатність фінансових систем.

Вимірювання здійснюється на національному рівні, регіонального розподілу по Україні немає, отже, дані щодо Дрогобича за цим індексом отримати неможливо. Утім, опосередковано оцінити рівень привабливості міст України для іноземних інвестицій та легкості ведення бізнесу в них можна на основі результатів України.

Упродовж останніх років Україна дещо поліпшила свою позицію в цьому рейтингу, піднявшись зі 145-го місця у звіті 2012 р. до 112-го у звіті 2014 р. Україна посіла 4 місце у світі серед інших держав, які досягли найбільшого прогресу за останні 5 років, впровадивши 29 реформ. Україна була лідером, більше ніж інші покращивши умови ведення бізнесу у 2012–2013 рр., впровадивши реформи у 8 з 10 сфер, які досліджує Doing Business.

Зокрема, часові витрати на дотримання вимог податкового законодавства зменшилися на 101 годину за рахунок спрощення декларацій для сплати ПДВ та єдиного соцвнеску, а також удосконалення системи електронного звітування. Крім того, відзначили покращення митного адміністрування в Україні після запровадження нового Митного кодексу. У дослідженні вказується, що Україна зробила міжнародну торгівлю простішою за рахунок більш швидкого оформлення митних декларацій і зменшення фізичних оглядів товарів.

Можна припустити, що серед усіх компонентів індексу ведення бізнесу на деякі помітно впливає місцева специфіка, зокрема на процедуру започаткування справи, отримання дозволу на будівництво, доступ до електричної мережі та реєстрацію власності. Місцевій владі доцільно було б звернути увагу на спосіб організації здійснення цих процедур з метою прискорити їх та зробити більш зручними для бізнесу.

Деякі важливі компоненти ділового середовища, не враховані в індексі ведення бізнесу, внесено до іншого міжнародного рейтингу — індексу глобальної конкурентоспроможності, що складається Всесвітнім економічним форумом. Індекс оцінює здатність економік забезпечувати більш високу продуктивність бізнесу і, як наслідок, більш високі темпи економічного зростання й економічного добробуту нації. Він порівнює конкурентоспроможність країн за 12 складовими конкурентоспроможності:

- інституції;
- інфраструктура;
- макроекономічна стабільність;
- охорона здоров'я та початкова освіта;
- вища освіта та професійна підготовка;
- ефективність ринку товарів;
- ефективність ринку праці;
- рівень розвитку фінансового ринку;
- технологічна готовність;
- розмір ринку;
- рівень розвитку бізнесу;
- інновації.

Для можливості порівняння конкурентоспроможності країн на різних стадіях економічного розвитку до індексу інтегровано концепцію стадій економічного розвитку країн.

Серед цих складових важливими для ділового середовища визначають інституції, ефективність ринку товарів і праці, рівень розвитку фінансового ринку та рівень розвитку бізнесу.

Інституційне середовище

Визначається правовою й адміністративною інфраструктурою, у межах якої приватні підприємці, компанії й уряд взаємодіють з метою створення добробуту нації. Значущість сприятливого та справедливого інституційного середовища стала більш очевидною під час недавньої фінансово-економічної кризи. Інституції є вкрай важливими для підтримки й посилення нестабільного економічного зростання, враховуючи те, що держава відіграє більш важливу роль на міжнародному рівні для економік багатьох країн.

Ставлення уряду до ринків та свобод, а також ефективність його діяльності відіграють важливу роль: занадто великий апарат і бюрократія, надмірне держрегулювання, корупція, нечесність при складанні й виконанні держзамовлень, недостатність прозорості й надійності, нездатність надавати бізнесу необхідні послуги, політична залежність судової системи призводять до значних економічних втрат та уповільнюють процес розвитку.

Ефективність ринку товарів

Передбачає, що виробляється асортимент товарів і послуг, у яких є потреба, з урахуванням умов попиту-пропозиції. Крім того, ефективний ринок гарантує, що товари будуть ефективно продаватися й купуватися. Сприятлива ринкова конкуренція на внутрішньому й зовнішньому ринках є важливою для підвищення ринкової ефективності і, відповідно, продуктивності бізнесу.

Ефективність ринку праці

Вкрай важлива для забезпечення відповідного розподілу працівників між секторами, що стимулює найбільш ефективне їх використання в економіці і створює необхідну мотивацію для максимальної самовіддачі на робочому місці. Таким чином, ринки праці мають бути гнучкими, щоб бути спроможними швидко і з найменшими витратами переміщувати працівників з одного сектору до іншого й допускати коливання розміру заробітної плати без великих соціальних потрясінь.

Ефективний фінансовий сектор

Дає можливість розміщувати ресурси, заощаджені громадянами країни або інвестовані іншими країнами в ті галузі, де ці ресурси будуть найбільш продуктивними. Розвинений фінансовий сектор спрямовує ресурси на підприємницькі або інвестиційні проекти з найбільш очікуваною нормою прибутковості.

Рівень розвитку бізнесу

Впливає на рівень ефективності під час виробництва товарів та послуг і залежить від двох, поєднаних між собою елементів, — якості бізнес-спільнот країни загалом та якості діяльності та стратегій певних фірм. Ці фактори мають особливе значення для економік, що перебувають на високій стадії розвитку і в яких базові ресурси задля підвищення продуктивності загалом вже вичерпано. Важливою з різних причин є якість бізнес-спільнот і допоміжних галузей у країні, що вимірюється кількісними та якісними показниками національних постачальників і ступенем їх взаємодії.

Переважає більшість показників, що входять до складу зазначених компонентів індексу глобальної конкурентоспроможності, є оцінними та вимірюються за допомогою опитування представників бізнес-спільноти. Загалом цей індекс складається на національному рівні, але в Україні, починаючи з 2008 р., силами Фонду «Ефективне управління» здійснювалося вимірювання і складання рейтингу конкурентоспроможності регіонів.

За результатами 2013 р. Львівська область відстає від інших областей України за ефективністю товарних ринків, рівнем розвитку бізнесу та інституціями (21–23 місця серед 27 регіонів України). При цьому за першими двома категоріями ситуація за останні роки дещо поліпшилася, а за останньою — помітно погіршилася. За ефективністю ринку праці та рівнем розвитку фінансового ринку Львівська область посідає середні місця (10 та 13 місця відповідно). Найбільш проблемними чинниками для ведення бізнесу в регіоні визначено нестабільність державної політики, податкову політику та корупцію.

Також варто зазначити, що в Україні була спроба запровадити регулярне оцінювання умов ведення бізнесу на регіональному рівні через систему виконавчої влади. У 2013 р. Мінекономрозвитку України затверджено порядок здійснення моніторингу умов ведення бізнесу в Україні, що враховуватиме такі індикатори:

- оцінка реєстраційних процедур (до складу рейтингу входять оцінка простоти і зрозумілості реєстраційних процедур; оцінка роботи єдиних реєстраційних офісів; кількість процедур, документів і днів, потрібних для реєстрації; витрати на здійснення реєстрації; оцінка розміру статутного капіталу);
- оцінка системи перевірок (до складу рейтингу входять оцінка ефективності Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»; частота перевірок та їх тривалість; витрати, яких зазнали підприємства і підприємці у зв'язку з перевітками; втрата робочого часу у зв'язку з проведенням перевірок; органи контролю, які найчастіше перевіряють, та дотримання ними норм законодавства під час перевірок; ефективність перевірок);
- оцінка дозвільної системи (ефективність і прозорість дозвільної системи, ефективність роботи дозвільних центрів; кількість дозвільних документів, які необхідно отримати для започаткування діяльності, та кількість інших документів, які необхідно надати для отримання того чи іншого дозвільного документа; терміни отримання дозвільних документів; витрати на отримання дозвільних документів);
- оцінка системи оподаткування (загальна оцінка чинної системи оподаткування, процедур розрахунку окремих податків і зборів (обов'язкових платежів), кількість платежів за минулий рік, витрати часу на їх сплату, сукупний податок у відсотках до валового доходу, ставлення до спрощеної системи оподаткування);
- оцінка технічного регулювання (загальна оцінка процедур сертифікації продукції; проблеми, які виникають при проведенні сертифікації; ставлення суб'єктів підприємницької діяльності до обов'язкової сертифікації; обсяг продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації).

Перше дослідження за цією методикою передбачено провести у 2014 р.

9. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Людський капітал

Основними проблемами, на вирішення яких потрібно звернути увагу при розробленні місцевої політики щодо покращення людського капіталу в Дрогобичі, є такі:

- вищий рівень смертності серед чоловіків, ніж серед жінок; менша тривалість життя чоловіків;
- старіння населення;
- міграційний відтік населення;
- низький рівень зайнятості.

Завданнями, на вирішення яких має бути спрямована місцева політика, є передусім:

- зниження рівня смертності, якій можна запобігти, особливо серед чоловіків;
- адаптація інфраструктури міста та соціальних служб до потреб людей літнього віку;
- подовження активності людей літнього віку;
- підвищення рівня привабливості міста для мігрантів;
- розвиток малого і середнього бізнесу (див. рекомендації з покращення бізнес-середовища).

Зниження рівня смертності, якій можна запобігти, особливо серед чоловіків

Рекомендації:

- реалізувати заходи, спрямовані на зниження поведінкових чинників ризику, зокрема просвітні кампанії щодо користі відмови від тютюнопаління, переходу до здорового харчування, підвищення фізичної активності;
- створити в усіх громадських і робочих приміщеннях середовище, вільне від тютюнового диму, як через пряму заборону тютюнопаління, так і через пропаганду відмови від тютюнопаління;
- здійснювати активну профілактичну роботу, яка передбачатиме як первинну профілактику, серед всього населення, так і вторинну — серед пацієнтів молодшого і зрілого віку, з метою зменшення ризику захворювань системи кровообігу при переході їх у старші вікові групи;
- стимулювати торгові та аптечні заклади міста до проведення акцій «День здоров'я» з безкоштовним вимірюванням тиску та визначенням рівня холестерину, з промоцією здорового харчування та екологічно чистих продуктів;
- організувати міжсекторальну взаємодію, у тому числі відділу охорони здоров'я виконавчого комітету Дрогобицької міської ради та закладів охорони здоров'я з неурядовими організаціями і засобами масової інформації;
- запровадити моніторинг і оцінку заходів, у тому числі визначення ступеня змін поведінки людей.

Адаптація інфраструктури міста та соціальних служб до потреб людей літнього віку

Рекомендації:

- організувати відповідну потребам медичну допомогу населенню старшого віку: здійснювати постійний моніторинг перебігу хронічних хвороб, запобігати їх загостренню та виникненню інвалідності;
- надати основну роль первинній медико-санітарній допомозі в забезпеченні доступної, комплексної й регулярної допомоги людям літнього віку;
- удосконалити мультидисциплінарну підготовку медичних і соціальних працівників, а також волонтерів;
- підготувати систему охорони здоров'я в місті до ймовірного збільшення потреби в певних видах медичної допомоги (онкогінекологія, мамологія, лікування остеопорозу) з огляду на зростання кількості жінок літнього віку;
- регулярно організовувати лекції з питань збереження стану здоров'я в старшому віці з обов'язковим широким анонсуванням події в місцевих ЗМІ;
- активно залучати доброчинні та спонсорські внески в розширення спектру послуг медико-соціальної допомоги людям літнього віку, збільшення обсягів їх надання та підвищення їх якості;
- сприяти розвитку паліативної допомоги з залученням коштів доброчинних організацій, благодійників, релігійних і громадських організацій, волонтерських служб.

Подовження активності людей літнього віку

Рекомендації

- пропагувати необхідність інвестування в здоров'я впродовж всього життя; здійснювати навчання шляхам «здорового» старіння.
- докладати зусиль щодо реалізації всіх аспектів «здорового» старіння: збереження здоров'я людей літнього віку, їх соціальної інтеграції, активного та продуктивного життя;
- облаштувати пристосовані для людей з обмеженою рухливістю входи до будівель і транспорту;
- пропагувати активне дозвілля та організовувати місцеві культурні і спортивні акції; враховувати чисельну перевагу серед населення літнього віку жінок при проведенні міських акцій;
- здійснювати вшанування від імені міської влади і брати участь у святкуванні «золотих весіль»;
- пристосувати систему професійної освіти до специфіки безперервного навчання в зрілому віці, стимулювати підвищення кваліфікації працівників старших вікових груп;
- організовувати тренінги для людей літнього віку з базових навичок роботи на комп'ютері; навчати використанню сучасних комп'ютерних технологій для комунікаційних цілей, особливо для спілкування з родичами, що працюють за кордоном.

Підвищення рівня привабливості міста для мігрантів

Рекомендації:

- розширити спектр і підвищити якість послуг з професійно-технічної та вищої освіти; поширювати інформацію про можливості отримання престижної професії у ВНЗ міста;
- стимулювати створення умов для повернення до міста трудових мігрантів, сприяти використанню на користь громади міста отриманого досвіду та інвестування зароблених коштів; створити програму заохочення трудових мігрантів до повернення, яка передбачала б комплекс правових та організаційних заходів: забезпечення можливості ввезення набутого особистого майна, придбаного за кордоном автомобіля, обладнання; сприяння зайнятості та підприємницькій активності для мігрантів, які мають бажання повернутися додому та відкрити власний бізнес;
- налагодити ефективну роботу «єдиного вікна» для трудових мігрантів і членів їхніх родин, а також для дітей трудових мігрантів, метою якого було б надання фахових консультацій і допомоги із соціально-правових, психологічних, економічних, культурно-освітніх питань;
- сприяти створенню привабливого життєвого середовища в місті, яке передбачає не тільки створення робочих місць, систему соціальних послуг і якісне житло, але й культурне життя, оформлення міського простору, можливості для розваг і проведення дозвілля.

Інфраструктура

Основними інфраструктурними проблемами, що потребують вирішення в Дрогобичі, є такі:

- незадовільний рівень надання медичних послуг;
- низька якість транспортної інфраструктури;
- невідповідність туристичної інфраструктури потенціалу міста.

Завданнями, на вирішення яких має бути спрямована місцева політика, є передусім:

- модернізація системи медичної допомоги;
- забезпечення ефективного надання транспортних послуг;
- підвищення ефективності туристичної інфраструктури.

Модернізація системи надання медичних послуг

Рекомендації:

- обладнати медичні установи спеціалізованим устаткуванням, особливо коли є критична залежність результату лікування від наявності певного устаткування (устаткування для перинатальних центрів, діагностика та лікування рідкісних і складних хвороб);

- збільшити фінансування закладів охорони здоров'я, які надають первинну медико-санітарну допомогу (консультації лікарів, діагностику захворювань та санітарно-гігієнічне виховання населення);
- запровадити проекти з комерціалізації системи охорони здоров'я: розробити програми зі страхування життя городян за участі медичних закладів і підприємств міста та за підтримки міської влади.

Створення ефективної системи надання транспортних послуг

Рекомендації:

- розробити правила та режими руху для вантажних перевезень у місті, що зменшуватимуть час перебування вантажного транспорту в місті, заборонити для руху великогабаритного вантажного транспорту через центральну частину міста;
- збільшити частку громадського транспорту (зокрема, електротранспорту) у забезпеченні пасажирських перевезень у місті;
- створити велосипедну інфраструктуру (велодоріжки та паркування для велосипедів) під час реконструкції чи будівництва нової дорожньої інфраструктури в місті, а також розробити міську програму прокату міських велосипедів, проводити щорічний велофестиваль;
- оприлюднювати інформацію про результати закупівель для проведення дорожньо-ремонтних робіт, проводити регулярний аудит діяльності дорожньо-ремонтних служб міста.

Підвищення ефективності туристичної інфраструктури

Рекомендації:

- проводити навчання для працівників готельного та ресторанного бізнесу;
- проводити регулярні консультації для власників квартир, що здаються в оренду, забезпечити захист інтересів власників та відвідувачів (страхування майна тощо), створити сайт з базами даних власників квартир міста, що надають послуги формату «ночівля та сніданок» (Bed & Breakfast);
- здійснювати моніторинг та реагування на інформацію про місто на туристичних сайтах та Інтернет-сторінках (TripAdvisor, WikiTravel тощо);
- забезпечити вивчення співробітниками муніципальних служб та правоохоронних органів іноземних мов (англійської та мов країн, представники яких найчастіше відвідують місто), заохочення працівників, що володіють іноземними мовами;
- створити пакети туристичних продуктів у партнерстві з туристичними центрами області (насамперед Трускавця та Львова) для залучення туристів до міста.

Розвиток бізнесу

Основними проблемами розвитку бізнесу, що потребують вирішення в Дрогобичі, є такі:

- не повністю реалізований потенціал щодо залучення іноземних інвестицій;
- «старіння» інфраструктури та виробничих потужностей міста;
- низький рівень експортоорієнтованості місцевого бізнесу.

Завданнями, на вирішення яких має бути спрямована місцева політика, є передусім:

- підвищення ефективності регуляторного середовища та процесу залучення іноземних інвестицій;
- створення стимулів для модернізації економіки міста;
- стимулювання експорту послуг та товарів.

Спрощення процесу залучення іноземних інвестицій та покращення регуляторного середовища в місті

Рекомендації:

- перекладати та оприлюднювати основні нормативно-правові акти та інформацію, які представляють інтерес для інвесторів, англійською мовою;
- переглядати місцеві регуляторні акти за принципом «регуляторної гільйотини» (скасування зайвих актів);

- забезпечити матеріально-технічну базу для переведення взаємодії між бізнесом та міськими органами влади в електронний режим (звітування, реєстрація та закриття бізнесу).

Створення стимулів для модернізації економіки міста

Рекомендації:

- розробити шаблони енергетичних паспортів для будинків, які дадуть можливість визначити критерії та пріоритетні напрями для термомодернізації житлового фонду та залучати кредити чи здійснювати інвестиції;
- започаткувати процес комерціалізації громадських послуг (перехід на тарифи на комунальні послуги, що покривають капітальні видатки), покращення корпоративного управління комунальними об'єктами, приватизація комунальних об'єктів чи запровадження схем державно-приватного партнерства (водоканалізаційне господарство, теплопостачання, громадський транспорт, прибирання сміття).

Стимулювання експорту товарів та послуг

Рекомендації:

- заохочувати збільшення масштабів діяльності підприємств міста через сприяння зв'язкам із зарубіжними партнерами, виходом на міжнародні фондові ринки, доступом до довгострокових кредитів (сприяння в отриманні експортних чи імпортних кредитів);
- забезпечити створення якісних навчальних програм, необхідних для нарощування експорту послуг;
- забезпечити максимально швидке поліпшення транспортної інфраструктури для організації ефективного транспортного сполучення між містом і центрами економічного зростання в Україні та країнами-сусідами.

Довкілля

Основними проблемами, на вирішення яких потрібно звернути увагу при розробленні місцевої політики щодо покращення екологічної ситуації в Дрогобичі, є такі:

- відсутність системи перероблення твердих відходів;
- рівень накопичення твердих відходів, що зростає;
- недостатній рівень капітальних інвестицій та витрат на охорону довкілля.

Завданнями, на вирішення яких має бути спрямована місцева політика, є передусім:

- запровадження системи поводження з твердими побутовими відходами;
- зниження рівня накопичення твердих відходів;
- підвищення рівня капітальних інвестицій і поточних витрат на охорону довкілля.

Запровадження системи поводження з твердими побутовими відходами

Рекомендації:

- посилити контроль за несанкціонованим вивозом будівельних і побутових відходів за межі міста;
- встановити прибудинкові контейнери різного кольору для паперу (макулатури), пластику, скла, харчових відходів з метою роздільного збирання твердих побутових відходів;
- на території контейнерних майданчиків або безпосередньо на контейнері через телебачення, пресу розмістити інформацію про обов'язкове укладання договору про надання послуг з вивезення побутових відходів жителями приватного сектору, про оплату надання цих послуг, плату за надання послуг з вивезення великогабаритних, ремонтних відходів, телефони служб, які це здійснюють;
- встановити спеціальні контейнери для збирання відпрацьованих елементів живлення (батарейок) у магазинах та інших торговельних точках;
- встановити сортувальні лінії та обладнання для сортування твердих побутових відходів;
- встановити обладнання для подрібнення та пресування твердих побутових відходів;
- встановити обладнання для знешкодження ламп, які містять ртуть.

Зниження рівня накопичення твердих відходів

Рекомендації:

- розробити та впровадити механізми фінансово-економічного заохочення суб'єктів господарювання, які прагнуть зменшити обсяги накопичення твердих відходів;
- укласти договори між власниками, користувачами та орендарями житлових будинків, земельних ділянок, суб'єктами підприємницької діяльності щодо вивезення твердих відходів;
- ввести систему штрафів за порушення роздільного збору відходів і самовільне розміщення великогабаритних ремонтних відходів і листя на території контейнерних майданчиків;
- застосовувати компостування органічних відходів;
- забезпечити функціонування пересувних пунктів для збору відходів побутового електронного та електричного устаткування;
- провести інформаційно-освітню кампанію для населення з висвітлення питань поводження з твердими побутовими відходами.

Підвищення рівня капітальних інвестицій і витрат на охорону довкілля

Рекомендації:

- визначити екологічні пріоритети міста;
- забезпечити ефективну мобілізацію фінансових ресурсів на природоохоронні цілі та їх цільове використання;
- постійно передбачати в щорічній програмі соціально-економічного розвитку міста природоохоронні заходи;
- консолідувати інвестиційні ресурси з різних джерел інвестування;
- впроваджувати інновації з екологізації системи господарювання в місті;
- сприяти розвитку екологічного бізнесу, реалізації спільних екологічних проектів і корпоративної екологічної відповідальності.

Інноваційний розвиток

Основними проблемами інноваційного розвитку, що потребують вирішення в Дрогобичі, є такі:

- низький рівень фінансування інновацій;
- низька інноваційність продукції підприємств міста.

Завданнями, на вирішення яких має бути спрямована місцева політика, є передусім:

- заохочення фінансування інновацій з боку бізнесу;
- створення умов для інноваційної діяльності.

Заохочення фінансування інновацій з боку бізнесу

Рекомендації:

- заохочувати благодійників та інвесторів нематеріальними стимулами (почесні наукові звання, номінації «Меценат року», іменні програми (предмети) у ВНЗ тощо) фінансувати наукові дослідження у ВНЗ міста;
- створити правові передумови для креативного використання приміщень і землі, що перебувають у комунальній власності (колишніх промислових об'єктів, комунальних підприємств) для відновлення ділової активності.

Створення умов для інноваційної діяльності

Рекомендації:

- сприяти створенню спільних навчальних програм, наукових центрів, студентських дослідницьких проектів між ВНЗ міста й найкращими університетами України та інших країн;

- залучати молодь з регіону до навчання в місті через надання стипендій талановитим студентам (стипендії можуть фінансуватися з міського бюджету та підприємствами міста) та сприяння запровадженню англomовних курсів (програм) у ВНЗ міста; запровадження стипендій для навчання (підвищення кваліфікації) викладачів ВНЗ за кордоном.

Ділове середовище

Основними проблемами ділового середовища, що потребують вирішення в Дрогобичі, є такі:

- низька ефективність товарних ринків і низький рівень розвитку бізнес-інфраструктури;
- низька якість державних інституцій.

Завданнями, на вирішення яких має бути спрямована місцева політика, є передусім:

- підвищення ефективності регулювання ринків;
- підвищення ефективності функціонування державних інституцій.

Розвиток товарних ринків і бізнес-інфраструктури

Рекомендації:

- створити можливість контролю за податковим адмініструванням в місті з боку представників бізнес-спільноти (передусім малого та середнього бізнесу);
- визначити пріоритетні бізнес-кластери та підготувати інвестиційні проекти і програми їх розвитку;
- запровадити професійне управління комунальним майном: започаткувати відкриті конкурси на заміщення керівних посад комунальних підприємств, створення наглядових рад.

Підвищення ефективності функціонування державних інституцій

Рекомендації:

- забезпечити захист прав інтелектуальної власності в місті (у межах компетенції міської влади): вчасне реагування на випадки порушення авторських прав (продаж неліцензійної продукції), захист інтересів правовласників у судах;
- підвищити прозорість формування та виконання бюджету міста: публікувати квартальні результати виконання міського бюджету, готувати та оприлюднювати пояснення внесених змін до міського бюджету впродовж року, проводити регулярні бюджетні обговорення із залученням представників громади та преси;
- створити базу даних щодо тривалості та результатів розгляду справ у господарських судах;
- започаткувати регуляторне громадське оцінювання роботи правоохоронних органів міста для оперативного покращення якості їх роботи.

Проект «Розбудова спроможності до економічно обґрунтованого планування розвитку областей і міст України» (Проект РЕОП, www.ebed.org.ua) розрахований на п'ять років (2010–2015 рр.) та впроваджується Конференційною радою Канади (www.conferenceboard.ca) за фінансової підтримки Уряду Канади.

Метою Проекту РЕОП є сприяння стійкому розвитку областей і міст України шляхом розбудови спроможності місцевої влади до планування соціально-економічного розвитку територій з використанням інструментів кількісного аналізу та прогнозування.

Пілотними територіями Проекту РЕОП є Дніпропетровська та Львівська області, а також шість міст України (Львів, Червоноград, Дрогобич, Нікополь, Кривий Ріг та Дніпропетровськ).

Комплексний аналіз соціально-економічного розвитку, на основі результатів демографічного, економічного та бюджетного прогнозування, кластерного аналізу економіки та бенчмаркінгу (порівняльного аналізу), що виконується в межах Проекту РЕОП, дає можливість визначати обґрунтовані пріоритети та складати реалістичні плани економічного розвитку вищезазначених міст та областей України, що, зрештою, сприятиме підвищенню їхньої конкурентоспроможності.

У межах Проекту РЕОП представники органів місцевого самоврядування та місцевих органів державної виконавчої влади вивчають кращий досвід Канади щодо місцевого та регіонального розвитку. Завдяки напрацюванням Проекту місцева влада може обґрунтовано відстоювати інтереси територіальних громад перед Урядом України та підвищувати ефективність їхньої роботи із залучення інвестицій, кредитів та ресурсів міжнародної технічної допомоги для забезпечення сталого розвитку областей та міст України.

Проект РЕОП впроваджується за фінансової підтримки Уряду Канади

Canada

Government
of Canada

Gouvernement
du Canada

